

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΤΣΑΛΑΠΑΤΑΝΗ ΕΙΡΗΝΗ

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ ΣΟΦΙΑ**

**ΠΑΤΡΑ
ΑΥΤΟΥΣΤΟΣ, 2009**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	10
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
1. ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	11
1.1. Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις	11
1.2. Πληροφοριακή παιδεία	12
2. ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	15
2.1. Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις	15
2.2. Ιστορική εξέλιξη των βιβλιοθηκών επιστημών υγείας και των υπηρεσιών τους-εννοιολογικές αποσαφηνίσεις	16
2.3. Η εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων	19
2.4. Βιβλιογραφική επισκόπηση	20
2.4.1. Ο ρόλος του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου και οι προοπτικές του επαγγέλματος	21
2.4.2. Εκπαίδευση και επιμόρφωση ιατρικών βιβλιοθηκονόμων	22
2.4.3. Εκπαίδευση χρηστών των ιατρικών βιβλιοθηκών	26
3. Ο ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΣ ΣΕ ΡΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	30
3.1. Περιγραφή του ρόλου	30
3.2. Απαιτούμενα προσόντα	33
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ -ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	36
4.1. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	36
4.1.1. Σκοπός και προσδοκώμενα αποτελέσματα	36
4.1.2. Τα ερευνητικά ερωτήματα	37
4.1.3. Η μεθοδολογία (Συνδυασμός ποσοτικής και ποιοτικής προσέγγισης)	37

4.1.3.1.Α' φάση: Ποσοτική προσέγγιση	38
4.1.3.2. Β' φάση: Ποιοτική προσέγγιση	39
4.1.4. Πληθυσμός	39
4.1.5. Δυσκολίες και περιορισμοί κατά την ερευνητική διαδικασία	41
4.1.6. Εργαλεία συλλογής δεδομένων	41
4.1.6.1.Ερωτηματολόγιο	41
4.1.6.2.Ημιδομημένη Συνέντευξη	42
5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ	44
5.1. Χαρακτηριστικά βιβλιοθήκης	44
5.2. Δημογραφικά χαρακτηριστικά βιβλιοθηκονόμων	45
5.3. Τρόποι Επιμόρφωσης	52
5.4. Θέματα που βελτιώνουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες	57
5.5. Κίνητρα και αντικίνητρα επιμόρφωσης	60
6. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ.	63
ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
7. ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ	67
8. ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ- ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	73
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
9. ΕΠΙΣΤΟΛΗ	81
10. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	82
11. ΑΞΟΝΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ	93
12. ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ	95

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θεωρώ υποχρέωσή μου, σε μια εργασία που απαιτήθηκε μεγάλη προσπάθεια, να ευχαριστήσω όσους συνέβαλαν στην υλοποίησή της. Για να πω «ευχαριστώ», δεν έβαλα κανένα κριτήριο παρά μόνο αυτό της αυτόματης και γρήγορης ανάκλησης στη σκέψη μου.

Ιδιαίτερες λοιπόν, ευχαριστίες στην Πιέρρα Λευθεριώτου και στην Ελένη Καλογεράκη που με τη θεωρητική κατάρτιση και την εμπειρία τους, η πρώτη στην Εκπαίδευση Ενηλίκων και η δεύτερη στην Ιατρική Βιβλιοθηκονομία, με βοήθησαν πολλαπλά.

Πολλά «ευχαριστώ» στις συναδέλφισσές μου Στασινοπούλου Θωμαΐς, Πεσματζόγλου Εύα, Χαλεπίογλου Άρτεμις και Κολοκυθά Κατερίνα, που με προθυμία μου παραχώρησαν το χρόνο και τις γνώσεις τους, είτε για να διορθώσουν το ερωτηματολόγιο της ποσοτικής, είτε για να απαντήσουν στις ερωτήσεις της συνέντευξης.

Τέλος, ένα μεγάλο «ευχαριστώ» στην καθηγήτριά μου Σοφία Παπαστεφανάκη που έδειξε τη «δέουσα υπομονή» κατά τη διάρκεια της διπλωματικής μου και στο σύντροφό μου Βασίλη Κοριμέντζα που κάνοντας τη συντακτική και ορθογραφική επιμέλεια των εργασιών μου «δικαιούται» κάτι από τους βαθμούς μου στα χρόνια που κράτησε το μεταπτυχιακό.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι βιβλιοθήκες, από την αρχαιότητα αποτελούν χώρο γνώσης και τόπο όπου μπορεί κανείς να βρει τις απαιτούμενες πληροφορίες, αλλά και να εκπαιδευτεί για να αποκτήσει πληροφοριακή παιδεία. Οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι, παρακολουθώντας τις εξελίξεις στις επιστήμες υγείας και στην εκπαίδευση ενηλίκων, ενδύονται συνεχώς ρόλους που προκύπτουν από τις συνθήκες εργασίας τους και καθιστούν απαραίτητη τη συστηματική επιμόρφωση τους. Για να ανταπεξέλθουν στο ρόλο τους οφείλουν να συνδυάσουν γνώσεις, ικανότητες και στάσεις τόσο σε σχέση με το αντικείμενό τους όσο και σε σχέση με την εκπαίδευση ενηλίκων επιστημόνων .

Αντικείμενο, λοιπόν, της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, διερευνάται αφενός: (1) Ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται οι επιμορφωτικές ανάγκες των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων ανάλογα με τη θεματική εξειδίκευση, τα επιμορφωτικά προγράμματα που έχουν παρακολουθήσει και τις πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών της βιβλιοθήκης και αφετέρου, (2) οι απόψεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων για την αναγκαιότητα θεματικής εξειδίκευσης κατά την άσκηση της εργασίας τους, αλλά και για την ικανότητά τους να εκπαιδεύουν τους χρήστες των ιατρικών βιβλιοθηκών.

Πληθυσμός - στόχος της έρευνας είναι οι βιβλιοθηκονόμοι επιστημών υγείας της Ελλάδας. Η έρευνα έγινε με συνδυασμό ποσοτικής και ποιοτικής προσέγγισης. Στάλθηκαν ερωτηματολόγια σε όλο τον πληθυσμό των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων και υλοποιήθηκαν συνεντεύξεις για να διερευνηθούν σε βάθος οι απόψεις τους.

Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι οι βιβλιοθηκονόμοι των ελληνικών ιατρικών βιβλιοθηκών έχουν συγκεκριμένες επιμορφωτικές ανάγκες που ρητά εντοπίζονται και από τους ίδιους. Αφορούν στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση στο αντικείμενό τους, στη θεματική εξειδίκευση και στην απόκτηση ικανότητας εκπαίδευσης ενηλίκων χρηστών. Επίσης, επιθυμούν να επιμορφώνονται κυρίως με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με on-line μαθήματα, αλλά και workshops. Το σημαντικότερο κίνητρο για την επιμόρφωσή τους αποτελεί η αύξηση των γνώσεων και δεξιοτήτων, ενώ το οικονομικό κόστος που συνεπάγεται η παρακολούθηση προγραμμάτων, είναι το κυριότερο αντικίνητρο. Παρόλο όμως, που θεωρούν απαραίτητη τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση, δεν έχουν παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης στο αντικείμενό τους καθώς δεν παρέχονται τέτοια από κάποιο φορέα. Οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι- ωθούμενοι από τις εξελίξεις- εκπαιδεύουν άτυπα τους χρήστες των βιβλιοθηκών τους, αλλά δηλώνουν ότι

χρειάζονται επιμόρφωση σε τεχνικές διδασκαλίας και θεωρίες μάθησης για τη συγκρότηση ενός πλαισίου αποτελεσματικότερης εκπαίδευσης των χρηστών τους.

ABSTRACT

Since ancient times, libraries constitute site of knowledge and place where everybody can find the required information but, at the same time, be educated in order to acquire information literacy. The medical librarians following the developments in health sciences and in adults' education get continuously into roles that result from their conditions of work and make the systematic education essential. In order to cope with their role they owe to combine knowledge, skills and attitudes so much concerning their job what concerning the training of adult scientists.

The subject, therefore, of the present study is the research of training needs of medical librarians of Greece. It is more specifically researched on one side: (1) The way that the educational needs of medical librarians are shaped according to the subject specialisation, the training programs that have participated in and the informative needs of library's users and on the other side, (2) the opinions of medical librarians for the necessity of subject specialisation of their work, but also for their ability to instruct the users of medical libraries.

Objective of this study (target group) are the librarians of health sciences of Greece. The study is based on a combination of quantitative and qualitative approach. Questionnaires were sent to all medical librarians and interviews were taken place in order to study their opinions deeply.

The results of the study showed that the Greek medical librarians have specific educational needs that are also detected by them. These educational needs concern in the continuing education in their job, in the subject specialisation and in the acquisition of the ability to instruct adult users. At the same time, the medical librarians prefer distance learning as main training method (on-line courses, workshops). The most important motive for their educational training is the increase of knowledge and skills, while the cost of the courses is the major disincentive. Even though, they consider continuing education important they haven't participated in any educational course concerning their job because they are not provided such by any institution. The medical librarians- impelled by the developments- train informally the users of the library, but, at the same time, declare that they need further education in teaching techniques and learning theories for the constitution of a line of a more effective training.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από την αρχαιότητα ο όρος «βιβλιοθήκη» σήμαινε το χώρο φύλαξης επίσημων αρχειακών τεκμηρίων. Σήμερα η λειτουργία της βιβλιοθήκης περιλαμβάνει όλες εκείνες τις διαδικασίες συγκέντρωσης, επεξεργασίας, συστηματικής και ελεγχόμενης αποθήκευσης πληροφοριακού υλικού και πληροφοριών σε οποιαδήποτε μορφή και είδος (Μπώκος, 2001). Επίσης, σύμφωνα με τη Διακήρυξη του Τολέδο (Fernandez, 2006) για την πληροφοριακή παιδεία, «οι βιβλιοθήκες και το προσωπικό τους συνεισφέρουν στη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των πολιτών..., οφείλουν να έχουν συγκεκριμένη εκπαιδευτική πολιτική που θα τους επιτρέπει να ασκούν επίδραση στην παιδεία των πολιτών, να υπερασπίζονται τη δια βίου μόρφωση...». Η βιβλιοθήκη λοιπόν, είναι πηγή και φορέας μάθησης, χώρος που πραγματοποιούνται διαδικασίες εκπαίδευσης και σε αρκετές περιπτώσεις εκπαίδευσης ενηλίκων.

Οι επιστήμονες εργαζόμενοι στις βιβλιοθήκες που χρησιμοποιούν την πληροφορία στο επάγγελμά τους για να υποστηρίξουν την αποστολή του γονεϊκού οργανισμού ορίζονται ως «Βιβλιοθηκονόμοι» (Special Libraries Association, στο Σεμερζάκη, 2008). Άλλοι σύγχρονοι όροι για τον βιβλιοθηκονόμο περιλαμβάνουν: επαγγελματία πληροφόρησης, διαχειριστής γνώσης, στέλεχος, μεσίτης ή σύμβουλος πληροφόρησης (Σεμερζάκη, 2008). Κατά συνέπεια, οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες πληροφόρησης γενικότερα είναι το φυσικό πεδίο εφαρμογής της βιβλιοθηκονομικής επιστήμης.

Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογικών μέσων (CD-ROM και Internet), η εισαγωγή ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης στις βιβλιοθήκες και η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών υπηρεσιών τους μεταβάλλει το ρόλο του βιβλιοθηκονόμου από οργανωτή και καταλογογράφο τεκμηρίων σε διαχειριστή πληροφοριών και πηγών πληροφόρησης. Οι ρόλοι αυτοί εκφράζονται με χαρακτηριστικό τρόπο στις επιστήμες υγείας, οι οποίες είναι ταχύτατα εξελισσόμενες, υποστηριζόμενες από μια δυναμική τεχνολογική υποδομή και έντονη ερευνητική δραστηριότητα (Κυριάκη-Μάνεση, 2000). «Οι ραγδαίες εξελίξεις στην Υγεία, στην Επιστήμη της Πληροφόρησης, και στην Επικοινωνία, δημιουργούν πρωτόγνωρη πίεση στους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους για διεύρυνση και ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των γνώσεών τους» υποστηρίζει η Lathrop (1986, σ. 110) αναφερόμενη στις αιτίες που οδηγούν στην ανάγκη για επιμόρφωση των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων. Κατά συνέπεια, από τη μια πλευρά εντείνεται η εξειδίκευση, οπότε πληθαίνουν και οι απαιτήσεις για κατάρτιση στους νέους ρόλους του επαγγέλματος και από την άλλη πλευρά αυξάνεται η ανάγκη για εκπαίδευση και καθοδήγηση του χρήστη της

βιβλιοθήκης ώστε να μπορεί να αξιοποιήσει τις πηγές και τις υπηρεσίες που του παρέχονται.

Η εκπαίδευση χρηστών των ιατρικών βιβλιοθηκών αποτελεί πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων αφού χρησιμοποιεί σχεδιασμένες μαθησιακές δραστηριότητες που απευθύνονται σε ενήλικους, απαιτεί διερεύνηση εκπαιδευτικών αναγκών, επιλογή εκπαιδευτικής μεθόδου και εκπαιδευτικού υλικού, όπως δηλαδή ορίζεται το επιστημονικό πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων από επιστήμονες του χώρου.¹ Οι βιβλιοθηκονόμοι και οι επαγγελματίες της πληροφόρησης θα πρέπει να ανταποκριθούν στους νέους εκπαιδευτικούς ρόλους και να αφιερώσουν σημαντικό χρόνο στη διδασκαλία των πληροφοριακών δεξιοτήτων στους γιατρούς και το νοσοκομειακό προσωπικό (Homan & McGowan, 2002) κάνοντας χρήση των θεωριών και των μεθόδων της εκπαίδευσης ενηλίκων ώστε να έχουν αποτελεσματικότητα στον εκπαιδευτικό τους ρόλο.

Συνέπεια της παραπάνω διαπίστωσης είναι η ανάγκη επιμόρφωσης/ κατάρτισης των βιβλιοθηκονόμων στις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων. Ο ρόλος του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου ως εκπαιδευτή ενηλίκων δεν προσομοιάζει στο «δασκαλοκεντρικό» πρότυπο της παραδοσιακής εκπαίδευσης, αντίθετα περιγράφεται ως διαμεσολαβητικός και συμβουλευτικός της αναγνώρισης των πληροφοριακών αναγκών του χρήστη και της ενεργητικής αναζήτησης και ανάκτησης των επιστημονικών πληροφοριών που χρειάζεται.

Με την παρούσα εργασία επιχειρείται η διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των βιβλιοθηκονόμων Επιστημών Υγείας οι οποίοι εργάζονται στις αντίστοιχες βιβλιοθήκες της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, διερευνάται αφενός: (1) Ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται οι επιμορφωτικές ανάγκες των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων ανάλογα με τη θεματική εξειδίκευση, τα επιμορφωτικά προγράμματα που έχουν παρακολουθήσει και τις πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών της βιβλιοθήκης και αφετέρου, (2) οι απόψεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων για την αναγκαιότητα θεματικής εξειδίκευσης κατά την άσκηση της εργασίας τους, αλλά και για την ικανότητά τους να εκπαιδεύουν τους χρήστες των ιατρικών βιβλιοθηκών.

¹ Βεργίδης, Καραλής, 1999.

ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος καθορίζεται το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας. Με κατεύθυνση από το γενικό στο ειδικό, στο 1^ο Κεφάλαιο προσδιορίζονται οι έννοιες της «*δια βίου μάθησης στις βιβλιοθήκες*» και της «*πληροφοριακής παιδείας*». Στο 2^ο Κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις «*βιβλιοθήκες επιστημών υγείας*» της Ελλάδας. Περιγράφεται η ιστορική εξέλιξή τους, η εξέλιξη των υπηρεσιών τους και η εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων. Γίνεται βιβλιογραφική επισκόπηση των ρόλων που ενδύεται ο ιατρικός βιβλιοθηκονόμος, των επιμορφωτικών του αναγκών και της εκπαίδευσης των χρηστών βιβλιοθήκης. Στο 3^ο Κεφάλαιο εξετάζεται «*ο ιατρικός βιβλιοθηκονόμος σε ρόλο εκπαιδευτή ενηλίκων*» με περιγραφή του ρόλου και των απαιτούμενων προσόντων.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας αποτελείται από το σώμα της έρευνας που έχει τίτλο: «*ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ*». Στο 4^ο Κεφάλαιο περιλαμβάνεται η μεθοδολογία της έρευνας με τα επιμέρους στοιχεία της, όπως για παράδειγμα ο «*σκοπός και προσδοκώμενα αποτελέσματα*», «*τα ερευνητικά ερωτήματα*», «*η μεθοδολογία της ποσοτικής και ποιοτικής προσέγγισης*», «*ο πληθυσμός*», «*οι δυσκολίες και οι περιορισμοί*» και τέλος τα «*εργαλεία συλλογής δεδομένων*». Στο 5^ο και 6^ο Κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα της ποσοτικής και της ποιοτικής προσέγγισης αντίστοιχα.

Το τρίτο μέρος της εργασίας περιλαμβάνει: στο 7^ο Κεφάλαιο τη «*συζήτηση*» των ειδικών «*συμπερασμάτων της έρευνας*» αλλά και των συνολικών συμπερασμάτων της εργασίας. Στο 8^ο Κεφάλαιο συζητείται η «*αξιοπιστία και η εγκυρότητα της έρευνας*».

Τέλος, στον επίλογο αναφέρονται τα «*θέματα που προκύπτουν για περαιτέρω διερεύνηση*».

Στο Παράρτημα που ακολουθεί μετά την παράθεση της βιβλιογραφίας περιλαμβάνονται τα «*εργαλεία*» συλλογής των εμπειρικών δεδομένων, οι άξονες των συνεντεύξεων και τα απομαγνητοφωνημένα κείμενα τους.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

1.1. Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

«Κοινωνία της Πληροφορίας» ονομάστηκε η κοινωνία στην οποία οι πληροφορίες και η πληροφόρηση των πολιτών, αποτελούν κοινωνικό αγαθό και σημαντικό παράγοντα όχι μόνο της εκπαίδευσης αλλά και της γενικότερης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των λαών (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, 2000). Η «Κοινωνία της Πληροφορίας» έχει ως στόχο την εξάλειψη της διάκρισης σε πληροφοριακά έχοντες και μη-έχοντες, ώστε να διασφαλιστούν τα δικαιώματα του πολίτη στην ελευθερία της έκφρασης και πληροφόρησης, αλλά και γιατί γύρω από τις «πληροφορίες» δημιουργούνται θέσεις εργασίας, νέα επαγγέλματα και αναδεικνύονται νέοι ρόλοι σε παραδοσιακά επαγγέλματα.

Οι βασικές αρχές της στρατηγικής για την «Κοινωνία της Πληροφορίας», μιλούν για ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην πληροφορία για όλους, για ανάπτυξη της καινοτομίας, αλλά και διαφύλαξη των ατομικών ελευθεριών. Οι παραπάνω αρχές οριοθετούνται με βάση τους στόχους για καλύτερη ποιότητα ζωής, για εκπαιδευτικό σύστημα και έρευνα προσαρμοσμένα στην ψηφιακή εποχή. Όσον αφορά τις βιβλιοθήκες, γίνεται λόγος για δικτύωση των βιβλιοθηκών στα σχολεία και στα πανεπιστήμια (Μπαμπαρακού, 2000). Κατά συνέπεια, φαίνεται ότι ο ιστορικός ρόλος των βιβλιοθηκών εξυπηρετεί τους στόχους της Στρατηγικής της Λισαβόνας (2000), αφού οι βιβλιοθήκες χαρακτηρίζονται ως υπηρεσίες αρμόδιες για τη συγκέντρωση και οργάνωση των πληροφοριών για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων αναγκών για εκπαίδευση, έρευνα, επαγγελματική στήριξη και οικονομική ανάπτυξη (Τσάφου, 2006). Εξάλλου, οι βιβλιοθήκες, από την αρχαιότητα αποτελούν πηγή γνώσης και τόπο όπου μπορεί κανείς να βρει τις απαιτούμενες πληροφορίες. Επίσης, δίνουν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στη γνώση σε όλους όσους θέλουν να μετέχουν στη κοινωνία, ενώ μέσα από τις υπηρεσίες τους αναδεικνύονται σε παροχείς υπηρεσιών πληροφόρησης και σε κέντρα έρευνας.

Η διακήρυξη του Τολέδο για την πληροφοριακή παιδεία (Fernandez, 2006) τονίζει **την αναγκαιότητα της δια βίου μάθησης και την ανάπτυξη ικανοτήτων στη διαχείριση της πληροφορίας**. Ανάμεσα στα άλλα, η διακήρυξη υπογραμμίζει το ρόλο των βιβλιοθηκών στην κοινωνία της γνώσης, καθώς οι βιβλιοθήκες και το προσωπικό τους

συνεισφέρουν στη διατήρηση και βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των πολιτών χάρη στις εγκαταστάσεις, τα μέσα και τις υπηρεσίες που διαθέτουν. Επίσης, τονίζεται η αναγκαιότητα σχεδιασμού και εφαρμογής δραστηριοτήτων επιμόρφωσης από τις βιβλιοθήκες και εκπαιδευτικής πολιτικής για το προσωπικό τους, γιατί μέσω αυτού ασκείται επίδραση και στην παιδεία των πολιτών.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι οι βιβλιοθήκες και το προσωπικό τους είναι παροχείς εκπαίδευσης και προσφέρουν σχεδιασμένες μαθησιακές δραστηριότητες, στις οποίες οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν συνειδητά και με συγκεκριμένους στόχους, χαρακτηριστικά που απαντώνται και στους εκπαιδευόμενους της εκπαίδευσης ενηλίκων (Wiltshire, όπως αναφέρεται στο Rogers 1999, σ. 66).

1.2. Πληροφοριακή παιδεία

Ο Δημαράς κατά την αναγόρευσή του σε επίτιμο διδάκτορα του Πανεπιστημίου Αθηνών είπε ότι: «Σοφός δεν είναι εκείνος που γνωρίζει πολλά, αλλά εκείνος που γνωρίζει πού και πώς θα βρει τις απαντήσεις» (Παπάζογλου, 2002, σ.34). Το παραπάνω χωρίο μπορούμε να πούμε ότι συμπυκνώνει τον ορισμό της πληροφοριακής παιδείας, δηλαδή, την ικανότητα να εντοπίζει και να χρησιμοποιεί κανείς την πληροφορία σε οποιαδήποτε μορφή της προκειμένου να λειτουργεί αποτελεσματικά μέσα στη σύγχρονη κοινωνία (Lamouiroux, 2006). Ο συνηθέστερος ορισμός ανήκει στον Doyle που χαρακτηρίζει την πληροφοριακή παιδεία ως τη δυνατότητα πρόσβασης, αξιολόγησης και χρήσης της πληροφορίας μέσω ποικιλίας πηγών (Eyre, στο Παπάζογλου, 2002, σ. 28).

Η Ένωση Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών των ΗΠΑ (ACRL, 2001, σ.5) δίνει τον παρακάτω ορισμό:

«Η πληροφοριακή παιδεία περιλαμβάνει πιο πολλά από καλή συμπεριφορά αναζήτησης της πληροφόρησης. Ενσωματώνει τις ικανότητες να αναγνωρίζει πότε χρειάζεται η πληροφορία και πότε πρέπει να εκφραστούν ερωτήματα σχεδιασμένα για να συλλέξουν την απαραίτητη πληροφόρηση. Περιλαμβάνει αποτίμηση και μετά-χρήση πληροφόρησης με κατάλληλο και ηθικό τρόπο, μόλις ανακτηθεί από κάθε μέσο...»

Σε άλλο σημείο του Προτύπου Δεξιοτήτων [για την Πληροφοριακή παιδεία, από την ACRL] (2001, σ. 7) αναφέρεται:

«Η πληροφοριακή παιδεία διαμορφώνει τη βάση για τη δια βίου εκπαίδευση...δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να μάθουν τέλεια το περιεχόμενο και να επεκτείνουν τις διερευνήσεις τους, να γίνουν αυτοκατευθυνόμενοι,...να αναλαμβάνουν

μεγαλύτερο έλεγχο πάνω στη μάθησή τους [και] να αναπτύξουν μια μεταγνωστική προσέγγιση στη μάθηση, που τους κάνει γνώστες των εξειδικευμένων ενεργειών που απαιτούνται για συλλογή, ανάλυση και χρήση της πληροφόρησης».

Η πληροφοριακή παιδεία ή πληροφοριακός γραμματισμός αποτελεί εξέλιξη του αλφαβητικού γραμματισμού και η εκπαίδευση σ' αυτήν προήλθε από τις νέες τεχνολογίες. Στην πορεία, όμως, διευρύνθηκε με απώτερο στόχο την αυτονομία του χρήστη στην έρευνά του (δηλ. την αναζήτηση, την επεξεργασία και τη χρήση της πληροφορίας) και συμπεριέλαβε την εκπαίδευση χρηστών των βιβλιοθηκών. Η πληροφοριακή παιδεία, δηλαδή, γεννήθηκε μέσα από τις οικονομικό-τεχνικές αλλά και τις κοινωνικο-πολιτισμικές αλλαγές, όπως ακριβώς και η εκπαίδευση ενηλίκων (Καραλής, χ.χ.). Γενικά, τα όρια του πεδίου δεν είναι καθορισμένα, καθώς απαιτούνται γενικές γνώσεις από όλα τα γνωστικά πεδία, κάτι που ξεπερνάει την κατοχή ικανοτήτων αναζήτησης της πληροφορίας.

Η UNESCO αποδίδει τον όρο πληροφοριακή παιδεία στα γαλλικά ως «*maitrise de l' information*» (κατοχή της πληροφορίας), «*formation a l' information*» (εκπαίδευση στην πληροφορία) «*education a l' information*» (documentaire) (εκπαίδευση στην τεκμηριωμένη πληροφορία) (Lamouroux, 2006). Η αντίστοιχη ορολογία στην αγγλική γλώσσα, αποδίδεται με τους όρους «*user education*» (εκπαίδευση χρηστών), «*information literacy*» (πληροφοριακή παιδεία)², «*library education*» (εκπαίδευση βιβλιοθήκης), «*bibliographic instruction*» (βιβλιογραφική εκπαίδευση) (Καλογεράκη & Τσαλαπατάνη, 2008).

Σε πανεπιστημιακό επίπεδο, η εκπαίδευση στην «κατοχή της πληροφορίας» έχει ανατεθεί σε ομάδες στις οποίες συμμετέχουν βιβλιοθηκονόμοι και καθηγητές των πανεπιστημιακών σχολών. Η Ένωση Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών των ΗΠΑ (ACRL) (2001) έχει εκδώσει σχετικές οδηγίες για «τους στόχους και τη διδασκαλία της πληροφοριακής παιδείας» που απευθύνεται σε ακαδημαϊκούς βιβλιοθηκονόμους. Στην ενότητα που αφορά την ευθύνη για τη διδασκαλία της πληροφοριακής παιδείας, η ACRL (2001, σ.5) αναφέρει ότι «τα επίπεδα της συνεργασίας μεταξύ βιβλιοθηκονόμων και ακαδημαϊκών τμημάτων διαφέρουν μεταξύ των ιδρυμάτων [...] ένα κολέγιο καθορίζει σαφή ανάγκη για συνεργασία, ενώ ένα άλλο ίδρυμα υποστηρίζει ότι αποτελεί ευθύνη του προγράμματος διδασκαλίας της βιβλιοθήκης».

² Η Κακούρη (2008) υποστηρίζει ότι η σωστή μετάφραση του όρου Information Literacy είναι πληροφοριακός γραμματισμός, ενώ η Παπάζογλου (2002) τον μεταφράζει ως πληροφοριακό αλφαβητισμό.

Στις διάφορες προσεγγίσεις για τον ορισμό της πληροφοριακής παιδείας ως πεδίου αναγνωρίζουμε τη σύνδεση τόσο με τη δια βίου εκπαίδευση, όσο και με την εκπαίδευση ενηλίκων.³ Οι βιβλιοθήκες αποτελούν φυσικό χώρο για την πνευματική ανάπτυξη του αναγνώστη και σε πολλές περιπτώσεις, όπως στην Ταϊλάνδη, αποτελούν το επίσημο όργανο της δια βίου εκπαίδευσης (Παπάζογλου, 2002). Η πληροφοριακή παιδεία και κατ' επέκταση οι βιβλιοθήκες ως φορείς παροχής της πληροφοριακής παιδείας, φαίνεται να τοποθετούνται από το Μανιφέστο της Αλεξάνδρειας, ως προϋπόθεση για τη δια βίου εκπαίδευση, τόσο στη χρήση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων σε όλους τους κλάδους της γνώσης, όσο και στην πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Συγκεκριμένα, στο «Μανιφέστο της Αλεξάνδρειας για τις βιβλιοθήκες και την Κοινωνία της Πληροφορίας στην πράξη» δηλώνεται ότι «οι βιβλιοθήκες **πετυχαίνουν την πνευματική ελευθερία** παρέχοντας πρόσβαση στην πληροφόρηση, **διασφαλίζουν τις δημοκρατικές ελευθερίες και είναι η βάση για μια καλώς πληροφορημένη κοινωνία**» (IFLA, 2005). Από τις διεθνείς αναφορές, επίσημων εγγράφων αλλά και επιστημονικών άρθρων, συνδέεται πάντα η δια βίου εκπαίδευση και η αυτομόρφωση με τις βιβλιοθήκες, χωρίς όμως αυτή η σύνδεση να οριοθετείται πάντα με σαφήνεια (Santos, 2004, IFLA, 2005).

³ Στην παρούσα αναφορά δε θα ασχοληθούμε με τις διαφορές αλλά μόνο με τα κοινά στοιχεία από τα οποία προκύπτει και η σύνδεση των όρων.

2. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

2.1. Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

Στο παραπάνω κεφάλαιο προσδιορίσαμε τη σχέση των βιβλιοθηκών και των υπηρεσιών πληροφόρησης τόσο με την «Κοινωνία της Πληροφορίας» όσο και με το πεδίο της «πληροφοριακής παιδείας». Στην παρούσα ενότητα θα προσδιορίσουμε ειδικότερα τη σχέση των βιβλιοθηκών επιστημών υγείας με τους παραπάνω όρους.

«Η Βιβλιοθηκονομία - Επιστήμη της Πληροφόρησης, ως επιστημονικός κλάδος αποσκοπεί στην κάλυψη των ποικίλων πληροφοριακών αναγκών, όπως εκφράζονται από τις λοιπές επιστήμες» (Λάππα & Χαλεπίογλου, 2007, σ. 432). Αποτελεί δηλαδή, «επιστήμη-κλειδί» για τα υπόλοιπα επιστημονικά πεδία γιατί διαμορφώνει τη ροή των εργασιών, την πορεία της έρευνας ή/και το ίδιο το αποτέλεσμα. Οι βιβλιοθηκονόμοι – επιστήμονες της πληροφόρησης, έχουν ως στόχο την πληροφοριακή υποστήριξη των διαφόρων επιστημόνων, παρέχοντας έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση. Ακολουθώντας, δε τις κοινωνικές και επιστημονικές εξελίξεις αναλαμβάνουν τους νέους ρόλους του επαγγέλματος και μετατρέπονται σε «*Διαχειριστές της πληροφορίας και της γνώσης*», σε «*Εκπαιδευτές ενηλίκων*» και σε «*Δάσκαλους πληροφοριακής παιδείας*».

«Η ιατρική βιβλιοθηκονομία αποτελεί το κομμάτι της επιστήμης της πληροφόρησης που εντοπίζει, οργανώνει και προωθεί τις πληροφορίες ιατρο-βιολογικού ενδιαφέροντος, εξασφαλίζει μηχανισμούς διαχείρισης και πρόσβασης στην πληροφορία, παρέχοντας τα πληροφοριακά εργαλεία για την προαγωγή και εξέλιξη των Επιστημών Υγείας» (Κυριάκη-Μάνεση, 2000, σ. 25). Σε περαιτέρω ανάλυση του παραπάνω ορισμού, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η ιατρική βιβλιοθηκονομία έχει ως σκοπό τον εντοπισμό, την ανάκτηση, αξιολόγηση και διάχυση των επιστημονικών πληροφοριών που άπτονται των Επιστημών Υγείας ή της Βιοϊατρικής⁴.

Κατά τη βιβλιογραφική επισκόπηση συναντιούνται οι όροι «*hospital libraries*» και «*hospital librarian*» (Lathrop, 1986, Gluck, 2002), «*health sciences libraries*» και «*health librarian*» (Chen, 1975, Watson, 2005, Petrinic & Urquhat, 2007), «*medical library*» (Apaki, 1986), «*bioinformationist*» και «*Biomedical Library*» (Lyon et al. 2004) Στην Ελλάδα, απαντώνται οι όροι «*ιατρικές βιβλιοθήκες*», «*ιατρικός βιβλιοθηκονόμος*» και «*ιατρική βιβλιοθηκονομία*» (Κυριάκη-Μάνεση, 2000, Λάππα, 2005, Λάππα &

⁴ Η Βιοϊατρική αφορά όλες εκείνες τις επιστήμες που σήμερα αναφέρονται ως Επιστήμες Υγείας δηλ. ιατρική, νοσηλευτική, βιολογία, φαρμακευτική, κτηνιατρική, εργοθεραπεία, φυσικοθεραπεία κτλ. (Apaki, 1986)

Ως βιοπληροφορική ορίζεται η επιστημονική περιοχή που αφορά στην πληροφόρηση, βιβλιογραφία, χειρισμό ΒΔ των βιοϊατρικών επιστημών

Χαλεπίογλου, 2007), αλλά και «νοσοκομειακές βιβλιοθήκες» (Καλογεράκη, Τσαλαπατάνη, 2008).

Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης θα χρησιμοποιούνται οι όροι «**βιβλιοθήκες των επιστημών υγείας**» και «**βιβλιοθηκονόμοι επιστημών υγείας**». Θεωρήσαμε ότι οι παραπάνω όροι αντιπροσωπεύουν καλύτερα και πιο δίκαια όλες τις περιοχές και τα πεδία των εφαρμοσμένων βιοϊατρικών επιστημών, όπως για παράδειγμα ιατρική, βιολογία, νοσηλευτική, φαρμακευτική, κτηνιατρική, αλλά και όλους τους γνωστούς παραϊατρικούς κλάδους. Συχνά, όμως για λόγους οικονομίας, θα αναφερόμαστε σε «**ιατρικές βιβλιοθήκες**» και «**ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους**»

Για την επίτευξη των στόχων της ιατρικής βιβλιοθηκονομίας, χρησιμοποιούνται μέσα συγκέντρωσης και οργάνωσης πληροφοριών όπως είναι οι βάσεις δεδομένων, οι ψηφιοποιημένες συλλογές, τα ηλεκτρονικά ιδρυματικά αποθετήρια, οι ψηφιακές βιβλιοθήκες, αλλά και πεδία εφαρμογών προερχόμενα από άλλους επιστημονικούς κλάδους. Στην παρούσα μελέτη θα επιχειρηθεί η ανάδειξη της αναγκαιότητας και χρησιμότητας των αρχών της εκπαίδευσης ενηλίκων κατά την εκπαιδευτική σχέση ιατρικού βιβλιοθηκονόμου και επιστήμονα υγείας στις βιβλιοθήκες επιστημών υγείας της Ελλάδας.

2.2. Ιστορική εξέλιξη των ιατρικών βιβλιοθηκών και των υπηρεσιών τους

Η βιβλιοθήκη, όχι με την έννοια του χώρου συγκέντρωσης βιβλίων, αλλά με τη λειτουργική σημασία της συλλογής βιβλίων και άλλου πληροφοριακού υλικού για την υποστήριξη των πληροφοριακών αναγκών του ενδιαφερόμενου κοινού, έχει υποστεί αρκετές μεταβολές και τροποποιήσεις, που συνάδουν με τις κοινωνικές και ιστορικές μεταβολές και αργότερα με τις εξελίξεις στο χώρο της τεχνολογίας των πληροφοριών, δηλαδή, με την εξέλιξη των μέσων καταγραφής, διατήρησης και διάθεσης γνώσεων και πληροφοριών.

Τα πρώτα τεκμήρια τα οποία συγκεντρώθηκαν και αποτέλεσαν τη συλλογή των πρώτων βιβλιοθηκών, με την έννοια της διατήρησης των κειμένων για χρήση από το κοινό, ήταν χαραγμένα σε πέτρα. Την πέτρα αντικατέστησαν οι πάπυροι, οι περγαμηνές, οι οποίες αντικαταστάθηκαν από το χαρτί και στη σύγχρονη εποχή, από τα ηλεκτρονικά μέσα (Τσάφου, 2006). Η πρώτη σημαντική αλλαγή έγινε σταδιακά, με την ανακάλυψη της τυπογραφίας και την επίδραση των διακηρύξεων και αρχών του Διαφωτισμού. Η φθηνή αναπαραγωγή του βιβλίου το μετέτρεψε σε είδος ευρείας κατανάλωσης, έχοντας ως συνέπεια τη μετατροπή της βιβλιοθήκης από κέντρο συλλογής πολύτιμου υλικού,

προσιτού μόνο σε συγκεκριμένα άτομα, σε κέντρο παροχής υπηρεσιών για το ευρύ κοινό χωρίς διακρίσεις. «Ο 19^{ος} αιώνας αποτελεί την αφετηρία του συμβατικού και κυρίαρχου ως τις μέρες μας συστήματος πληροφόρησης» (Μπώκος, 2002, σ. 65).

Είναι σαφές, ότι εντείνεται η εξειδίκευση σε όλες σχεδόν τις επιστημονικές περιοχές με αποτέλεσμα τη δημιουργία καινούργιων επιστημονικών κλάδων. Η διαφοροποίηση και η εξειδίκευση των αναγκών του κοινού που εξυπηρετεί η βιβλιοθήκη, οδήγησαν σε αντίστοιχη διαφοροποίηση και εξειδίκευση του έργου και των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών. Αυτή η εντεινόμενη εξειδίκευση οδήγησε στη διατύπωση προτύπου κατηγοριοποίησης των βιβλιοθηκών από το Διεθνή Οργανισμό Προτυποποίησης ISO 2789-1974 (όπως αναφέρεται στο Μπώκος, 2001).

Μέσα από αυτή την κατηγοριοποίηση έχουν προκύψει οι *Εθνικές Βιβλιοθήκες, οι Μεγάλες Γενικές, οι Ακαδημαϊκές, οι Σχολικές, οι Δημόσιες ή Λαϊκές, οι Ψηφιακές Βιβλιοθήκες*. Ως τελευταίο στάδιο ανάπτυξης του συστήματος βιβλιοθηκών, προέκυψαν οι *Ειδικές Βιβλιοθήκες*. Το υλικό τους είναι εξειδικευμένο σε ένα θεματικό τομέα και καλύπτουν τις εξειδικευμένες ανάγκες συγκεκριμένου κοινού ή εξυπηρετούν το προσωπικό του ιδρύματος στο οποίο υπάγεται η βιβλιοθήκη. Κατά συνέπεια, ορίζονται ως «*Ειδικές*» οι βιβλιοθήκες με βάση το κριτήριο του θεματικού περιεχομένου και του θεματικά προσδιορισμένου κοινού. (Μπώκος, 2002, σ. 70).

Η «ειδική» βιβλιοθήκη μπορεί παράλληλα να είναι και «εικονική» όταν γίνεται χρήση τεχνολογίας απομακρυσμένης πρόσβασης ή εξυπηρέτησης, ή/και «ψηφιακή» όταν υπάρχει ολοκληρωτική επικράτηση ψηφιακού υλικού ((Μπώκος, 2002, σ. 246).

Στη θεματική κατηγορία των *Ειδικών Βιβλιοθηκών*⁵ υπάγονται οι **Βιβλιοθήκες των Επιστημών Υγείας**, όπως αναφέρονται συχνά τα τελευταία χρόνια οι ιατρικές ή οι νοσοκομειακές βιβλιοθήκες.

Στην Ελλάδα, η εμφάνιση των ιατρικών βιβλιοθηκών ανέρχεται στη βυζαντινή περίοδο, στις βιβλιοθήκες της Ιατρικής Σχολής της Αλεξάνδρειας, της Περγάμου και της Κω. Οι προπολεμικοί γιατροί της Ελλάδας είχαν περιορισμένες πηγές πληροφόρησης, κυρίως εξαιτίας της φτώχειας στις προπολεμικές βιβλιοθήκες. (Σάμιος, 1983). Κάποιες βιβλιοθήκες που υπήρχαν δημιουργήθηκαν από δωρεές βιβλίων και περιοδικών, κυρίως από ατομικές κληρονομίες γιατρών. Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, οι λίγες βιβλιοθήκες που υπήρχαν καταστράφηκαν ή έκλεισαν. Μεταπολεμικά, η κύρια πηγή

⁵ Στις Ειδικές Βιβλιοθήκες υπάγονται εκτός από τις νοσοκομειακές, οι βιβλιοθήκες των ερευνητικών ιδρυμάτων, των τραπεζών, των πολιτιστικών ιδρυμάτων, οι εκκλησιαστικές, των φυλακών κλπ (Μπώκος, 2000, σ. 172)

ιατρικής πληροφόρησης προέρχεται κυρίως από τις βιβλιοθήκες του Βρετανικού Συμβουλίου και της Αμερικανικής Βιβλιοθήκης, οι οποίες δημιούργησαν και ιατρική συλλογή. Αργότερα, όταν οι ελληνικές ιατρικές βιβλιοθήκες επαναλειτούργησαν, οι προαναφερθείσες βιβλιοθήκες τους δώρισαν τα βιβλία και τα περιοδικά τους.

Η ανάπτυξη των ιατρικών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα από το 1970, υπήρξε ενθαρρυντική. Νέες βιβλιοθήκες ιδρύθηκαν και αυξήθηκε ο ετήσιος αριθμός των επαγγελματιών βιβλιοθηκονόμων. Κατά τη δεκαετία του '80 υπήρχαν 57 βιοϊατρικές βιβλιοθήκες: 52 στην Αθήνα, 2 στη Θεσσαλονίκη, και από μία στην Πάτρα, τα Ιωάννινα και το Ηράκλειο Κρήτης.. Από αυτές, 20 ανήκαν σε νοσοκομεία, 4 σε στρατιωτικά νοσοκομεία, 6 στις ιατρικές σχολές των διαφόρων πανεπιστημίων, 14 ανήκαν σε κλινικές των πανεπιστημίων ή εργαστηρίων και 13 ανήκαν σε άλλους οργανισμούς (Απάκη, 1986, σ. 202).

Οι υπηρεσίες των βιοϊατρικών βιβλιοθηκών κατά τη δεκαετία του '80 είχαν σχέση με την καταλογογράφηση, ευρετηρίαση και ταξινόμηση του έντυπου υλικού (βιβλίων και περιοδικών), ενώ ο δανεισμός του υλικού και ο διαδανεισμός μεταξύ βιβλιοθηκών ήταν θέμα πολιτικής της κάθε βιβλιοθήκης και στηριζόταν στις προσωπικές σχέσεις μεταξύ των βιβλιοθηκονόμων. Η έλλειψη δευτερογενών πηγών στις ελληνικές ιατρικές βιβλιοθήκες είχε αρχίσει να καλύπτεται με την έκδοση του περιοδικού «Ιατρική» από την Εταιρεία Ιατρικών Σπουδών, η οποία θεμελίωσε το ΙΑΤΡΟΤΕΚ μια βιβλιογραφική βάση για την ελληνική ιατρική αρθρογραφία. Εμφανής ήταν η έλλειψη αυτοματισμού και η χρήση βάσεων δεδομένων. Ο κύριος παροχέας στην Ελλάδα -εκείνη την εποχή- ιατρικής πληροφόρησης ήταν το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και στη συνέχεια το νεοϊδρυθέν Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, το οποίο μαζί με ορισμένες ιατρικές βιβλιοθήκες αποτελεί και σήμερα τον πυρήνα της βιοϊατρικής πληροφόρησης.

Παράλληλα γίνονταν προσπάθειες για ίδρυση Εθνικής Ιατρικής Βιβλιοθήκης, ενώ η μετάφραση των Θεματικών Επικεφαλίδων (MeSH) της National Library of Medicine των ΗΠΑ είχε δώσει ένα πολύτιμο εργαλείο στους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους.

Σε μία σχετικά πρόσφατη έρευνα του Τμήματος Αρχειονομίας- Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, καταγράφηκαν τουλάχιστον εξήντα έξι (66) νοσοκομειακές βιβλιοθήκες, σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (Μπώκος, 2000, σ. 173). Κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας δεν καταφέραμε να ανακαλύψουμε κάποια επίσημη καταγραφή των βιβλιοθηκών επιστημών υγείας.

2.3. Εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων

Η ίδρυση της πρώτης σχολής βιβλιοθηκονομίας από τον M. Dewey το 1887 στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια σηματοδότησε για την επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας, τη μετάβαση στην επίσημη μεθοδευμένη, οργανωμένη εκπαίδευση βιβλιοθηκονόμων. Η βιβλιοθηκονομία, ως επιστήμη, θα μπορούσε να διακριθεί (1) για την ανάπτυξη νέων επιστημονικών μεθόδων επεξεργασίας, οργάνωσης, διάθεσης και διαχείρισης γνώσεων και πληροφοριών και (2) για την εκπαίδευση ατόμων στη διαχείριση των πληροφοριών (Τσάφου, 2006).

Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση όπως οργανώνεται σήμερα διεθνώς, περιλαμβάνει:

1. Διδασκαλία των μεθόδων οργάνωσης και διαχείρισης γνώσεων, πληροφοριών και πηγών πληροφόρησης έντυπων και ηλεκτρονικών.
2. Σχεδίαση, οργάνωση και διαχείριση μονάδων πληροφόρησης και βάσεων πληροφοριών και δεδομένων.
3. Εξελίξεις στους τομείς της καταλογογράφησης και ταξινόμησης και κυρίως ευρετηρίασης.
4. Γνώσεις που διευκολύνουν στη σύναψη συμφωνιών για:
 - ✓ Διασφάλιση πνευματικών δικαιωμάτων,
 - ✓ Εξασφάλιση αδειών χρήσης ηλεκτρονικών πηγών
5. Διδασκαλία τρόπων προσέγγισης εξυπηρέτησης και εκπαίδευσης χρηστών.

Στην Ελλάδα, η βιβλιοθηκονομία ως επιστήμη είναι σχετικά πρόσφατη. Η ανάγκη ανάπτυξης της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης έγινε αντιληπτή το 1949, με το νόμο «*Περί ιδρύσεως, ανασυγκροτήσεως και ενιαίας οργάνωσης των ανά το κράτος βιβλιοθηκών*» (Τσάφου, 2006). Κατά τις δεκαετίες '50 και '60 γίνονται προσπάθειες να καλυφθεί η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση με βραχυχρόνια σεμινάρια, ενώ από τις αρχές του '60 έως και το 1977, βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση παρέχεται από τη Σχολή Βιβλιοθηκονομίας της ΧΕΝ. Το 1977 ιδρύεται το τμήμα Βιβλιοθηκονομίας στο ΚΑΤΕΕ Αθήνας και το 1993 ιδρύεται το Τμήμα Αρχειονομίας- Βιβλιοθηκονομίας. Σήμερα, προπτυχιακές σπουδές στη βιβλιοθηκονομία γίνονται στα δύο τμήμα του ΑΤΕΙ Αθήνας και Θεσσαλονίκης και στο τμήμα Αρχειονομίας- Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου με έδρα την Κέρκυρα.

Κατά την τελευταία δεκαετία, υπήρξε σημαντική χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την ανάπτυξη των ελληνικών βιβλιοθηκών, κυρίως των ακαδημαϊκών. Οι βιβλιοθηκονόμοι κλήθηκαν να διαχειριστούν μεγάλα χρηματικά ποσά, να συντάξουν τεχνικά δελτία, προϋπολογισμούς, απολογισμούς, να καταρτίσουν διαχειριστικά προγράμματα, να συνάψουν συμφωνίες χρήσης ηλεκτρονικών πηγών και να

συνεργαστούν σε κοινοπραξίες. Ως αποτέλεσμα των νέων αυτών συνθηκών δημιουργήθηκε η ανάγκη, αφενός της αναμόρφωσης του Προγράμματος Σπουδών των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας και αφετέρου της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των βιβλιοθηκονόμων με την υλοποίηση μεταπτυχιακών σπουδών, σεμιναρίων και συνεδρίων.

Σε μεταπτυχιακό επίπεδο τα πρώτα σεμινάρια για ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους διοργανώθηκαν από την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης, σε συνεργασία με τις βιβλιοθήκες του Βρετανικού Συμβουλίου και της Αμερικανικής Βιβλιοθήκης, κατά τη δεκαετία του 1980 (Araki, 1986). Από το 2004 προσφέρονται από το ΤΕΙ Αθήνας, σε συνεργασία με τμήμα Βιβλιοθηκονομίας-Αρχειονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, δύο μεταπτυχιακά προγράμματα για βιβλιοθηκονόμους.

Οι σχολές βιβλιοθηκονομίας, τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, παρέχουν εξειδικευμένη εκπαίδευση που αφορά στη διαχείριση πληροφοριακών πηγών, την εύρεση και την ανάκτηση της πληροφορίας. Παρόλα αυτά, δεν παρέχουν μαθήματα που αποκλειστικό σκοπό έχουν τη μελέτη και τη διαχείριση της «ιατρο-βιολογικής πληροφορίας». Αντίθετα, σε χώρες του εξωτερικού, η ιατρική βιβλιοθηκονομία αποτελεί είτε ξεχωριστό μάθημα επιλογής σε προπτυχιακό επίπεδο, είτε αντικείμενο μεταπτυχιακών σπουδών και συχνά πραγματοποιούνται επιμορφωτικοί κύκλοι σεμιναρίων και ειδικών σπουδών που διοργανώνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα από τις Ενώσεις Ιατρικής Βιβλιοθηκονομίας (Λάππα & Χαλεπίογλου, 2007, σ. 438).

2.4. Βιβλιογραφική επισκόπηση

Η βιβλιογραφία που πραγματεύεται θέματα ιατρικής βιβλιοθηκονομίας και σχετικών ζητημάτων είναι ιδιαίτερα εκτενής και προέρχεται κυρίως από τις ΗΠΑ, το Ενωμένο Βασίλειο, την Αυστραλία και τον Καναδά. Από μια γενική επισκόπηση της βιβλιογραφίας προκύπτει ότι οι μελέτες, που αφορούν στον επαγγελματικό ρόλο του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου, πραγματεύονται (1) *το ρόλο του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου σε συνδυασμό με το επιστημονικό και επαγγελματικό του μέλλον*, δηλαδή την εξέλιξη και τους πιθανούς επιστημονικούς δρόμους που ανοίγονται από τη συνεργασία με άλλα πεδία, αλλά και από τις εξελίξεις που συνδέονται με την παγκοσμιοποίηση και την «Κοινωνία της Πληροφορίας» (2) *την εκπαίδευση- επιμόρφωση του βιβλιοθηκονόμου*, με απλά λόγια την αναγκαιότητα και τη δυνατότητα επιμόρφωσης στους νέους ρόλους του επαγγέλματος, και τέλος (3) *την εκπαίδευση των χρηστών των ιατρικών βιβλιοθηκών*.

2.4.1. Ο ρόλος του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου και οι προοπτικές του Επαγγέλματος

Η Harris (2005), στο άρθρο της για το «ρόλο του βιβλιοθηκονόμου στη συστηματική έρευνα» αναδεικνύει τους πολλαπλούς ρόλους που αναλαμβάνει ένας βιβλιοθηκονόμος σε όλα τα είδη ιατρικής έρευνας. Υπογραμμίζει όμως την ιδιαίτερη προσφορά του βιβλιοθηκονόμου στη συστηματική επισκόπηση.

Σύμφωνα λοιπόν, με τη Harris (2005) ο βιβλιοθηκονόμος αναλαμβάνει τους ρόλους:

- του **ειδικού της αναζήτησης** των αναγκαίων για την έρευνα πληροφοριών και
- **του οργανωτή και αναλυτή** των άρθρων και των τεκμηρίων της έρευνας.

Στο ρόλο του σαν *ειδικός αναζήτησης*, ο ιατρικός βιβλιοθηκονόμος, πρέπει να αναπτύξει την ικανότητά του να συνεργάζεται με τους κλινικούς ερευνητές για να προσδιορίσει τις κλινικές ερωτήσεις και τα απαιτούμενα στοιχεία για την έρευνα. Επίσης, πρέπει να έχει συστηματοποιημένη γνώση της στρατηγικής αναζήτησης, των εμποδίων για τον προσδιορισμό των στοιχείων, γνώση των περιεχομένων του θέματος, χρονικά περιθώρια και online βάσεις δεδομένων. Επειδή, πάντα σύμφωνα με τη Harris (2005), η συστηματική επισκόπηση προχωρά πέρα από τα άρθρα περιοδικών, ο βιβλιοθηκονόμος πρέπει να έχει την ικανότητα να προσδιορίζει και να αναζητά πηγές πέρα από τη διαθέσιμη ηλεκτρονικά δημοσιευμένη βιβλιογραφία.

Σαν *οργανωτής και αναλυτής*, ο βιβλιοθηκονόμος πρέπει να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τα άρθρα και τα τεκμήρια στην έρευνα, στην ανάκτηση και στις αρχειακές διαδικασίες

Η Harris υποστηρίζει ότι για αυτούς τους ρόλους οι βιβλιοθηκονόμοι που ασχολούνται με τις συστηματικές επισκοπήσεις και άλλες μορφές σύνθεσης στοιχείων, βρίσκουν ικανοποίηση συνειδητοποιώντας ότι η πείρα τους, συμβάλλει άμεσα στην ανάπτυξη των νέων ιατρικών επεμβάσεων και στη δημιουργία των νέων κλινικών οδηγιών πρακτικής, βασισμένων στα καλύτερα στοιχεία. Επιπρόσθετα, βρίσκουν ικανοποίηση συνειδητοποιώντας ότι ως άτομα αναπτύσσουν μια βαθύτερη κατανόηση των σχετικών κλινικών ζητημάτων και ότι οι ερευνητές τους εκτιμούν για την ικανότητα τους στην αναζήτηση και οργάνωση των πληροφοριών.

2.4.2. *Εκπαίδευση και επιμόρφωση ιατρικών βιβλιοθηκονόμων*

Η βιβλιογραφία που αφορά σε θέματα επιμόρφωσης βιβλιοθηκονόμων διερευνά τα προτιμώμενα από τους βιβλιοθηκονόμους, θέματα- αντικείμενα επιμόρφωσης, τους τρόπους/τις μεθόδους συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και τέλος τα κίνητρα και αντικίνητρα επιμόρφωσης. Γενικά, από παλαιότερες μελέτες φαίνεται ότι οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι προτιμούν τη σύντομη (μίας ημέρας) επιμόρφωση σε αντικείμενα που αφορούν τα αυτοματοποιημένα συστήματα, το σχεδιασμό και το marketing, ενώ σε πιο καινούργιες μελέτες στα παραπάνω αντικείμενα επιμόρφωσης προστίθεται η αναγκαιότητα για θεματική εξειδίκευση⁶ δηλαδή, για γνώση του θέματος στο οποίο εξειδικεύεται η ιατρική βιβλιοθήκη ως προϋπόθεση για την εξυπηρέτηση των ρόλων του επαγγέλματος. Στην ανάπτυξη των συμπερασμάτων τους οι περισσότερες μελέτες καταδεικνύουν το έλλειμμα στα προγράμματα σπουδών των σχολών βιβλιοθηκονομίας αναφορικά, με τις γνώσεις και δεξιότητες στις Επιστήμες Υγείας που θα έπρεπε να παρέχουν στους φοιτητές τους, για να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των θέσεων των ιατρικών βιβλιοθηκών.

Αναλυτικότερα, από το 1975, η Chen στην έρευνά της για τις ανάγκες συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των βιβλιοθηκονόμων των επιστημών υγείας, συμπέρανε ότι οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι επιθυμούν επιμόρφωση στο management οργανισμών, οι οποίοι διαθέτουν ιατρικές βιβλιοθήκες, στη διαχείριση του οπτικοακουστικού υλικού και στην αναζήτηση στη MEDLINE⁷. Επίσης, αναφορικά με τους τρόπους συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, φάνηκε η προτίμηση των βιβλιοθηκονόμων στα σύντομα, μιας ημέρας μαθήματα.

Η Lathrop (1986) σε άρθρο της με θέμα τις ανάγκες συνεχιζόμενης επιμόρφωσης των νοσοκομειακών βιβλιοθηκονόμων, περιγράφει μια έρευνα που πραγματοποίησε η Ένωση Ιατρικών Βιβλιοθηκών των ΗΠΑ (MLA), το 1984, για να ορίσει τις ανάγκες συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και τις προτιμήσεις των μελών της. Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο και το ποσοστό ανταπόκρισης ήταν 46% (στάλθηκαν 560 ερωτηματολόγια και επιστράφηκαν τα 257). Το ερωτηματολόγιο ήταν δομημένο σε τέσσερις άξονες που αφορούσαν (1) τους προτιμώμενους τρόπους συνεχιζόμενης εκπαίδευσης (2) τα πιο σημαντικά θέματα- αντικείμενα πάνω στα οποία θα ήθελαν τα

⁶ Ως θεματική εξειδίκευση (Subject specialisation) για τους βιβλιοθηκονόμους νοείται η κατοχή πτυχίου ή η παρακολούθηση σεμιναρίων ή η μακροχρόνια επαγγελματική εμπειρία στον αντίστοιχο επιστημονικό κλάδο στον οποίο εξειδικεύεται θεματικά η βιβλιοθήκη. Συνέπεια της ύπαρξης πτυχίου στις Επιστήμες Υγείας για τους βιβλιοθηκονόμους, είναι οι εξειδικευμένες γνώσεις ορολογίας και ταξινόμησης της επιστήμης.

⁷ Η MEDLINE αποτελεί τη μεγαλύτερη βιβλιογραφική βάση των επιστημών υγείας και είναι προϊόν της National Library of Medicine, USA (Εθνικής Ιατρικής Βιβλιοθήκης των ΗΠΑ).

μέλη της MLA να επιμορφωθούν (3) τα κίνητρα και τα αντικίνητρα επιμόρφωσης και (4) τα πεδία με τα οποία θα ήθελαν να ασχοληθεί το ετήσιο συνέδριο της MLA που θα οργανωνόταν το 1985. Επιπρόσθετα στοιχεία συγκεντρώθηκαν από τον τύπο και τον αριθμό των κρεβατιών των ιδρυμάτων- νοσοκομείων στα οποία ανήκουν οι βιβλιοθήκες- μέλη της MLA.

Γενικά, αναφορικά με τους **τρόπους** συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, τα μέλη έδειξαν προτίμηση (σε ποσοστό 89%) στη *σύντομη - μίας ημέρας επιμόρφωση*, ενώ δεύτερη στις προτιμήσεις ήταν η *διαδραστικότητα στα σεμινάρια* με 59%. Ο τύπος και το μέγεθος (αριθμός κρεβατιών) του νοσοκομείου δεν είχε επίδραση στις προτιμήσεις των βιβλιοθηκονόμων για σύντομα μαθήματα. Ενδιαφέρον είχε η προτεραιότητα της *αυτομόρφωσης* από μέλη που εργάζονται σε μικρά νοσοκομεία (λιγότερα από 300 κρεβάτια), γιατί η έλλειψη αποθέματος (κεφαλαίου) του ιδρύματος οδηγεί σε περικοπές για ταξίδια συνεδρίων και μαθημάτων.

Αναφορικά με τα **αντικείμενα επιμόρφωσης** (Lathrop, 1986), οι ερωτώμενοι ιεράρχησαν ψηλά στις προτιμήσεις τους τον *αυτοματισμό συστημάτων*, το *σχεδιασμό και το marketing*, ενώ ιεράρχησαν χαμηλά την *καταλογογράφηση* και την *εκπαιδευτική μεθοδολογία*. Στην πρώτη θέση (σε ποσοστό 68%) των επιμορφωτικών αναγκών τους οι ερωτώμενοι ανέδειξαν τον *αυτοματισμό συστημάτων*, ίσως επειδή οι νοσοκομειακοί βιβλιοθηκονόμοι σχεδιάζουν ή προάγουν το αυτοματοποιημένο σύστημα στα ιδρύματά τους. Η *εκπαιδευτική μεθοδολογία και τα οικονομικά της υγείας* ιεραρχήθηκαν ελαφρώς υψηλότερα από τους ακαδημαϊκούς και τους βιβλιοθηκονόμους των μεγάλων νοσοκομείων (περισσότερα από 500 κρεβάτια) σε σύγκριση με τους βιβλιοθηκονόμους των μικρότερων νοσοκομείων. Από το παραπάνω, γίνεται κατανοητό ότι η ανάγκη για επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία προκύπτει από το είδος των χρηστών των βιβλιοθηκών, δηλαδή, οι βιβλιοθηκονόμοι των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων εργάζονται με φοιτητές, και επιπλέον οι βιβλιοθήκες των μεγαλύτερων ιδρυμάτων διαχειρίζονται μεγαλύτερα κονδύλια.

Αναμφισβήτητα, (Lathrop, 1986) η *βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων* ήταν το πιο σημαντικό **κίνητρο** (76%) συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, ενώ η *απόσταση από τα κέντρα επιμόρφωσης* (39%) και τα *χρήματα* (37%) που απαιτούνται για την παρακολούθηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων, για παράδειγμα το *κόστος των διδασκτρών* ή το *κόστος μετακίνησης και διαμονής*, ήταν τα ισχυρότερα **αντικίνητρα**.

H Lyon et al. (2004) στη μελέτη της, περιγράφει ένα αποτελεσματικό μοντέλο επιμόρφωσης που αναπτύχθηκε και αξιολογήθηκε από τη Βιοϊατρική Βιβλιοθήκη του

Eskind (Tennessee) των ΗΠΑ. Ο σκοπός της μελέτης ήταν να εξετάσει την επίδραση των επιμορφωτικών προγραμμάτων στην αύξηση των ικανοτήτων ως προς την παροχή υπηρεσιών (όπως για παράδειγμα στην αναζήτηση βιβλιογραφίας, καταλογογράφηση και ευρετηρίαση υλικού) των βιβλιοθηκονόμων που δεν διαθέτουν θεωρητικό υπόβαθρο στις επιστήμες υγείας και να προσδιορίσει τους δημογραφικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία εκμάθησης.

Στην έρευνα συμμετείχαν 16 βιβλιοθηκονόμοι από τους οποίους ελήφθη ημιδομημένη συνέντευξη. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις: πριν και μετά την παρακολούθηση του προγράμματος, που αναπτύχθηκε από τη Βιοϊατρική Βιβλιοθήκη του Eskind, ώστε να εξεταστεί η επίδρασή του στη βελτίωση των δεξιοτήτων των βιβλιοθηκονόμων. Η κατάρτιση κρίθηκε επιτυχής, καθώς όλοι οι συμμετέχοντες σημείωσαν καλύτερες επιδόσεις στο τέλος από ό,τι στην αρχή.

Στα συμπεράσματά της η μελέτη της Lyon et al. (2004), αναδεικνύει τη σημασία της **θεματικής εξειδίκευσης** για τους βιβλιοθηκονόμους που εργάζονται σε βιβλιοθήκες των βιοϊατρικών επιστημών. Για τους βιοϊατρικούς βιβλιοθηκονόμους- υποστηρίζει η συγγραφέας- η προπτυχιακή εκπαίδευση στα πεδία των βιοϊατρικών επιστημών αποτελεί βασική προϋπόθεση για να μπορούν να εργαστούν. Καθώς η ανάγκη για εξειδικευμένη πληροφόρηση στην περιοχή της μοριακής βιολογίας και της γενετικής γίνεται κυρίαρχη για την αποτελεσματικότητα των οργανισμών τους οποίους εξυπηρετούν, είναι σημαντικό για τους βιβλιοθηκονόμους να ευθυγραμμιστούν γρήγορα με αυτές τις ανάγκες έχοντας ένα σαφές όραμα για τη βελτίωση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του προσωπικού τους σ' αυτό το θεματικό πεδίο. Οι εξειδικευμένες γνώσεις ορολογίας και ταξινόμησης που αποκτώνται είτε με τις σπουδές, είτε με την πολυετή εμπειρία σε αντίστοιχη βιβλιοθήκη οδηγούν σε αύξηση της εμπιστοσύνης των χρηστών προς τον βιβλιοθηκονόμο, αλλά και σε καλύτερο χειρισμό των βάσεων δεδομένων από αυτόν. Η επίτευξη του στόχου αυτού εμποδίζεται από τον περιορισμένο αριθμό των ευκαιριών εκπαίδευσης στις σχολές βιβλιοθηκονομίας.

Η Watson (2005) σε μια ποσοτική έρευνα με ένα σύντομο ερωτηματολόγιο 15 ερωτήσεων, στους Καναδούς ακαδημαϊκούς ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους, βρήκε ότι αυτοί αναγνώρισαν την ανάγκη για θεματική εξειδίκευση ως «πολύ σημαντική» ή σε «κάποιο βαθμό σημαντική» σε ποσοστό 93,3% και ότι αρκετοί από τους συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν την κατοχή πτυχίου στις επιστήμες υγείας απαραίτητη. Διάβασμα ή ξεφύλλισμα ιατρικών επιστημονικών περιοδικών, επίσκεψη σε ιστοσελίδες και συμμετοχή σε επαγγελματικές ενώσεις, προσδιορίστηκαν από μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων ως οι

καλύτεροι τρόποι να καταστούν και να μείνουν πληροφορημένοι σε θέματα επιστημών υγείας. Οι παραπάνω μορφές επιμόρφωσης θεωρούνται από την ερευνήτρια ως μορφές Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης. Οι ερωτώμενοι ανέφεραν ενασχόληση κατά μέσο όρο 6 ώρες την εβδομάδα με τις παραπάνω μορφές Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης. Στα συμπεράσματά της, η έρευνα της Watson (2005, σ.459) επισημαίνει ότι «η Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση, παρά τις επίσημες σπουδές, είναι η μέθοδος απόκτησης και διατήρησης αυτής της γνώσης [θεματικής εξειδίκευσης]».

Η θεματική εξειδίκευση των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων αποτέλεσε επίσης το αντικείμενο της έρευνας των Petrinic και Urquhat (2007), οι οποίες διεξήγαγαν μια ποιοτική έρευνα με σκοπό την εξακρίβωση της αποτελεσματικότητας των βιβλιοθηκονόμων που εργάζονται σε ιατρικές βιβλιοθήκες και δεν διαθέτουν θεματική εξειδίκευση. Οι στόχοι της μελέτης ήταν: (1) να συγκριθεί η εκπαίδευση και οι επιμορφωτικές ανάγκες των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων με ανώτατο πτυχίο στις βιοϊατρικές επιστήμες, με αυτών που δε διαθέτουν αντίστοιχο πτυχίο (2) να συγκριθεί η εκπαίδευση και οι επιμορφωτικές ανάγκες των βιβλιοθηκονόμων που εργάζονται στον τομέα της Εθνικής Υπηρεσίας Υγείας (NHS) του Ενωμένου Βασιλείου, με αυτών που εργάζονται στον τομέα υγείας αλλά χωρίς ανώτατη εκπαίδευση. Για το σκοπό και τους επιμέρους στόχους της έρευνάς τους η Petrinic και η Urquhat πραγματοποίησαν 16 συνεντεύξεις πρόσωπο με πρόσωπο με τη μέθοδο της «βολικής δειγματοληψίας».

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης περιεχομένου των συνεντεύξεων έδειξαν ότι έμφαση θα έπρεπε να δίνεται στις δεξιότητες διδασκαλίας χρηστών, *marketing* και προώθησης [υπηρεσιών βιβλιοθήκης], δεξιότητες και μεθόδους αναζητήσεων, γνώση θέματος και ορολογίας και δεξιότητες διαχείρισης- διοίκησης βιβλιοθηκών. Το πρόγραμμα σπουδών των σχολών της βιβλιοθηκονομίας δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των θέσεων των ιατρικών βιβλιοθηκών. Ένας πρώτος βαθμός σε θεματική εξειδίκευση (ένα πρώτο πτυχίο σε επιστημονικά θέματα) είναι πλεονέκτημα στην αρχή της σταδιοδρομίας αλλά στη συνέχεια υποκαθίσταται από τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και την εμπειρία.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας οι σχολές βιβλιοθηκονομίας χρειάζεται να περιλάβουν στα προγράμματα σπουδών τους, δεξιότητες διδασκαλίας χρηστών, προχωρημένες δεξιότητες και μεθόδους αναζητήσεων και project δεξιοτήτων διαχείρισης- διοίκησης με περισσότερη πρακτική εξάσκηση. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στην ιατρική ορολογία για τους βιβλιοθηκονόμους που δεν έχουν θεματική εξειδίκευση.

Σε σύγκριση με την έρευνα της Lathrop (1986) παρουσιάζονται **διαφορές** αναφορικά με την ορολογία που χρησιμοποιείται παραδείγματος χάρη, το 1986 ονομάζονται hospital libraries και hospital librarians, ενώ το 2007 health sciences libraries και health librarians. Συμφωνία υπάρχει στην ανάδειξη του *marketing βιβλιοθηκών* ως αντικείμενο για επιμόρφωση, ενώ φαίνεται να επιβεβαιώνεται η Lathrop (1986) όταν θεωρεί «ατυχή ευρήματα της έρευνάς της» τη χαμηλά εκφρασμένη ανάγκη για οδηγίες αναζήτησης, ειδική βιβλιογραφία- ορολογία και εκπαιδευτική μεθοδολογία. Γιατί στην έρευνα των Petrinic και Urquhat (2007) οι ερωτώμενοι ανέδειξαν τις *δεξιότητες διδασκαλίας, τις μεθόδους αναζητήσεων καθώς και τη θεματική εξειδίκευση* ως κυρίαρχα αντικείμενα που απαιτούν επιμόρφωση.

Η θεματική εξειδίκευση στην ιατρική βιβλιοθηκονομία, δηλαδή η γνώση της ορολογίας, της ταξινόμησης και του αντικειμένου του κάθε επιστημονικού πεδίου που εντάσσεται στις επιστήμες υγείας, φαίνεται να απασχολεί μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας που έχει αναπτυχθεί αναφορικά με την ιατρική βιβλιοθηκονομία. Η Lathrop (1986), η Watson (2005), αλλά και οι Petrinic και Urquhat (2007) στις έρευνές τους, αναδεικνύουν τη σημασία της θεματικής εξειδίκευσης. Εξάλλου, η σημασία που δίνεται αποδεικνύεται με όρους όπως για παράδειγμα *clinical librarian* (κλινικός βιβλιοθηκονόμος) που εξειδικεύουν ακόμα περισσότερο τη σχετική ορολογία. Από την άλλη, χωρίς την απαραίτητη θεωρητική υποδομή (δηλαδή, δεύτερο πτυχίο, πολλών χρόνων εργασιακή εμπειρία ή/και συνεχιζόμενη επιμόρφωση) δεν είναι δυνατό να προσφερθούν μια σειρά από βιβλιοθηκονομικές υπηρεσίες και να αναπτυχθούν οι νέοι ρόλοι του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου. Οι δεξιότητες αναζήτησης, ο εντοπισμός των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών, η εκπαίδευση των χρηστών είναι υπηρεσίες που σχετίζονται άμεσα με τη γνώση του αντικειμένου των επιστημών υγείας δηλαδή, με τη θεματική εξειδίκευση. Επιπλέον, για τη σύνθεση και αποτίμηση (αξιολόγηση) της πληροφορίας είναι, επίσης, απαραίτητη η εξοικείωση με το περιεχόμενο των διαφόρων βιοϊατρικών ειδικοτήτων.

2.4.3. Εκπαίδευση χρηστών των ιατρικών βιβλιοθηκών

Η βιβλιογραφία που αφορά την εκπαίδευση στις βιβλιοθήκες είναι εκτενής και σε γενικές γραμμές συνοψίζεται στο ότι οι βιβλιοθηκονόμοι για να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της πληροφοριακής παιδείας πρέπει να κατανοήσουν τις θεωρίες μάθησης και κινήτρων, να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν διάφορες τεχνικές διδασκαλίας (Killculen, 1998). Επίσης γίνεται σαφές, ότι καθώς πολλαπλασιάζονται συνεχώς οι ηλεκτρονικές

πηγές, οι χρήστες χρειάζονται εκπαίδευση στην πλοήγηση για ακρίβεια, αποτελεσματική και έγκαιρη κάλυψη των πληροφοριακών αναγκών τους, αμεσότητα στη συνάφεια αναζητήσεων και παραπομπών (Αράχωβα & Καπιδάκης, 2003).

Η πρακτική της πρόσβασης στην πληροφορία και της αποτελεσματικής χρήσης της από τους χρήστες των βιβλιοθηκών, οδήγησε στην ανάπτυξη προγραμμάτων και υπηρεσιών τα οποία αναγνωρίζονται διεθνώς με τους όρους «*user education*», (εκπαίδευση χρηστών), «*information literacy*» (πληροφοριακή παιδεία), «*library education*» (εκπαίδευση βιβλιοθήκης), «*bibliographic instruction*» (βιβλιογραφική εκπαίδευση) (Καλογεράκη & Τσαλαπατάνη, 2008).

Διάφορες μελέτες (Brettle, 2003), τόσο στον ακαδημαϊκό όσο και στο νοσοκομειακό χώρο, διερευνούν την *παροχή, το είδος και την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης στο ιατρικό και νοσοκομειακό προσωπικό*. Οι έρευνες των Bradley et al. (2002) και των Royner et al. (2004) σε νοσοκομειακές βιβλιοθήκες, δείχνουν ότι η εκπαίδευση είναι αποτελεσματική, μακροπρόθεσμα, στη βελτίωση της εμπιστοσύνης των χρηστών στις ικανότητές τους για αναζήτηση της πληροφορίας και στις πληροφοριακές δεξιότητές τους. Η εκπαίδευση κρίνεται αποτελεσματική όταν συγκρίνεται με τη μη-εκπαίδευση (Brettle, 2003 και Rosenberg et al, 1998).

Οι τεχνικές και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την παροχή βιβλιογραφικής εκπαίδευσης [σε χρήστες] ποικίλουν. Αυτές περιλαμβάνουν διαλέξεις-σεμινάρια, παροχή έντυπων οδηγιών, οδηγίες και εκπαίδευση σε ατομική βάση ή σε ομάδες, online μαθήματα και ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση. Μεγάλες βιβλιοθήκες του εξωτερικού, όπως η Εθνική Βιβλιοθήκη του Καναδά, η Εθνική Βιβλιοθήκη της Αυστραλίας, η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου και η Δημόσια Βιβλιοθήκη της Βοστώνης, πρωτοπορούν στην επινόηση συνεργατικών λύσεων και υλοποιούν ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση (e-learning) (Αράχωβα & Καπιδάκης, 2003).

Το **περιεχόμενο των προγραμμάτων εκπαίδευσης χρηστών** διαφέρει αρκετά (Brettle, 2003). Η πλειοψηφία των προγραμμάτων εκπαίδευσης αφορά οδηγίες για τη διαμόρφωση στρατηγικής αναζήτησης σε βάσεις δεδομένων, σε χρήση θησαυρού και MESH και σε χρήση τελεστών boolean. Επίσης, η διάρκεια των προγραμμάτων εκπαίδευσης κυμαίνεται από 1- 3 ώρες.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα των Καλογεράκη & Τσαλαπατάνη (2008) για τις ιατρικές βιβλιοθήκες, υπάρχουν καταγεγραμμένα ποσοτικά δεδομένα για την εφαρμογή και τη μορφή προγραμμάτων εκπαίδευσης χρηστών και για τη συμμετοχή των βιβλιοθηκών- μέσω του προσωπικού τους- στις εκπαιδευτικές

δραστηριότητες του οργανισμού. Σε σύνολο 27 νοσοκομειακών βιβλιοθηκών που συμμετείχαν στην έρευνα οι 16 βιβλιοθήκες (ποσοστό 59%) δήλωσαν ότι εκπαιδεύουν τους χρήστες τους. Τα αντικείμενα εκπαίδευσης των χρηστών είναι οι βάσεις δεδομένων (Pubmed, Medline, CINAHL...) σε ποσοστό 94%, ενώ σε ποσοστό 88% οι νοσοκομειακές βιβλιοθήκες εκπαιδεύουν τους χρήστες τους *στη χρήση- αναζήτηση- ανάκτηση πληροφοριών από το Internet* (web browser, μετάβαση URL ιστοσελίδες, μηχανές αναζήτησης, παρέχουν δηλαδή βασική πληροφορική και πληροφοριακή παιδεία), *στις τεχνικές αναζήτησης βιβλιογραφίας* (χρήση τελεστών Boolean, χρήση MESH και λέξεων κλειδιών), *στην πρόσβαση σε υπηρεσίες και κέντρα τεκμηρίωσης ή πληροφόρησης* (EKT, Cochrane, Heal-Link...), *στην αναζήτηση βιβλιογραφίας και άρθρων πλήρους κειμένου ή περιλήψεων από ηλεκτρονικά περιοδικά.*

Τα αποτελέσματα της έρευνας (Καλογεράκη & Τσαλαπατάνη, 2008) έδειξαν ότι στις ιατρικές βιβλιοθήκες γίνεται ένα είδος άτυπης εκπαίδευσης χρηστών από τους βιβλιοθηκονόμους, κυρίως σε ατομικό επίπεδο, κατόπιν αιτήματος του χρήστη ή σε μικρές ομάδες στο χώρο της βιβλιοθήκης. Η παροχή εκπαίδευσης με τις παραπάνω μορφές και τεχνικές είναι πιο εύκολα υλοποιήσιμη σε σύγκριση με άλλες μορφές εκπαίδευσης των χρηστών μιας βιβλιοθήκης, όπως η οργάνωση προγραμμάτων με υλοποίηση σεμιναρίων και διαλέξεων οι οποίες απαιτούν υποδομή, καλύτερο σχεδιασμό, οργάνωση και περισσότερες εκπαιδευτικές δεξιότητες για την εφαρμογή τους. Αναφορικά με τους λόγους για τους οποίους δεν παρέχουν εκπαίδευση χρηστών στις ιατρικές βιβλιοθήκες που εργάζονται, οι ερωτώμενοι, ιεραρχούν ως πρώτο αντικίνητρο την *«έλλειψη προσωπικού»*, ενώ στη δεύτερη θέση τοποθετούν τόσο την *«έλλειψη εκπαιδευτικών ικανοτήτων των βιβλιοθηκονόμων»* όσο και την *ιεράρχηση της «εκπαίδευσης χρηστών»* ως μη απαραίτητη υπηρεσία για τις ιατρικές βιβλιοθήκες.

Σε έρευνα στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (Κορομπίλη κ.ά., 2007) οι βιβλιοθηκονόμοι σε ποσοστό 84% θεωρούν τους εαυτούς τους ικανούς να διδάξουν αποτελεσματικά σε προγράμματα πληροφοριακής εκπαίδευσης τους χρήστες των βιβλιοθηκών, χωρίς όμως να αποδεικνύεται ότι έχουν τις δεξιότητες να το πράξουν. Στις ιατρικές βιβλιοθήκες, που διαθέτουν την απαραίτητη υποδομή, η έλλειψη εκπαιδευτικών δεξιοτήτων συχνά αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για τη μη παροχή εκπαίδευσης στους χρήστες. Η Μορελέλη- Κακούρη στην εισήγησή της στο 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (1997), αναφέρει ότι οι νέοι βιβλιοθηκονόμοι δεν προετοιμάζονται από τις σχολές για την εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων.

Κατά συνέπεια, κρίνεται απαραίτητη η κατάρτιση των βιβλιοθηκονόμων σε θεωρίες μάθησης και τεχνικών διδασκαλίας, γιατί ο εκπαιδευτικός ρόλος του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου στην Ελλάδα έχει αγνοηθεί ή έχει αναπτυχθεί άτυπα. Κι ενώ η Medical Library Association (Standards for Hospital Libraries 2002 with revision 2004) (Gluck et al., 2002) διατυπώνει πρότυπα για τον εκπαιδευτικό ρόλο του βιβλιοθηκονόμου, στην Ελλάδα τα πρότυπα αυτά τηρούνται πλημμελώς καθώς δεν υποστηρίζονται από τα θεσμοθετημένα όργανα και τις διαδικασίες των ιδρυμάτων (Καλογεράκη & Τσαλαπατάνη, 2008). Επιπρόσθετα, αφού οι χρήστες των ιατρικών βιβλιοθηκών, είναι ενήλικοι επιστήμονες, οι βιβλιοθηκονόμοι οφείλουν- κατά τη γνώμη μας- να καταρτιστούν ειδικότερα στις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων.

3. Ο ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΣ ΣΕ ΡΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

3.1. Περιγραφή του ρόλου

Είδαμε ότι οι ραγδαίες εξελίξεις της τεχνολογίας, η «πληροφοριακή» επανάσταση όπως έχει ονομαστεί, σε συνδυασμό με τις παγκόσμιες εξελίξεις και τους στόχους της Κοινωνίας της Πληροφορίας, προκάλεσαν σημαντικές μεταβολές στις βιβλιοθήκες, στις υπηρεσίες πληροφόρησης, αλλά και στους ρόλους και τις προσδοκίες των βιβλιοθηκονόμων. Οι χρήστες των βιβλιοθηκών και κυρίως οι επιστήμονες- χρήστες των βιβλιοθηκών επιστημών υγείας, δεν μένουν πλέον ικανοποιημένοι με τη χρήση μόνο του διαθέσιμου έντυπου υλικού. Έχουν αξιώσεις για συμπληρωματική πληροφόρηση, μέσα από ένα δυναμικό πολυμεσικό περιβάλλον, που προϋποθέτει την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή, πληροφοριακές υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας⁸ και βεβαίως εκπαίδευση σε ό, τι καινούριο εισάγεται στη βιβλιοθήκη. Η τεχνολογία ενισχύει παρά υποβαθμίζει το ρόλο των βιβλιοθηκονόμων δημιουργώντας νέες προκλήσεις κυρίως στο επίπεδο της εκπαίδευσης χρηστών.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρόκειται για μια νέα εποχή για τις βιβλιοθήκες και τους βιβλιοθηκονόμους και ότι βρίσκονται και οι δύο σε μεταβατική φάση, οι βιβλιοθήκες βρίσκονται σε «υβριδικό» στάδιο αναμένοντας να μετεξελιχτούν σε «ψηφιακές» και οι βιβλιοθηκονόμοι σε επαγγελματίες της ψηφιακής πληροφόρησης. Σε γενικές γραμμές, διαπιστώνουμε ότι ο πυρήνας του επαγγέλματος μένει ο ίδιος, δηλαδή όλες οι λειτουργίες και ικανότητες που έχουν αποκτηθεί θα βοηθήσουν το βιβλιοθηκονόμο να διαχειριστεί με μεγαλύτερη ευκολία και οικειότητα τις νέες συνθήκες. Δεν αλλάζει ο σκοπός του επαγγέλματος, αλλά αλλάζει το μέσο (Γαϊτάνου, 2007). Έτσι, οι βιβλιοθηκονόμοι μετεξελίχθηκαν από φύλακες της πληροφορίας σε ειδικούς σε θέματα έρευνας και αναζήτησης πληροφοριών.

Παράλληλα, φαίνεται ότι επεκτείνεται ο εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκονόμων περιλαμβάνοντας την υποκίνηση κοινωνικών ομάδων στη διαδικασία αναζήτησης και χρήσης πληροφοριών για τη λήψη αποφάσεων και στην παροχή επιμορφωτικών προγραμμάτων για επιτόπιους αλλά και απομακρυσμένους χρήστες. Επειδή, λοιπόν, το προσωπικό της βιβλιοθήκης είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση των ηλεκτρονικών πηγών,

⁸ Στη βιβλιοθηκονομία η έννοια του οικονομικού όρου της «προστιθέμενης αξίας» σημαίνει την αξία που προστίθεται σε ένα τεκμήριο σε οποιαδήποτε μορφή κι αν βρίσκεται, (έντυπη, ηλεκτρονική ή άλλη), επειδή έχει υποστεί βιβλιοθηκονομική επεξεργασία (καταλογογράφηση, ευρετηρίαση, κλπ)

αλλά και για την υποστήριξη και εκπαίδευση των χρηστών, απαιτείται η συνεχής εκπαίδευση και επιμόρφωσή του.

Σύμφωνα, λοιπόν, με όσα ειπώθηκαν ο σύγχρονος βιβλιοθηκονόμος λειτουργεί ως:

- ✓ ενδιάμεσος και ειδικός στην αναζήτηση της πληροφορίας
- ✓ ειδικός στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην πληροφορία
- ✓ εκπαιδευτής του τελικού χρήστη
- ✓ σχεδιαστής ιστοσελίδων
- ✓ ερευνητής
- ✓ διαχειριστής της γνώσης

Ο ρόλος του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, αλλά και όπως διαμορφώνεται με βάση τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες, τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις εξειδικευμένες πληροφοριακές ανάγκες των επιστημόνων υγείας, προϋποθέτει την ύπαρξη ενός συνόλου γνώσεων, ικανοτήτων⁹ και στάσεων, σε συνδυασμό με επικοινωνιακές ικανότητες και δυνατότητες ηγεσίας και διοίκησης. Η παραπάνω διαπίστωση επιβεβαιώνεται και από τα «Πρότυπα για τις νοσοκομειακές βιβλιοθήκες 2007, της Ένωσης Ιατρικών Βιβλιοθηκών, των ΗΠΑ» (Standards for Hospital Libraries, 2002, with revisions 2004, 2007, Medical Library Association) (Gluck et al., 2002, Hassing et al, 2005, Bandly et al, 2008).

Τα σημαντικότερα στοιχεία που σκιαγραφούν την εικόνα του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου είναι:

- Εκτέλεση των παραδοσιακών βιβλιοθηκονομικών εργασιών και ενσωμάτωση νέων.
- Ανάπτυξη εξατομικευμένων υπηρεσιών και προϊόντων για την κάλυψη εξειδικευμένων πληροφοριακών αναγκών.
- Επικοινωνία με τους χρήστες και αξιολόγηση των πληροφοριακών αναγκών τους.
- Απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που αφορούν στο επιστημονικό αντικείμενο που ειδικεύεται ο Οργανισμός, στον οποίο υπάγεται η βιβλιοθήκη.
- Διαχείριση πληροφοριακών πηγών (εντοπισμός, επιλογή, πρόσκτηση, ανάλυση, επεξεργασία και χρήση).
- Παροχή ολοκληρωμένων πληροφοριακών υπηρεσιών (information integration).

⁹ Συχνά στη βιβλιογραφία η «ικανότητα» αναφέρεται και ως «δεξιότητα» (Κόκκος & Λιοναράκης, 1998), όμως ο όρος ικανότητα είναι ευρύτερος και περιλαμβάνει τις δεξιότητες.

- Παροχή πρόσβασης στο υλικό και εξασφάλιση των προϋποθέσεων που απαιτούνται για τη διευκόλυνση του κοινού και την εξοικείωσή του με την τεχνολογία και την αξιοποίηση των παρερχομένων πληροφοριών (εκπαίδευση χρηστών).
- Συνεργασία με τα τμήματα του Οργανισμού για την υλοποίηση προγραμμάτων (πχ. υπηρεσίες βιοπληροφορικής) και συμβολή κατά τη λήψη αποφάσεων στα ερευνητικά κέντρα και τα λοιπά τμήματα του Οργανισμού
- Ανάπτυξη Νέων Τεχνολογιών (πχ ψηφιακών βιβλιοθηκών, ιδρυματικών αποθετηρίων).
- Ανάπτυξη κοινοπραξιών και συνεργατικών σχημάτων ιατρο- βιολογικών βιβλιοθηκών.
- Έρευνα στην ιατρική βιβλιοθηκονομία.
- Ίδρυση και ενεργή συμμετοχή σε Ενώσεις Ιατρικής βιβλιοθηκονομίας.

Είναι εμφανές ότι το «Αναθεωρημένο Πρότυπο της MLA, 2004» για τις νοσοκομειακές βιβλιοθήκες, καθώς και το «Πρότυπο της MLA, 2007» προσδιορίζουν το ρόλο του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου εκτός της εκτέλεσης παραδοσιακών βιβλιοθηκονομικών εργασιών και σε άλλες λειτουργίες όπως είναι η εκπαίδευση των ασθενών και του επιστημονικού δυναμικού του Οργανισμού.

Ειδικότερα, το Πρότυπο 5 της MLA (Standards for Hospital Libraries, 2002, with revisions 2004, 2007) (Gluck et al., 2002, Hassing et al, 2005, Bandy et al, 2008) υποδεικνύει τη σημαντική σύνδεση μεταξύ τεκμηριωμένης πληροφόρησης (Knowledge Based Information¹⁰) και παρεχόμενης φροντίδας υγείας. Ως σκοπός της βιβλιοθήκης τίθεται η εξυπηρέτηση όλων των ομάδων χρηστών του νοσοκομείου.

Όσον αφορά την εκπαίδευση του ιατρικού και λοιπού νοσοκομειακού προσωπικού, ο ρόλος της βιβλιοθήκης μέσω του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου πρέπει να περιλαμβάνει:

- ✓ την ενεργή συμμετοχή του βιβλιοθηκονόμου στην ομάδα που κατευθύνει τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες του νοσοκομείου,
- ✓ την παροχή οδηγιών για τη διαμόρφωση στρατηγικών συγγραφής, παρουσίασης και υλοποίησης των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων,

¹⁰ Η τεκμηριωμένη πληροφόρηση (Knowledge Based Information, KBI) αφορά στο σύστημα των πηγών και υπηρεσιών που έχουν σκοπό να βοηθήσουν τους επαγγελματίες υγείας να αποκτήσουν τις γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για να υποστηρίξουν και να βελτιώσουν την αποδοτικότητά τους, πχ υποστήριξη κλινικής αντιμετώπισης και λήψη αποφάσεων, υποστήριξη βελτίωσης δραστηριοτήτων που μειώνουν τον κίνδυνο για τους ασθενείς, παροχή απαιτούμενης πληροφόρησης και εκπαίδευσης στους ασθενείς και στις οικογένειές τους κλπ (Bandy et al, 2008)

- ✓ την παροχή ειδικής βιβλιογραφίας για την υποστήριξη εκπαιδευτικών εκδηλώσεων,
- ✓ την εκπαίδευση του προσωπικού στη χρήση της πληροφοριακής τεχνολογίας και τη διαχείριση των πληροφοριακών πηγών,
- ✓ την παροχή έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών για εξατομικευμένη μάθηση,
- ✓ τη σύνδεση της βιβλιοθήκης με τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και την παροχή πρόσβασης σε πηγές συνεχιζόμενης εκπαίδευσης που βασίζονται στο διαδίκτυο.

Με βάση τα παραπάνω, προκύπτει η ανάγκη για συνεχιζόμενη επιμόρφωση των βιβλιοθηκονόμων επιστημών υγείας τόσο στο επιστημονικό τους πεδίο όσο και στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων, καθώς βρίσκονται διαρκώς σε διαδικασία εκπαίδευσης χρηστών οι οποίοι είναι ενήλικοι.

3.2. Απαιτούμενα προσόντα

Από την περιγραφή του ρόλου του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου είδαμε ότι δε θεωρείται πλέον «θεματοφύλακας της γνώσης», αλλά «διαμεσολαβητής»¹¹ και «διευκολυντής» (Μονιάρου & Τσατσαρώνη, 2005). Με απλά λόγια, ο διαμεσολαβητής παρέχει υπηρεσίες στους χρήστες, οργανώνει τις πηγές κατά τρόπο χρήσιμο γι' αυτούς, διευκολύνει τους ενδιαφερόμενους να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν νέες πηγές, παρέχοντάς τους έντυπα και ηλεκτρονικά προϊόντα και υποκινώντας τους να αποκτήσουν δεξιότητες πληροφοριακής παιδείας που θα τους επιτρέψουν την αξιολόγηση των πληροφοριών που χρειάζονται. Στα παραπάνω, εντοπίζουμε κοινά στοιχεία με τα προσόντα του εκπαιδευτή ενηλίκων όπως περιγράφονται από τους ειδικούς του χώρου. Ειδικότερα, ο Rogers (1999), η Coureau (2000) και οι Noye & Piveteau (1999) περιγράφουν τον εκπαιδευτή ενηλίκων να ενδύεται συνεχώς ρόλους μέσα σε μια δυναμική διεργασία μάθησης και ανάλογα με τις συνθήκες ο εκπαιδευτής ενηλίκων περιγράφεται ως εμπνευστής, διαμεσολαβητής, σύμβουλος, συντονιστής, εισηγητής, εμπειστής, ειδικός, συνεργάτης και καταλύτης.

Παράλληλα, ο ιατρικός βιβλιοθηκονόμος μέσα στη σύγχρονη, δυναμικά μεταβαλλόμενη πραγματικότητα οφείλει να γνωρίζει τόσο τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων¹² (είτε πρόκειται για επιστήμονες υγείας, είτε πρόκειται για

¹¹ Διαμεσολαβητής θεωρείται εκείνος ο οποίος αναλύει τις ανάγκες των πελατών (χρηστών) και αξιοποιεί τις γνώσεις αυτές για να παρέχει στον πελάτη εξειδικευμένη πρόσβαση σε ευρύτατα διανεμημένες πηγές. (Marfilllet & Kelly, όπως αναφέρεται στο Μονιάρου & Τσατσαρώνη, 2005, σ.2).

¹² Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας εντοπίζονται τα εξής χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων: 1) συμμετέχουν στην εκπαίδευση με δεδομένες προθέσεις και προσδοκίες, 2) διαθέτουν γνώσεις και εμπειρίες καθώς και διαμορφωμένες αντιλήψεις, 3) έχουν διαμορφώσει προσωπικούς τρόπους

ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους), όσο και τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες συντελείται η μάθηση για τους ενήλικους επιστήμονες ώστε να είναι αποτελεσματική¹³ (κάθε ομάδα ενηλίκων είναι μοναδική αλλά και κάθε μέλος της ομάδας μαθαίνει με διαφορετικό τρόπο).

Προσαρμόζοντας το «προσοντολόγιο» του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου στο «προσοντολόγιο» του εκπαιδευτή ενηλίκων (Λευθεριώτου, 2005), ο ιατρικός βιβλιοθηκονόμος ως εκπαιδευτής ενηλίκων θα πρέπει:

1) Σε επίπεδο γνώσεων:

- a) Να γνωρίζει¹⁴ σε βάθος το αντικείμενο της βιβλιοθηκονομίας και τα ειδικότερα πεδία που πρόκειται να «διδάξει», (όπως για παράδειγμα τις βάσεις δεδομένων ή τα πληροφοριακά εργαλεία της εκάστοτε βιοϊατρικής ειδικότητας).
- b) Να προσδιορίζει τις αρχές και τη μεθοδολογία της εκπαίδευσης ενηλίκων, (χαρακτηριστικά ενηλίκων, προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης και ενεργητικές τεχνικές μάθησης).
- c) Να αναγνωρίζει τα χαρακτηριστικά και τη δυναμική της ομάδας ειδικά όταν το πρόγραμμα εκπαίδευσης της βιβλιοθήκης οργανώνεται σε ομάδες και όχι ατομικά.
- d) Να γνωρίζει τις αρχές αποτελεσματικής επικοινωνίας και τις διαδικασίες αξιολόγησης.

2) Σε επίπεδο ικανοτήτων:

- a) Να σχεδιάζει τις διδακτικές ενότητες σύμφωνα με τη μεθοδολογία της εκπαίδευσης ενηλίκων.
- b) Να χρησιμοποιεί τις ενεργητικές εκπαιδευτικές τεχνικές.
- c) Να κατέχει ικανότητες χειρισμού της ομάδας επιστημόνων ή συναδέλφων που εκπαιδεύει.
- d) Να είναι επικοινωνιακός ώστε να δημιουργηθούν συνθήκες για κατάλληλο μαθησιακό κλίμα.
- e) Να εφαρμόζει τις μεθόδους αξιολόγησης για την εκτίμηση της αποτελεσματικής εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και της αυτοαξιολόγησης.

3) Σε επίπεδο στάσεων:

μάθησης, 4) είναι εξ ορισμού ενήλικος και τείνουν προς τον αυτοκαθορισμό, 5) αντιμετωπίζουν εμπόδια στη μάθηση (Rogers, 1999, Κόκκος, 1999).

¹³ Η αποτελεσματική μάθηση για τους ενήλικους εκπαιδευόμενους μπορεί να εξασφαλιστεί όταν:

1) επίκεντρο της εκπαίδευσης είναι οι εκπαιδευόμενοι, 2) ενθαρρύνεται και επιδιώκεται η ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων, 3) επιδιώκεται η δημιουργία μαθησιακού κλίματος που χαρακτηρίζεται από ουσιαστική επικοινωνία, πνεύμα συνεργασίας και αμοιβαίο σεβασμό (Noye & Piveteau, 1999, Coureau, 2000)

¹⁴ Για τη χρήση των ρημάτων σε στόχους που αφορούν γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις βλέπε Κόκκος & Λιοναράκης, 1998, σελ. 137-138.

- a) Να αποδέχεται ότι με τη διαρκή προσωπική του εκπαίδευση και την κατανόηση του εαυτού του προσφέρει αποτελεσματικότερες υπηρεσίες στη βιβλιοθήκη.
- b) Να ενθαρρύνει και να υποστηρίζει τους χρήστες των υπηρεσιών της ιατρικής βιβλιοθήκης.
- c) Να παροτρύνει και να εφαρμόζει την ενεργητική, συμμετοχική εκπαίδευση.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

**4.1. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ**

4.1.1. Σκοπός και προσδοκώμενα αποτελέσματα

Σκοπός της παρούσας εμπειρικής¹⁵ έρευνας είναι η διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των βιβλιοθηκονόμων που εργάζονται σε βιβλιοθήκες Επιστημών Υγείας της Ελλάδας. Κατά συνέπεια, με την παρούσα έρευνα διερευνάται αφενός

(1) Ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται οι επιμορφωτικές ανάγκες των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων ανάλογα με τη θεματική εξειδίκευσή τους, τα επιμορφωτικά προγράμματα που έχουν παρακολουθήσει και τις πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών της βιβλιοθήκης και αφετέρου διερευνούνται,

(2) Οι απόψεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων για την αναγκαιότητα θεματικής εξειδίκευσης κατά την άσκηση της εργασίας τους αλλά και για την ικανότητά τους να εκπαιδεύουν τους χρήστες των ιατρικών βιβλιοθηκών.

Αναλυτικότερα:

- ✓ Πληροφοριακές ανάγκες χρηστών και είδος βιβλιοθήκης στην οποία εργάζονται.
- ✓ Επιμόρφωση στις εξελίξεις της επιστήμης της πληροφόρησης και ειδικότερα της ιατρικής βιβλιοθηκονομίας.
- ✓ Επιμόρφωση σε θεωρίες και τεχνικές μάθησης και διδασκαλίας και ειδικότερα στις αρχές εκπαίδευσης.

Το θέμα που θα πραγματευθούμε αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τις ελληνικές ιατρικές βιβλιοθήκες γιατί ο εκπαιδευτικός ρόλος του ιατρικού

¹⁵ Κατά την εμπειρική έρευνα ο ερευνητής συγκεντρώνει ποιοτικά ή και ποσοτικά δεδομένα για την εξαγωγή συμπερασμάτων σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο. Στη μη εμπειρική η συγκέντρωση γίνεται από την υπάρχουσα βιβλιογραφία και έρευνα σε μια προσπάθεια σύνθεσης και κριτικής αποτίμησης. (Κουτάντος, 2003).

βιβλιοθηκονόμου στην Ελλάδα έχει αγνοηθεί ή έχει αναπτυχθεί άτυπα. Κι ενώ η Medical Library Association (Standards for Hospital Libraries 2002 with revision 2004) (Gluck, J., 2002) διατυπώνει πρότυπα για τον εκπαιδευτικό ρόλο του βιβλιοθηκονόμου, στην Ελλάδα τα πρότυπα αυτά τηρούνται πλημμελώς καθώς δεν υποστηρίζονται από τα θεσμοθετημένα όργανα και τις διαδικασίες των ιδρυμάτων (Καλογεράκη & Τσαλαπατάνη, 2008).

Τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης μπορούν να αξιοποιηθούν από τις ιατρικές βιβλιοθήκες για το σχεδιασμό των σεμιναρίων εκπαίδευσης των βιβλιοθηκονόμων, αλλά και για το σχεδιασμό των προγραμμάτων εκπαίδευσης χρηστών (καθώς και οι δύο κατηγορίες εκπαιδευομένων είναι ενήλικοι). Επίσης, είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν από τις Σχολές Βιβλιοθηκονομίας ώστε να εμπλουτιστεί το πρόγραμμα σπουδών με θεωρίες μάθησης και τεχνικές διδασκαλίας, αφού «ο όρος εκπαίδευση χρηστών, βιβλιογραφική εκπαίδευση ή κάτι παρόμοιο δεν αναφέρεται ούτε ως τίτλος μαθήματος, αλλά ούτε ως τμήμα άλλου μαθήματος» (Μορελέλλη-Κακούρη, 1997).

4.1.2. Τα ερευνητικά ερωτήματα

Με βάση τους παραπάνω στόχους προκύπτουν τα εξής **ερευνητικά ερωτήματα**:

- A. Έχουν οι βιβλιοθηκονόμοι των ελληνικών ιατρικών βιβλιοθηκών συγκεκριμένες επιμορφωτικές ανάγκες και ποιες;*
- B. Οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι επιμορφώνονται, επιθυμούν να επιμορφωθούν, με ποια μεθοδολογία και ποια είναι τα κίνητρα και αντικίνητρα για την επιμόρφωσή τους;*
- Γ. Ποιες είναι οι απόψεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων για την ικανότητά τους να εκπαιδεύουν ενήλικες επιστήμονες (χρήστες της βιβλιοθήκης ή άλλους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους) με στόχο την απόκτηση πληροφοριακής παιδείας;*

4.1.3. Η μεθοδολογία

Συνδυασμός ποσοτικής και ποιοτικής προσέγγισης

Για να διερευνηθούν οι επιμορφωτικές ανάγκες των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων επιλέχτηκε η **ποσοτική προσέγγιση**, η οποία επιτρέπει τη διεξαγωγή της έρευνας σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού-στόχου και «επιτρέπει να μάθουμε «τι συμβαίνει» αλλά δεν δίνει ερμηνείες για να γίνει κατανοητή η εμπειρία», επίσης εξυπηρετεί και την αρχή της γενίκευσης ενός συμπεράσματος από το ειδικό υπό μελέτη δείγμα σε ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού (Cohen & Manion, 1994).

Η παρούσα έρευνα γίνεται στο σύνολο του πληθυσμού- στόχου, καθώς στάλθηκε ερωτηματολόγιο σε όλους τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους όλων των βιβλιοθηκών επιστημών υγείας της Ελλάδας. Επομένως, τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι αντιπροσωπευτικά του πληθυσμού- στόχου.

Για να καταγραφούν οι απόψεις τους αναφορικά με την αναγκαιότητα θεματικής εξειδίκευσης κατά την άσκηση της εργασίας τους, αλλά και οι απόψεις τους για την ικανότητά τους να παρέχουν πληροφοριακή εκπαίδευση σε επιστήμονες υγείας, επιλέχθηκε η **ποιοτική προσέγγιση**.

Ο συνδυασμός ποσοτικής και ποιοτικής προσέγγισης (πολυμεθοδική προσέγγιση) εξασφαλίζει μεγαλύτερη αντικειμενικότητα στην έρευνα, καθώς καλύπτεται μεγάλη *επιφάνεια* (ποσότητα) του δείγματος (στη συγκεκριμένη έρευνα όλος ο πληθυσμός-στόχος), αλλά και *βάθος* στις διερευνούμενες απόψεις. Επίσης, ο συνδυασμός προφυλάσσει από τυχόν «λάθη» στις ποσοτικές μετρήσεις, τις οποίες αρκετοί μελετητές τις θεωρούν αμφίβολης εγκυρότητας (Bird, 1999). Εξάλλου, «όσο διαφέρουν οι μέθοδοι μεταξύ τους τόσο μεγαλύτερη είναι η βεβαιότητα του ερευνητή για τα ευρήματά του» (Cohen & Manion, 1994, σ. 322) ιδιαίτερα αν τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου συμφωνούν με εκείνα των συνεντεύξεων (μεθοδολογική τριγωνοποίηση¹⁶).

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις:

4.1.3.1. Α' φάση: Ποσοτική προσέγγιση

Στην α' φάση πραγματοποιήθηκε έρευνα με ποσοτική προσέγγιση σε όλο τον πληθυσμό των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων της Ελλάδας, γιατί ο πληθυσμός είναι μικρός (Faulkner et all, 1999, σ. 30).

Για την εξασφάλιση της αξιοπιστίας και εγκυρότητας της έρευνας, διενεργήθηκε πιλοτική έρευνα σε τρεις βιβλιοθηκονόμους¹⁷. Κατά την πιλοτική έγιναν βελτιώσεις σε ορισμένες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου σε νοηματικό και συντακτικό επίπεδο.

Τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν με e-mail και FAX στις βιβλιοθήκες του δείγματος. Η έρευνα διενεργήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 20/2/09 - 12/3/09. Τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια επέστρεψαν στη βιβλιοθήκη με e-mail και ταχυδρομείο. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τη χρήση του Microsoft Excel.

¹⁶ Η μεθοδολογική τριγωνοποίηση χρησιμοποιεί είτε (α) την ίδια μέθοδο σε διαφορετικές περιπτώσεις είτε (β) διαφορετικές μεθόδους στο ίδιο αντικείμενο ή στην ίδια μελέτη (Cohen & Manion, 1994, σ. 326).

¹⁷ Οι βιβλιοθηκονόμοι της πιλοτικής προέρχονταν από βιοϊατρική ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη, νοσοκομειακή και από βιβλιοθήκη πανεπιστημιακού νοσοκομείου.

4.1.3.2. Β' φάση: Ποιοτική προσέγγιση

Στη β' φάση ελήφθησαν τρεις ατομικές ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Με δειγματοληψία σκοπιμότητας¹⁸ σταχυολογήθηκαν τρεις τυπικές περιπτώσεις ιατρικών βιβλιοθηκονόμων (ένας βιβλιοθηκονόμος νοσοκομειακής βιβλιοθήκης με λιγότερα από 400 κρεβάτια και μέση επαγγελματική εμπειρία, ένας βιβλιοθηκονόμος ερευνητικής βιβλιοθήκης με μικρή επαγγελματική εμπειρία και ένας ακαδημαϊκής με μεγάλη επαγγελματική εμπειρία). Οι περιπτώσεις αυτές ανταποκρίνονται στα ερευνητικά μας ερωτήματα (Cohen. & Manion, 1994) και καθορίστηκαν ύστερα από την ποσοτική ανάλυση των χαρακτηριστικών των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων. Η επιλογή της ποιοτικής προσέγγισης έγινε για να πετύχουμε τη μεγαλύτερη δυνατή σε «βάθος προσέγγιση της κατάστασης και τη διερεύνηση της εμπειρίας των υποκειμένων» (Ιωσηφίδης, 2003), ώστε να προσδιοριστούν οι απόψεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων, αφενός για την αναγκαιότητα και τη σημασία της θεματικής εξειδίκευσης στην αποτελεσματικότητα του ρόλου τους και αφετέρου για τη σημασία του εκπαιδευτικού ρόλου τους.

Οι άξονες των συνεντεύξεων καθορίστηκαν μετά την ανάλυση των αποτελεσμάτων της ποσοτικής προσέγγισης. Οι συνεντεύξεις, που πραγματοποιήθηκαν με επιτόπια παρουσία της ερευνήτριας στον τόπο εργασίας των συνεντευζομένων ύστερα από τηλεφωνικό διακανονισμό, υλοποιήθηκαν στα τέλη Απριλίου. Στη συνέχεια απομαγνητοφωνήθηκαν, ενώ η επεξεργασία των δεδομένων που προέκυψαν από τη συνέντευξη έγινε με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου.

4.1.4. Πληθυσμός

Τον πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν όλοι οι βιβλιοθηκονόμοι, όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης που απασχολούνται στις βιοϊατρικές βιβλιοθήκες της Ελλάδας. Όπως, ήδη αναφέρθηκε στο θεωρητικό πλαίσιο αυτής της εργασίας, ως βιβλιοθηκονόμοι επιστημών υγείας, ορίστηκαν οι βιβλιοθηκονόμοι που εργάζονται σε βιβλιοθήκες επιστημών υγείας.

Κατά συνέπεια, με βάση το κριτήριο της θεματικής εξειδίκευσης της βιβλιοθήκης στο δείγμα συμπεριληφθήκαν οι βιβλιοθηκονόμοι:

- των νοσοκομειακών βιβλιοθηκών (γενικών, ειδικών και πανεπιστημιακών νοσοκομείων),

¹⁸ Με τη δειγματοληψία σκοπιμότητας ο ερευνητής σταχυολογεί τις περιπτώσεις που πρόκειται να συμπεριληφθούν στο δείγμα με βάση το κατά πόσο κρίνονται ως τυπικές. (Cohen & Manion, 1994, σ.130).

- των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών επιστημών υγείας (ιατρικής, κτηνιατρικής, οδοντιατρικής, φαρμακευτικής κλπ),
- ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων (Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών, Ινστιτούτο Παστέρ, Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής κτλ).

Για να οριστεί ο πληθυσμός, ελήφθησαν στοιχεία από τον κατάλογο του Εθνικού Δικτύου Βιβλιοθηκών Έρευνας και Τεχνολογίας του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ). Ο κατάλογος περιλαμβάνει συνολικά 284 βιβλιοθήκες με θεματική εξειδίκευση στην Επιστήμη και Τεχνολογία, ενώ μόνο οι 39 εξειδικεύονται στις επιστήμες υγείας. Από αυτές οι περισσότερες λειτουργούν με έναν υπάλληλο όχι πάντα βιβλιοθηκονόμο, αρκετά συχνά με έναν βιβλιοθηκονόμο ή δύο και σπανιότερα με περισσότερους από τρεις. Ο κατάλογος εμπλουτίστηκε και από τον κατάλογο συνεργαζόμενων βιβλιοθηκών της ιατρικής βιβλιοθήκης του Γ.Ν. «Ευαγγελισμός» και της επιστημονικής βιβλιοθήκης του Γ.Ν. «Ασκληπιείου» Βούλας.

Στην παρούσα έρευνα— όπως έχει ειπωθεί— σκοπός είναι η διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων, άρα αναζητήθηκαν ενεργές βιβλιοθήκες που διαθέτουν συλλογή, προσφέρουν υπηρεσίες πληροφόρησης, αναζήτησης και εκπαίδευσης στους χρήστες τους, συμμετέχουν σε διαδικασίες διαδανεισμού και οργανώνουν το υλικό τους σύμφωνα με τα πρότυπα της Medical Library Association (MLA) των ΗΠΑ. Κατά συνέπεια, ερωτηματολόγια στάλθηκαν σε όλους τους βιβλιοθηκονόμους που απασχολούνται σε βιβλιοθήκες των επιστημών υγείας δηλαδή, στάλθηκαν **62 ερωτηματολόγια** που απευθύνονταν σε ισάριθμους βιβλιοθηκονόμους, οι οποίοι απασχολούνται σε 48 βιοϊατρικές βιβλιοθήκες. Από αυτά απαντημένα επέστρεψαν τα 48, **ποσοστό ανταπόκρισης 77,42%**.

Κατά την ποιοτική ελήφθησαν ημιδομημένες συνεντεύξεις από τρεις ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους- υπεύθυνους ή προϊστάμενους αντίστοιχων βιβλιοθηκών. Το δείγμα διαμορφώθηκε με δειγματοληψία σκοπιμότητας¹⁹ (Cohen & Manion, 1994, σ.130). Έτσι, ελήφθησαν συνεντεύξεις από έναν βιβλιοθηκονόμο νοσοκομειακής βιβλιοθήκης με λιγότερα από 400 κρεβάτια και μέση επαγγελματική εμπειρία, έναν βιβλιοθηκονόμο ερευνητικής βιβλιοθήκης με μικρή επαγγελματική εμπειρία και έναν ακαδημαϊκής με μεγάλη επαγγελματική εμπειρία.

¹⁹ Όπως σημ 18.

4.1.5. Δυσκολίες και περιορισμοί κατά την ερευνητική διαδικασία

Κατά την ερευνητική διαδικασία εντοπίστηκαν δυσκολίες που οδήγησαν στους εξής περιορισμούς:

- Η διασπορά των ιατρικών βιβλιοθηκών σε όλη την Ελλάδα κατέστησε αδύνατη τη λήψη των συνεντεύξεων από τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους με βάση τα γεωγραφικά κριτήρια. Κατά συνέπεια, οι συνεντεύξεις της ποιοτικής έρευνας περιορίστηκαν γεωγραφικά στο νομό Αττικής.
- Για τον ίδιο λόγο επιλέχθηκε η ηλεκτρονική αποστολή των ερωτηματολογίων και της επιστολής. Για να αποφευχθεί η χαμηλή ανταπόκριση στην έρευνα, πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία με όλο σχεδόν τον πληθυσμό της έρευνας και εφόσον τα στοιχεία του καταλόγου ήταν σωστά και επέτρεπαν την επικοινωνία.
- Η μεγάλη παραγωγή διπλωματικών εργασιών από το τμήμα Αρχαιονομίας-Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, οι οποίες περιλαμβάνουν εμπειρικές έρευνες που απευθύνονται σε ακαδημαϊκούς βιβλιοθηκονόμους, δημιούργησε δυστροπία στους ιατρικούς ακαδημαϊκούς βιβλιοθηκονόμους αναφορικά με τη συμπλήρωση ενός ακόμα ερωτηματολογίου.

4.1.6. Εργαλεία συλλογής δεδομένων

4.1.6.1.Ερωτηματολόγιο

Για τη διεξαγωγή της ποσοτικής έρευνας σχεδιάστηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο αποτελείται από είκοσι πέντε (25) ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου ώστε να διερευνηθούν οι επιμορφωτικές ανάγκες του διερευνούμενου πληθυσμού.

Το ερωτηματολόγιο (βλέπε παράρτημα Ι), βασισμένο στους στόχους της εργασίας, σχεδιάστηκε για να συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικές με τους παρακάτω άξονες:

I. Χαρακτηριστικά Βιβλιοθήκης (ερωτήσεις 1-4)

Ο τύπος του ιδρύματος στον οποίο ανήκει η ιατρική βιβλιοθήκη ο αριθμός των υπαλλήλων της και ιδιαίτερα των βιβλιοθηκονόμων, συμπεριληφθήκαν στα ερωτήματα του πρώτου άξονα. Ο άξονας αυτός θεωρήθηκε απαραίτητος για να κατανοηθεί η επιρροή των οργανωσιακών παραγόντων του ιδρύματος στις επιμορφωτικές ανάγκες και στις προτιμήσεις των ερωτώμενων βιβλιοθηκονόμων.

II. *Δημογραφικά χαρακτηριστικά των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων της Ελλάδας* (ερωτήσεις 5-16).

Η οικογενειακή κατάσταση των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων, οι αρμοδιότητες και οι εργασίες που ασκούν, η εκπαίδευση και η θεματική εξειδίκευσή τους, περιλαμβάνονται στις ερωτήσεις του δεύτερου άξονα. Οι ερωτήσεις του άξονα αυτού συνδέονται με τις ερωτήσεις τόσο του τελευταίου άξονα (κίνητρα και αντικίνητρα επιμόρφωσης) αφού έχει παρατηρηθεί, για παράδειγμα., ότι οι έγγαμοι με μικρά παιδιά εμφανίζουν δυσκολία παρακολούθησης επιμορφωτικών προγραμμάτων μακριά από τον τόπο διαμονής τους.

III. *Τρόποι συνεχιζόμενης εκπαίδευσης* (ερωτήσεις 17-21)

Στον άξονα αυτό διερευνώνται οι τρόποι συνεχιζόμενης εκπαίδευσης που οι βιβλιοθηκονόμοι επιστημών υγείας θεωρούν ότι ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες και στους στόχους επιμόρφωσής τους. Περιλαμβάνονται επίσης, οι μορφές και τα μέσα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης.

IV. *Αντικείμενα-θέματα επιμόρφωσης* (ερωτήσεις 22-23)

Στον άξονα αυτό περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες και τα θέματα που κρίνονται από τους βιβλιοθηκονόμους ιατρικών βιβλιοθηκών απαραίτητα για την επιτυχή άσκηση του ρόλου τους/του επαγγέλματός τους και στα οποία εκτιμούν οι βιβλιοθηκονόμοι ότι χρειάζονται επιμόρφωση.

V. *Ο τελευταίος άξονας περιλαμβάνει τα κυριότερα κίνητρα και αντικίνητρα συμμετοχής των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων σε συνεχιζόμενη εκπαίδευση και επιμόρφωση* (ερωτήσεις 24 - 25).

4.1.6.2. Ημιδομημένη Συνέντευξη

Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με άξονες 9 ερωτήσεις (Παράρτημα II). Πριν από τις βασικές ερωτήσεις προηγήθηκαν 5 προκαταρκτικές, οι οποίες βοήθησαν στη δημιουργία του «προφίλ» των συγκεκριμένων βιβλιοθηκονόμων.

Με τις ερωτήσεις της συνέντευξης διερευνήθηκαν οι απόψεις των βιβλιοθηκονόμων τόσο σχετικά με την επίδραση της θεματικής εξειδίκευσης στην εργασία τους, όσο και με την ανάγκη ανάδειξης του εκπαιδευτικού τους ρόλου.

Οι ερωτήσεις 1- 2 εντάχθηκαν στη συνέντευξη για να λειτουργήσουν επικουρικά στη δημιουργία του «προφίλ» των βιβλιοθηκονόμων και να αναδειχθούν οι πιο σημαντικοί ρόλοι για έναν ιατρικό βιβλιοθηκονόμο.

Οι ερωτήσεις 3- 4 αφορούν στη διερεύνηση των απόψεων των βιβλιοθηκονόμων για την ανάγκη θεματικής εξειδίκευσης και πώς αυτή μπορεί να διευκολύνει την λειτουργία του επαγγέλματος.

Με τις ερωτήσεις 5- 8 διερευνώνται οι στάσεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων αναφορικά με την εκπαίδευση χρηστών και αναδεικνύεται ο ρόλος τους ως εκπαιδευτές ενηλίκων.

Η ερώτηση 9 επιχειρεί τη σύνθεση των παραπάνω με το σχεδιασμό του προφίλ του μελλοντικού ιατρικού βιβλιοθηκονόμου.

5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

5.1. Χαρακτηριστικά βιβλιοθήκης

Η κατανομή των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων αφορά σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με το είδος των ιδρυμάτων στα οποία υπάγεται η βιβλιοθήκη που εργάζονται (Πίνακας 1). Η συγκεκριμένη έρευνα αφορά 48 ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους που εργάζονται σε 37 βιοϊατρικές βιβλιοθήκες της Ελλάδας. Κατανέμονται λοιπόν, σ' αυτούς που εργάζονται σε βιβλιοθήκες νοσοκομείων σε ποσοστό 70,83%, σ' αυτούς που εργάζονται σε βιοϊατρικές βιβλιοθήκες πανεπιστημίων σε ποσοστό 18,75% και σ' αυτούς που εργάζονται σε βιοϊατρικά ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα σε ποσοστό 10,42%.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΥΠΟ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΑΝΗΚΕΙ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ		
Είδος Βιοϊατρικής Βιβ/κης	Αριθμός βιβλιοθηκονόμων	Ποσοστό
Νοσοκομειακές	34	70,83%
Ακαδημαϊκές	9	18,75%
Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων	5	10,42%
Σύνολο	48	100,00%

Πίνακας 1:

Ποσοστιαία κατανομή βιβλιοθηκονόμων επιστημών υγείας ανάλογα με τον τύπο ιδρύματος στον οποίο ανήκει η βιβλιοθήκη που εργάζονται.

Από τους βιβλιοθηκονόμους που εργάζονται σε νοσοκομειακές βιβλιοθήκες οι 22 (ποσοστό 64,71%) εξυπηρετούν ίδρυμα με περισσότερα από 400 κρεβάτια, ενώ οι 12 (ποσοστό 35,29%) εξυπηρετούν λιγότερα από 400 κρεβάτια (Πίνακας 2).

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΚΡΕΒΑΤΙΩΝ ΠΟΥ ΕΞΥΠΗΡΕΤΕΙ ΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ		
Περισσότερα από 400 κρεβάτια	22	64,71%
Λιγότερα από 400 κρεβάτια	12	35,29%
Σύνολο Νοσοκομειακών βιβλιοθηκονόμων	34	100,00%

Πίνακας 2:

Κατανομή βιβλιοθηκονόμων που εργάζονται σε νοσοκομειακές βιβλιοθήκες και απάντησαν στο ερωτηματολόγιο.

Στις βιοϊατρικές βιβλιοθήκες από τις οποίες επέστρεψαν απαντημένα ερωτηματολόγια, (όπως αναφέρθηκε στην έρευνα απάντησαν 48 ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι που απασχολούνται σε 37 βιβλιοθήκες), απασχολούνται συνολικά 79 άτομα ως προσωπικό και από αυτά τα 60 άτομα είναι βιβλιοθηκονόμοι (Πίνακας 3). Η πλειονότητα του προσωπικού σε ποσοστό 75,95% είναι βιβλιοθηκονόμοι και το υπόλοιπο προσωπικό (σε ποσοστό 24,05%) διοικητικοί υπάλληλοι που είτε απασχολούνται ως βιβλιοθηκονόμοι, είτε εκτελούν αμιγώς διοικητικές εργασίες. Κατά συνέπεια, αναλογούν περισσότεροι από 2 υπάλληλοι σε κάθε βιβλιοθήκη.

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΤΙΣ ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ		
Βιβλιοθηκονόμοι	60	75,95%
Άλλοι Υπάλληλοι	19	24,05%
Σύνολο προσωπικού	79	100,00%

Πίνακας 3:

Κατανομή προσωπικού στις βιοϊατρικές βιβλιοθήκες της Ελλάδας.

5.2. Δημογραφικά χαρακτηριστικά βιβλιοθηκονόμων

Από τον Πίνακα 4 και από το Διάγραμμα 1 γίνεται φανερή η επικράτηση των γυναικών ως ιατρικών βιβλιοθηκονόμων έναντι των ανδρών. Σύμφωνα λοιπόν με την κατανομή τους ανά φύλο, οι γυναίκες σε ποσοστό μεγαλύτερο του 85% και οι άνδρες σε

	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΑΝΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ			
	ΑΝΤΡΑΣ		ΓΥΝΑΙΚΑ	
	Άγαμος	Έγγαμος	Άγαμη	Έγγαμη
>25				
26-35	2		12	5
36-45		2	6	13
46-55	1	2	1	4
< 55				
Σύνολο/ κατηγορία	3	4	19	22
Σύνολο /φύλλο	7		41	
Σύνολο	48			

Πίνακας 4:

Κατανομή ιατρικών βιβλιοθηκονόμων σύμφωνα με το φύλο και την οικογενειακή τους κατάσταση

ποσοστό μικρότερο του 15% εργάζονται ως ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι. Επίσης, σύμφωνα με τον πίνακα 4, τη μεγαλύτερη συχνότητα συναντούμε στις έγγαμες γυναίκες μεταξύ 36-45 χρονών και έπονται οι άγαμες γυναίκες μεταξύ 26- 35 χρονών, ενώ αξίζει να σημειώσουμε ότι στις δύο ακραίες ηλικιακά κατηγορίες δηλαδή κάτω των 25 ετών και πάνω από 55 δεν συναντούμε κανένα βιβλιοθηκονόμο. Επίσης, από τις 22 έγγαμες γυναίκες βιβλιοθηκονόμους, της έρευνάς μας οι 21 έχουν έστω και ένα παιδί, ενώ και οι 4 έγγαμοι άνδρες βιβλιοθηκονόμοι έχουν από 2 παιδιά ο καθένας.

Διάγραμμα 1:

Ποσοστιαία κατανομή ιατρικών βιβλιοθηκονόμων σύμφωνα με το φύλο τους.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η πλειονότητα των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων είναι γυναίκες (41 γυναίκες, έναντι 7 ανδρών). Από αυτές οι 24 (ποσοστό 58,54%) έχουν πτυχίο ΤΕΙ και εργάζονται σε νοσοκομειακές βιβλιοθήκες. Επίσης, 5 γυναίκες από τις 41 (ποσοστό 12,20%) έχοντας πτυχίο ΤΕΙ εργάζονται σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και 4 γυναίκες που εργάζονται σε νοσοκομειακές διαθέτουν Master of Science (ποσοστό 9,76%). Από τους 7 άνδρες που εργάζονται ως ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι οι 3 (ποσοστό 42,86%) διαθέτουν πτυχίο ΤΕΙ και εργάζονται σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (Πίνακας 5).

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΑΝΑ ΦΥΛΟ, ΕΙΔΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ						
	Γυναίκα			Ανδρας		
	Νοσ/κή Βιβλιοθήκη	Ακαδ/κή Βιβλιοθήκη	Ερευνητική Βιβλιοθήκη	Νοσ/κή Βιβλιοθήκη	Ακαδ/κή Βιβλιοθήκη	Ερευνητική Βιβλιοθήκη
Phd	1					
Msc	4		1	1		
ΠΕ			1			
ΤΕ	24	5	1	1	3	2
ΔΕ	1					
Άλλο	2	1				
ΣΥΝΟΛΟ	32	6	3	2	3	2

Πίνακας 5:

Κατανομή ιατρικών βιβλιοθηκονόμων ανά φύλο, τίτλο σπουδών και είδος βιοϊατρικής βιβλιοθήκης που εργάζονται.

Από τον Πίνακα 6 γίνεται φανερό το είδος της θέσης που κατέχουν οι βιβλιοθηκονόμοι. Από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων προέκυψε ότι σε πάρα πολλά ερωτηματολόγια υπήρχε σχολιασμός για το είδος της θέσης καθώς δεν είναι θεσμικά οριοθετημένος ο τίτλος «Υπεύθυνος», ενώ συνήθως στις νοσοκομειακές βιβλιοθήκες απαντούμε βιβλιοθήκες με έναν βιβλιοθηκονόμο. Ο σχολιασμός για το είδος της θέσης που κατέχουν ήταν αξιοσημείωτος και στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις— όπως αναφέρεται στα ερωτηματολόγια— υπεύθυνος βιβλιοθήκης ορίστηκε από τις διοικήσεις των οργανισμών κάποιος υπάλληλος μη βιβλιοθηκονόμος.

Είδος θέσης που κατέχουν		
Διευθυντής	1	2,08%
Υπεύθυνος	30	62,50%
Άλλο	17	35,42%
ΣΥΝΟΛΟ	48	100,00%

Πίνακας 6:

Ποσοστιαία κατανομή βιβλιοθηκονόμων ανάλογα με το είδος της θέσης που κατέχουν

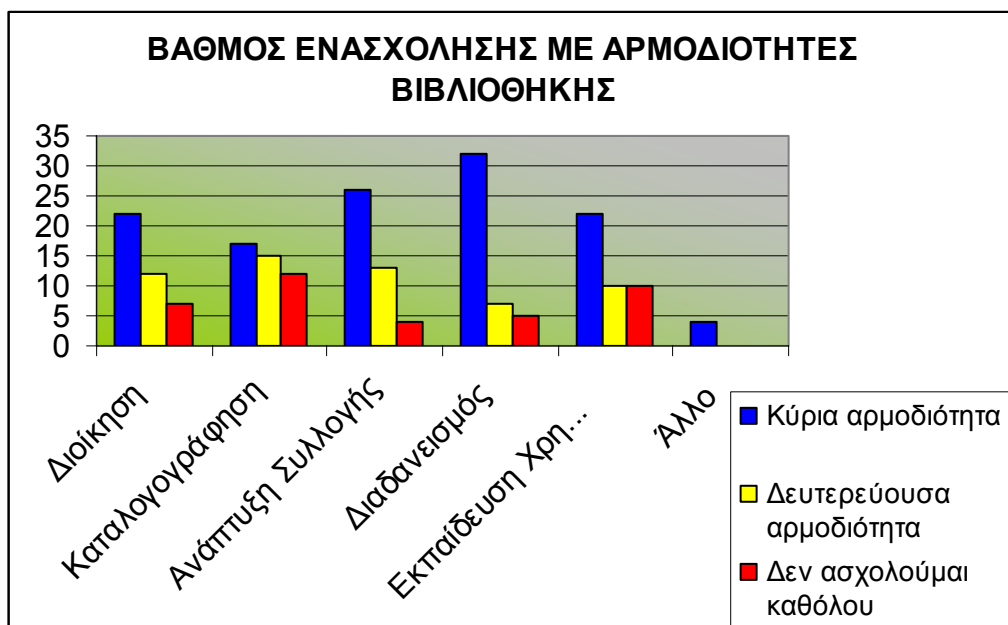
Σε ερώτημα αναφορικά με την ιεράρχηση των αρμοδιοτήτων που ασκούν, οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι (Πίνακας 7 & Διάγραμμα 2) δήλωσαν ότι έχουν ως κύρια αρμοδιότητα το διαδανεισμό μεταξύ βιβλιοθηκών (οι 32 στους 48), την ανάπτυξη συλλογής (οι 26 στους 48) και την εκπαίδευση χρηστών μαζί με τη διοίκηση (οι 22 στους

48). Δεν ασχολούνται καθόλου με την καταλογογράφηση (οι 12 στους 48) και με την εκπαίδευση χρηστών (οι 10 στους 48), ενώ έχουν ως δευτερεύουσα αρμοδιότητα την καταλογογράφηση (οι 15 στους 48), την ανάπτυξη συλλογής (οι 13 στους 48) και τη διοίκηση (οι 12 στους 48).

Βαθμός Ενασχόλησης με αρμοδιότητες			
	Κύρια αρμοδιότητα	Δευτερεύουσα αρμοδιότητα	Δεν ασχολούμαι καθόλου
Διοίκηση	22	12	7
Καταλογογράφηση	17	15	12
Ανάπτυξη Συλλογής	26	13	4
Διαδανεισμός	32	7	5
Εκπαίδευση Χρηστών	22	10	10
Άλλο	4		

Πίνακας 7:

Βαθμός ενασχόλησης των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων με αρμοδιότητες σχετικές με τη λειτουργία της βιβλιοθήκης

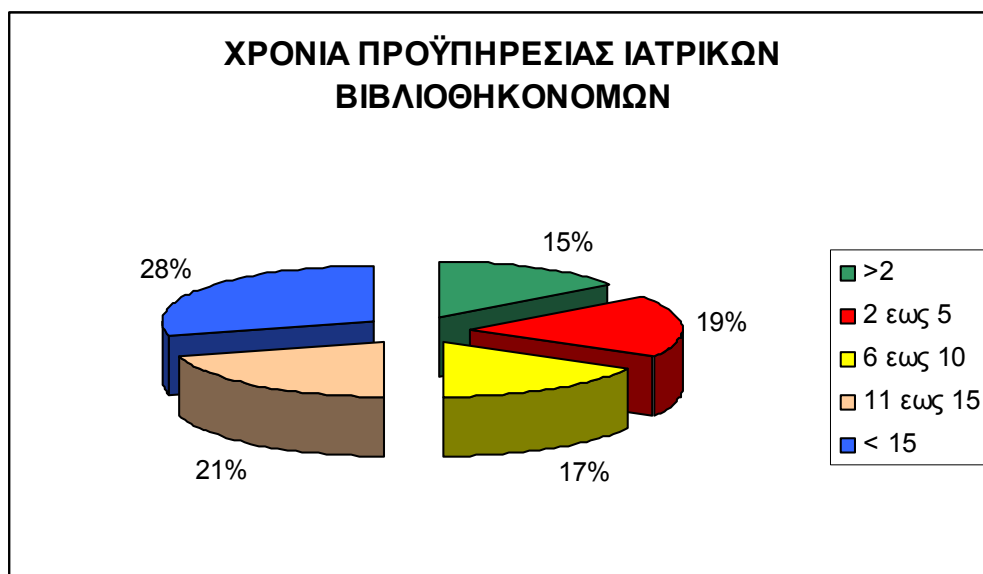
Διάγραμμα 2:

Βαθμός ενασχόλησης των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων με αρμοδιότητες σχετικές με τη λειτουργία της βιβλιοθήκης

Στο ίδιο ερώτημα, 4 βιβλιοθηκονόμοι σημείωσαν ότι έχουν ως κύρια αρμοδιότητα μια δραστηριότητα διαφορετική από αυτήν του ερωτηματολογίου, όπως για παράδειγμα

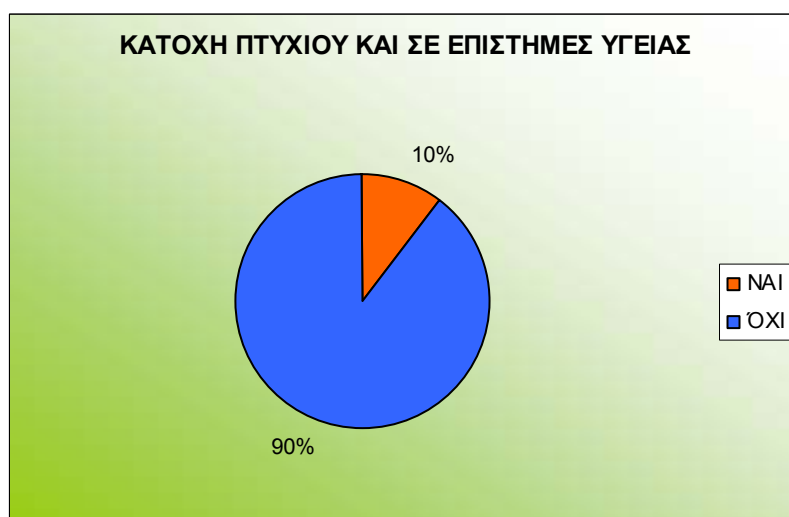
«αναζήτηση αρθρογραφίας», «συντήρηση ιστοσελίδας», «αποδελτίωση περιοδικών» και «εξυπηρέτηση χρηστών».

Στο διάγραμμα 3 φαίνονται τα χρόνια προϋπηρεσίας των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων. Περίπου οι μισοί βιβλιοθηκονόμοι εργάζονται περισσότερο από 11 χρόνια σε βιοϊατρική βιβλιοθήκη.

Διάγραμμα 3:

Χρόνια προϋπηρεσίας βιβλιοθηκονόμων που εργάζονται σε βιβλιοθήκες επιστημών υγείας

Διάγραμμα 4:

Κατοχή πτυχίου σε επιστήμες υγείας από τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους

Στο ερώτημα για κατοχή πτυχίου σε επιστήμες υγείας με το οποίο θέλαμε να δούμε το βαθμό θεματικής εξειδίκευσης των βιβλιοθηκονόμων (Διάγραμμα 4), η συντριπτική πλειοψηφία σε ποσοστό 89,58% (43 βιβλιοθηκονόμοι) απάντησε ότι δεν έχει κάποιο πτυχίο σ' αυτές τις επιστήμες, ενώ σε ποσοστό 10,42% (5 βιβλιοθηκονόμοι) δήλωσαν ότι έχουν πτυχίο σε επιστήμες υγείας.

Από τους 43 βιβλιοθηκονόμους που δήλωσαν ότι δεν έχουν κάποιο πτυχίο στις επιστήμες υγείας οι 31 (ποσοστό 72,09%) πιστεύουν ότι θα βοηθούσε στην άσκηση των εργασιών τους η κατοχή ενός τέτοιου πτυχίου (Πίνακας 8), ενώ αντίθετα οι 12 (ποσοστό 27,91%) πιστεύουν ότι δεν θα είχε θετική επίδραση στην εργασία τους η κατοχή ενός πτυχίου στις επιστήμες υγείας.

ΑΠΟΦΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΠΤΥΧΙΟΥ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ		
ΝΑΙ	31	72,09%
ΌΧΙ	12	27,91%
ΣΥΝΟΛΟ	43	100,00%

Πίνακας 8:

Απόψεις των βιβλιοθηκονόμων για την τυχόν θετική ή μη συνεισφορά ενός πτυχίου σε επιστήμες κατά την άσκηση της εργασίας τους.

Διάγραμμα 5:

Συμμετοχή ιατρικών βιβλιοθηκονόμων σε κάποια επαγγελματική- επιστημονική οργάνωση.

Στο ερώτημα (Διάγραμμα 5) για το αν συμμετέχουν σε κάποια επαγγελματική ή επιστημονική οργάνωση, οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι απάντησαν αρνητικά σε ποσοστό μεγαλύτερο του 60% (29 βιβλιοθηκονόμοι), ενώ εκείνοι που συμμετέχουν δεν ξεπερνούν το 40% (19 βιβλιοθηκονόμοι). Από αυτούς που συμμετέχουν σε επαγγελματική-επιστημονική οργάνωση κατά αύξουσα σειρά ανήκουν: 11 βιβλιοθηκονόμοι στην Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης (ΕΕΒΕΠ), 9 βιβλιοθηκονόμοι στη European Association Health Institutions & Libraries (EAHIL), 2 δεν ανέφεραν πού ανήκουν και από 1 ανήκουν στην Ελληνική Αρχαική Εταιρεία (ΕΑΕ), στην Medical Library Association (MLA), International Federation of Library Associations and Information Centers (IFLA) και τέλος στη European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (EBLIDA).

Στο ερώτημα «αν έχουν παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης ιατρικής βιβλιοθηκονομίας» σε ποσοστό μεγαλύτερο του 91% απάντησαν αρνητικά ενώ μόλις το 8 % απάντησε θετικά (Διάγραμμα 6).

Διάγραμμα 6:

Παρακολούθηση προγράμματος επιμόρφωσης ιατρικής βιβλιοθηκονομίας

Από αυτούς που απάντησαν θετικά (4 βιβλιοθηκονόμοι), έχουν δηλώσει ότι παρακολούθησαν τα εξής προγράμματα:

- ✚ «Τεκμηριωμένη ιατρική και χρήση ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών» στο πλαίσιο του μέτρου 2.5 του Επιχειρησιακού προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας»,

έργο «Κατάρτιση Επαγγελματιών Υγείας σε Καινοτόμες Πρακτικές και Μεθόδους με τη Χρήση Ψηφιακών Εργαλείων».

- ✚ Ιατρικές βιβλιοθήκες ΠΙΝΕΠΘ.
- ✚ Workshop στο πλαίσιο Συνεδρίου της ΕΑΗΠΛ.
- ✚ Shelving using NLM classification system.

Αναφέρθηκαν και άλλες επιμορφώσεις που όμως δεν αφορούν την ιατρική βιβλιοθηκονομία.

Στο επόμενο ερώτημα «σας ενδιαφέρει να παρακολουθήσετε κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης για βιβλιοθηκονόμους επιστημών υγείας» απάντησαν θετικά σε ποσοστό μεγαλύτερο του 85%, αρνητικά σε ποσοστό μεγαλύτερο του 10%, ενώ δεν απάντησαν σε ποσοστό περίπου 4% (Πίνακας 9).

ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΓΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ		
ΝΑΙ	41	85,42%
ΌΧΙ	5	10,42%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΟΥΝ	2	4,17%
ΣΥΝΟΛΟ	48	100,00%

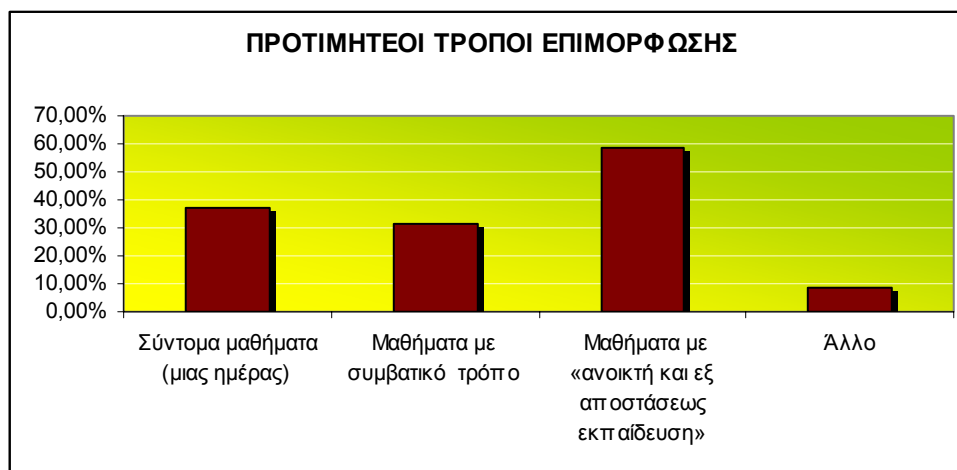
Πίνακας 9:

Επιθυμία βιβλιοθηκονόμων για επιμόρφωση σε ιατρική βιβλιοθηκονομία

5.3. Τρόποι Επιμόρφωσης

Η πρώτη ερώτηση της τρίτης ενότητας του ερωτηματολογίου αφορούσε τους τρόπους με τους οποίους οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι προτιμούν να γίνεται η επιμόρφωσή τους. Στο ερώτημα αυτό είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν περισσότερους από έναν τρόπους.

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 7, σε ποσοστό που αγγίζει το 60% οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι προτιμούν μακροχρόνια επιμόρφωση που θα γίνεται με τη μέθοδο της «ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης», σε ποσοστό 37,50% επιλέγουν σύντομα (μιας ημέρας) μαθήματα και σε ποσοστό που ξεπερνά το 31% δηλώνουν ότι προτιμούν τα μακροχρόνια μαθήματα που απαιτούν φυσική παρουσία. Ένα μικρό ποσοστό περίπου 8% δηλώνει ότι θα προτιμούσε συνδυασμούς των παραπάνω τρόπων αλλά δεν δηλώνει κάποιον που δεν αναφέρεται στο ερωτηματολόγιο.

Διάγραμμα 7:

Τρόποι επιμόρφωσης που προτιμούν οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι.

Η 18^η ερώτηση του ερωτηματολογίου ζητούσε από τους βιβλιοθηκονόμους να ιεραρχήσουν τις μορφές με τις οποίες θα προτιμούσαν να γίνεται η επιμόρφωσή τους. Η ιεράρχηση ξεκινούσε από 1= υψηλή προτίμηση και κατέληγε στο 8=χαμηλότερη προτίμηση. Κατά την ανάλυση των δεδομένων τα σκορ από το 1 έως το 3 τα θεωρήσαμε «υψηλή προτίμηση», τα 4 και 5 «μέτρια προτίμηση» και τα 6 έως 8 «χαμηλή προτίμηση». Έτσι προέκυψε ο πίνακας 10, σύμφωνα με τον οποίο οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι κατατάσσουν στις τρεις πρώτες θέσεις της προτίμησής τους, για τις μορφές με τις οποίες θέλουν να επιμορφωθούν, τα «workshops» (με ποσοστό 87,50%), τα «Συνέδρια» (με ποσοστό 56,25%), τα «Online μαθήματα» με ποσοστό 54,17% και τις «Επαγγελματικές

ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ						
	ΥΨΗΛΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ		ΜΕΤΡΙΑ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ		ΧΑΜΗΛΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ	
Σε μορφή σεμιναρίου (workshop)	42	87,50%	2	4,17%	0	0,00%
Online μαθήματα	26	54,17%	15	31,25%	5	10,42%
Τηλεδιάσκεψη	9	18,75%	13	27,08%	18	37,50%
Αυτομόρφωση	6	12,50%	12	25,00%	23	47,92%
Επαγγελματικές συναντήσεις	26	54,17%	11	22,92%	6	12,50%
Παροχή εκπαιδευτικού υλικού ή οδηγιών χρήσης	16	33,33%	12	25,00%	15	31,25%
Συνέδρια	27	56,25%	9	18,75%	9	18,75%

Πίνακας 10:

Προτιμήσεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων σε μορφές επιμόρφωσης.

συναντήσεις» με επίσης 54,17%. Παράλληλα, οι παραπάνω μορφές συγκεντρώνουν χαμηλά ποσοστά στην κατηγορία της χαμηλής προτίμησης.

Χαμηλά στην προτίμηση για επιμόρφωση των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων βρίσκονται οι εξής μορφές επιμόρφωσης: η «Αυτομόρφωση» (με ποσοστό 47,92%), η «Τηλεδιάσκεψη» (με ποσοστό 37,50%) και η «Παροχή εκπαιδευτικού υλικού ή οδηγιών χρήσης» (με ποσοστό 31,25%).

Από τον πίνακα 11 και το διάγραμμα 8 φαίνεται η συχνότητα με την οποία οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι δηλώνουν ότι ενημερώνονται από κάποιο/α περιοδικό/ά ιατρικής βιβλιοθηκονομίας. Σε ποσοστό 60,42%, δηλώνουν ότι δεν ενημερώνονται «καθόλου», «μια φορά το μήνα» ενημερώνονται σε ποσοστό 27,08%, ενώ σε «καθημερινή βάση» ή «μια φορά την εβδομάδα» ενημερώνονται σε ποσοστό περίπου 6%. Κατά συνέπεια το ποσοστό των βιβλιοθηκονόμων που ενημερώνεται από κάποιο επιστημονικό περιοδικό του κλάδου φτάνει μόλις το 39,6%.

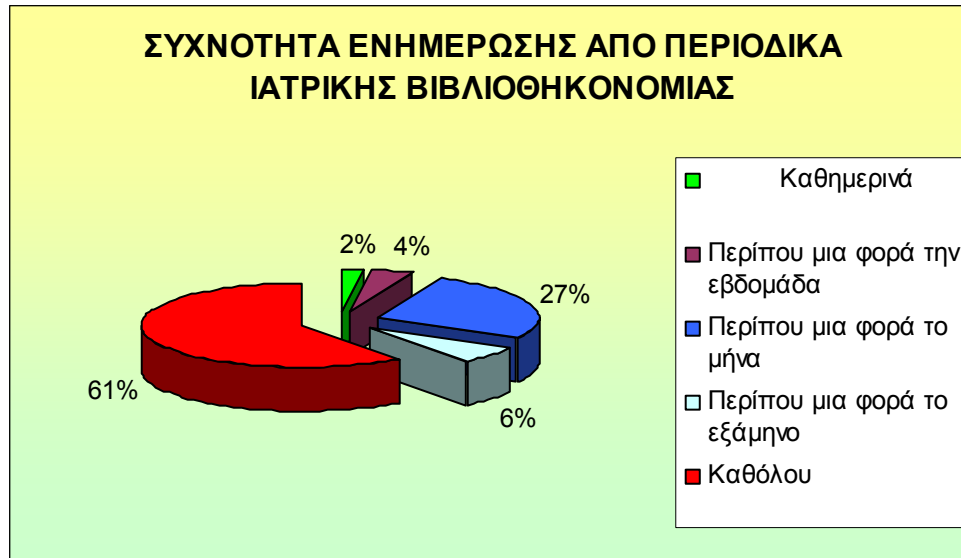
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΑΠΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ		
Καθημερινά	1	2,08%
Περίπου μια φορά την εβδομάδα	2	4,17%
Περίπου μια φορά το μήνα	13	27,08%
Περίπου μια φορά το εξάμηνο	3	6,25%
Καθόλου	29	60,42%
ΣΥΝΟΛΟ	48	100,00%

Πίνακας 11:

Συχνότητα ενημέρωσης ιατρικών βιβλιοθηκονόμων από επιστημονικά περιοδικά ιατρικής βιβλιοθηκονομίας.

Από το ποσοστό (39,6%, δηλαδή 19 άτομα) των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων που δηλώνουν ότι ενημερώνονται από κάποιο επιστημονικό περιοδικό, ένας στους τρεις δεν κατονομάζει το περιοδικό αυτό, σε ποσοστό περίπου 58% δηλώνουν ότι ενημερώνονται από το «*Journal of the Medical Library Association*» και σε ποσοστό περίπου 26% ότι ενημερώνονται από το «*Journal of the European Association for Health Information and Libraries*». Από τους 19 βιβλιοθηκονόμους, 4 δήλωσαν ότι ενημερώνονται από κάποιο περιοδικό βιβλιοθηκονομίας που δεν αφορά όμως αμιγώς τη βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας. Ενώ σε πολύ μικρότερα ποσοστά αναφέρθηκαν και άλλα περιοδικά ιατρικής

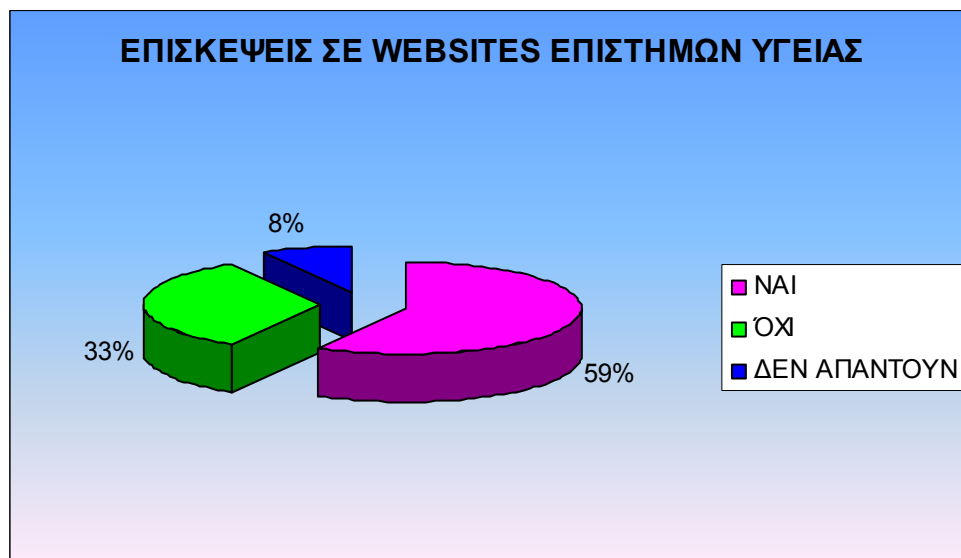
βιβλιοθηκονομίας όπως *Journal of librarianship and Information Science*, *Health Information & Libraries Journal*, *Health Information on the Internet*, *NLM Technical Bulletin*.

Διάγραμμα 8:

Συχνότητα ενημέρωσης ιατρικών βιβλιοθηκονόμων από επιστημονικά περιοδικά ιατρικής βιβλιοθηκονομίας.

Επίσης, οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι ρωτήθηκαν αν επισκέπτονται εβδομαδιαία ή περισσότερο συχνά κάποια websites επιστημών υγείας

Διάγραμμα 9:

Επισκέψεις ιατρικών βιβλιοθηκονόμων σε websites επιστημών υγείας.

Στο ερώτημα αυτό σε ποσοστό 59% απάντησαν θετικά, σε ποσοστό 33% απάντησαν ότι δεν επισκέπτονται κανένα website, ενώ σε ποσοστό 8% δεν απάντησαν καθόλου στο ερώτημα.

Στο δεύτερο σκέλος του ίδιου ερωτήματος ζητήθηκε από τους βιβλιοθηκονόμους να κατονομάσουν τα websites επιστημών υγείας που επισκέπτονται, έτσι προέκυψε η εξής ιεράρχηση:

α/α	website	Βιβλ/μοι
1.	PubMed	18
2.	Medline	5
3.	Mednet	5
4.	ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΟΥΝ	5
5.	Heallink	4
6.	MdConsult	4
7.	EAHIL	3
8.	IATROTEK	3
9.	e-medicine	2
10.	Iatronet	2
11.	Medlook	2
12.	Medscape	2
13.	Uptodate	2
14.	Web of Science	2
15.	COCHRANE	1
16.	help-net	1
17.	http://www.f1000medicine.com/browse	1
18.	http://www.images.md	1
19.	ISI	1
20.	mlanet	1
21.	National Library for Health	1
22.	obgyn	1
23.	psych	1
24.	SCOPUS	1

Πίνακας 12:

Ιεράρχηση ιστοσελίδων επιστημών υγείας με βάση τη δήλωση επισκεψιμότητας από τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους

Από τον πίνακα 12, είναι σαφές ότι η PubMed, η βιβλιογραφική βάση που παράγει η National Library of Medicine των ΗΠΑ είναι πρώτη σε επισκεψιμότητα για τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους. Στον ίδιο πίνακα αναφέρονται και άλλες ιστοσελίδες ή

βάσεις του διαδικτύου που αφορούν είτε αμιγώς ιατρική θεματολογία είτε και άλλα θεματικά πεδία, τα οποία με την πρόσβαση που παρέχουν και το υλικό που διαθέτουν συγκεντρώνουν την προτίμηση των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων.

Στην τελευταία ερώτηση αυτής της ενότητας ζητήθηκε από τους βιβλιοθηκονόμους να εκτιμήσουν την εβδομαδιαία κατανομή ωρών (Πίνακας 13) που αφιερώνουν σε επιμορφωτικές βιβλιοθηκονομικές δραστηριότητες όπως είναι:

- το διάβασμα ηλεκτρονικών ενημερωτικών δελτίων,
- διάβασμα ή ξεφύλλισμα περιοδικών και εφημερίδων,
- επισκέψεις σε ιστοσελίδες,
- συμμετοχή σε επιστημονικές επαγγελματικές ενώσεις και οργανώσεις

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΩΡΩΝ ΓΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ		
Καθόλου	8	16,67%
Περίπου 1 ώρα	14	29,17%
2 -5 ώρες	14	29,17%
6-9 ώρες	4	8,33%
Περισσότερες από 10 ώρες	5	10,42%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	3	6,25%
ΣΥΝΟΛΟ	48	100,00%

Πίνακας 13:

Εβδομαδιαία κατανομή ωρών για επιμορφωτικές βιβλιοθηκονομικές δραστηριότητες

Από την ανάλυση των δεδομένων του πίνακα 13 προκύπτει ότι οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι σε ποσοστό περίπου 60% ασχολούνται με διάφορες επιμορφωτικές βιβλιοθηκονομικές δραστηριότητες από 1-5 ώρες εβδομαδιαίως, δεν ασχολούνται καθόλου σε ποσοστό 16,67%, ασχολούνται περισσότερες από 6 ώρες την εβδομάδα σε ποσοστό που αγγίζει το 20%, ενώ σε ποσοστό 6,25% δεν απάντησαν στην ερώτηση.

5.4. Θέματα που βελτιώνουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες

Η πρώτη ερώτηση αυτής της ενότητας του ερωτηματολογίου ζητούσε από τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους να διαβαθμίσουν τη χρησιμότητα μιας σειράς από δραστηριότητες όπως: *διάβασμα ηλεκτρονικών ενημερωτικών δελτίων, διάβασμα περιοδικών ή εφημερίδων, συμμετοχή σε επαγγελματικές οργανώσεις, επισκέψεις σε*

επιστημονικές ιστοσελίδες, επιμορφωτικά μαθήματα/σεμινάρια, ανεξάρτητη μελέτη-αυτομόρφωση, με βάση την πεντάβαθμη κλίμακα.

Σύμφωνα με την ποσοστιαία κατανομή του πίνακα 14, από τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους κρίθηκαν ως «εξαιρετικά χρήσιμη» δραστηριότητα (ποσοστό 50%) για την απόκτηση γνώσεων ιατρικής βιβλιοθηκονομίας τα «Επιμορφωτικά μαθήματα/σεμινάρια». Η ίδια δραστηριότητα συγκέντρωσε υψηλό ποσοστό (45,83%) και στην κατηγορία «πολύ χρήσιμη». Κατά τη γνώμη μας αυτό δεν είναι τυχαίο, γιατί τα σεμινάρια ήταν και είναι διαδεδομένος τρόπος για την απόκτηση γνώσεων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΓΝΩΣΕΩΝ					
	Καθόλου χρήσιμη	Λίγο χρήσιμη	Μετρίως χρήσιμη	Πολύ χρήσιμη	Εξαιρετικά χρήσιμη
Διάβασμα ηλεκτρονικών ενημερωτικών δελτίων	0,00%	10,42%	22,92%	43,75%	20,83%
Διάβασμα περιοδικών ή εφημερίδων	2,08%	4,17%	22,92%	58,33%	10,42%
Συμμετοχή σε επαγγελματικές οργανώσεις	0,00%	14,58%	27,08%	45,83%	10,42%
Επισκέψεις σε επιστημονικές ιστοσελίδες	0,00%	0,00%	10,42%	60,42%	27,08%
Επιμορφωτικά μαθήματα/σεμινάρια	0,00%	0,00%	2,08%	45,83%	50,00%
Ανεξάρτητη μελέτη-αυτομόρφωση	2,08%	6,25%	37,50%	33,33%	18,75%

Πίνακας 14:

Διαβάθμιση δραστηριοτήτων για την απόκτηση γνώσεων σύμφωνα με την πεντάβαθμη κλίμακα.

Επίσης, οι δραστηριότητες, με ποσοστά που ξεπερνούν το 50% στις δύο υψηλής χρησιμότητας κατηγορίες, αναδείχθηκαν οι επισκέψεις σε επιστημονικές ιστοσελίδες (ποσοστό περίπου 87% στην «πολύ και εξαιρετικά χρήσιμη» κατηγορία), το διάβασμα περιοδικών ή εφημερίδων (ποσοστό περίπου 68% στις δύο υψηλές κατηγορίες), ενώ το διάβασμα ηλεκτρονικών ενημερωτικών δελτίων και η συμμετοχή σε επαγγελματικές οργανώσεις συγκέντρωσαν ποσοστά περίπου 63% και 55% αντίστοιχα. Από τις αναφερόμενες δραστηριότητες η ανεξάρτητη μελέτη-αυτομόρφωση συγκέντρωσε το μεγαλύτερο της ποσοστό (37,50%) στην κατηγορία «μετρίως χρήσιμη» δραστηριότητα.

Στο ερώτημα αυτό δινόταν ευκαιρία στους ερωτώμενους να αναφέρουν κάποια άλλη χρήσιμη κατά τη γνώμη τους δραστηριότητα, έτσι έγιναν οι εξής σχολιασμοί:

- ✓ «η καθημερινή επαφή με τους γιατρούς και με τους άλλους επιστήμονες που έχουν σχέση με το αντικείμενο της εργασίας μας. Καθημερινά μαθαίνουμε μέσα από την δουλειά.».
- ✓ «Ανταλλαγή απόψεων με συναδέλφους».
- ✓ «Συμμετοχή σε συνέδρια».
- ✓ «Προγράμματα εκπαιδευτικά που θα εκπονούνται μεταξύ βιβλιοθηκών και ειδικά με βιβλιοθήκες του εξωτερικού».

Στην τελευταία ερώτηση αυτής της ενότητας ζητούνταν από τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους να ιεραρχήσουν τα θέματα που πιστεύουν ότι θα πρέπει να συμπεριληφθούν στη συνεχιζόμενη τους εκπαίδευση.

ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			
	ΥΨΗΛΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ (ΣΚΟΡ 1-3)	ΜΕΣΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ (ΣΚΟΡ 4-6)	ΧΑΜΗΛΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ (ΣΚΟΡ 7-11)
Διοίκηση ιατρικών βιβλιοθηκών	33,33%	18,75%	33,33%
Marketing βιβλιοθηκών	20,83%	20,83%	39,58%
Οικονομικά υγείας	12,50%	8,33%	60,42%
Βάσεις δεδομένων και ιατρικές πηγές στο Internet (Pubmed, Medline, CINAHL, INTUTE, Mednet, Medical Matrix...)	77,08%	12,50%	4,17%
Καταλογογράφηση έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού	22,92%	25,00%	35,42%
Ανάπτυξη συλλογής	27,08%	33,33%	18,75%
Εκπαιδευτική μεθοδολογία (εκπαίδευση χρηστών ιατρικών βιβλιοθηκών, εκπαίδευση βιβλιοθηκονόμων στην εκπαίδευση χρηστών)	35,42%	37,50%	14,58%
Μεθοδολογία αναζήτησης ιατρικών πληροφοριών (τεχνικές και εργαλεία αναζήτησης στο Internet, πλήρες κείμενο βιβλίων και περιοδικών)	72,92%	8,33%	10,42%
Θεματική εξειδίκευση στις επιστήμες υγείας (ιατρική ορολογία, ταξινόμηση, αναζήτηση)	43,75%	31,25%	18,75%
Βιβλιοθήκη με έναν βιβλιοθηκονόμο	12,50%	18,75%	41,67%

Πίνακας 15:

Ιεράρχηση θεμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης για τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους

Οι βιβλιοθηκονόμοι έπρεπε να βαθμολογήσουν από το 1-11 έχοντας ως άριστα το 1 και ως χαμηλότερο σκορ το 11 για να δείξουν τα αντικείμενα στα οποία θεωρούσαν ότι έπρεπε να επιμορφωθούν. Από τον πίνακα 15 φαίνεται ότι οι «*Βάσεις δεδομένων και ιατρικές πηγές στο Internet (Pubmed, Medline, CINAHL, INTUTE, Mednet, Medical Matrix...)*» συγκεντρώνουν το υψηλότερο σκορ, με ποσοστό 77,08%, στις βαθμολογίες 1-3, επίσης στην κατηγορία της υψηλής προτίμησης (βαθμολογίες 1-3) η «*Μεθοδολογία αναζήτησης ιατρικών πληροφοριών (τεχνικές και εργαλεία αναζήτησης στο Internet, πλήρες κείμενο βιβλίων και περιοδικών)*» συγκεντρώνει ψηλό ποσοστό 72,92%, τρίτο κατά σειρά στις προτιμήσεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων ως αντικείμενο επιμόρφωσης είναι η «*Θεματική εξειδίκευση στις επιστήμες υγείας (ιατρική ορολογία, ταξινόμηση, αναζήτηση)*» με ποσοστό 43,75%.

Στη μεσαία κατηγορία με σκορ από 4-6, πρώτη έρχεται η «*Εκπαιδευτική μεθοδολογία (εκπαίδευση χρηστών ιατρικών βιβλιοθηκών, εκπαίδευση βιβλιοθηκονόμων στην εκπαίδευση χρηστών)*» στις ανάγκες των βιβλιοθηκονόμων με ποσοστό 37,50%. Το ποσοστό αυτό μαζί με το ποσοστό 35,42% της υψηλής προτίμησης δείχνει ότι οι βιβλιοθηκονόμοι εκτιμούν ότι έχουν ανάγκη επιμόρφωσης στο παραπάνω αντικείμενο. Ανάλογο συμπέρασμα μπορούμε να εξάγουμε και για «*Θεματική εξειδίκευση στις επιστήμες υγείας (ιατρική ορολογία, ταξινόμηση, αναζήτηση)*» που με ποσοστό 31,25% στη μεσαία κατηγορία και 43,75% στην υψηλής προτίμησης κατηγορία, αποτελεί ένα αντικείμενο που χρήζει της προσοχής μας σε μια ενδεχόμενη κατάρτιση θεματολογίας για επιμόρφωση ιατρικών βιβλιοθηκονόμων.

Τη χαμηλότερη προτίμηση με σκορ από 7-11 συγκεντρώνουν τα «*Οικονομικά υγείας*», με ποσοστό στην χαμηλής προτίμησης κατηγορία 60,42%. Επίσης, τα θέματα «*Βιβλιοθήκη με έναν βιβλιοθηκονόμο*», με ποσοστό 41,67% και το «*Marketing βιβλιοθηκών*» με ποσοστό 39,58%, που όπως φαίνεται απαξιώνονται από τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους.

5.5. Κίνητρα και αντικίνητρα επιμόρφωσης

Στην τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου εξετάστηκαν τα κίνητρα και τα αντικίνητρα παρακολούθησης ενός προγράμματος επιμόρφωσης. Ζητήθηκε από τους βιβλιοθηκονόμους να βαθμολογήσουν από το 1-5 τους λόγους για τους οποίους θα παρακολουθούσαν ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης, ενώ υπήρχε και ο δείκτης «Άλλο» στον οποίο μπορούσαν να συμπληρώσουν και να βαθμολογήσουν το κίνητρο παρακολούθησης ενός προγράμματος. Από τον πίνακα 16 φαίνεται ότι για τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους

ο πρώτος και σημαντικότερος λόγος για τον οποίο θα παρακολουθούσαν ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης είναι και ο πιο προφανής στις συνειδήσεις των εκπαιδευομένων δηλαδή, η «Αύξηση γνώσεων και δεξιοτήτων» με ποσοστό μεγαλύτερο του 80%. Δεύτερο κίνητρο παρακολούθησης ενός προγράμματος επιμόρφωσης είναι η «Προσωπική ικανοποίηση» με ποσοστό 50%, ενώ η «Απόκτηση πιστοποιητικών» και η «Επαγγελματική αναγνώριση» δεν φαίνεται να αποτελούν ισχυρά κίνητρα για την παρακολούθηση προγράμματος επιμόρφωσης.

ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ					
	1	2	3	4	5
Αύξηση γνώσεων και δεξιοτήτων	81,25%	8,33%	2,08%	0,00%	2,08%
Προσωπική ικανοποίηση	8,33%	50,00%	18,75%	14,58%	4,17%
Απόκτηση πιστοποιητικών	4,17%	8,33%	43,75%	37,50%	4,17%
Επαγγελματική αναγνώριση	6,25%	31,25%	20,83%	29,17%	6,25%

Πίνακας 16:

Κίνητρα παρακολούθησης προγράμματος επιμόρφωσης.

Η τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου αφορούσε τα αντικίνητρα παρακολούθησης ενός προγράμματος επιμόρφωσης.

ΑΝΤΙΚΙΝΗΤΡΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ							
	1	2	3	4	5	6	7
Μακρινή απόσταση από το χώρο υλοποίησης του επιμορφωτικού προγράμματος	27,08%	27,08%	8,33%	14,58%	12,50%	0,00%	2,08%
Μεγάλο οικονομικό κόστος	52,08%	20,83%	20,83%	0,00%	2,08%	0,00%	0,00%
Δεν έχω χρόνο	10,42%	12,50%	20,83%	22,92%	8,33%	8,33%	4,17%
Δεν παρέχεται επιμόρφωση σε αντικείμενα που θα με ενδιέφεραν	22,92%	14,58%	14,58%	18,75%	10,42%	4,17%	2,08%
Συνήθως η οργάνωση των επιμορφωτικών προγραμμάτων είναι κακή (χώροι εκπαίδευσης, πρόγραμμα, επιμορφωτές κ.λπ.)	10,42%	12,50%	12,50%	16,67%	27,08%	4,17%	0,00%
Η επιμόρφωση μου δεν αναγνωρίζεται/επιβραβεύεται από τον προϊστάμενό μου/ το ίδρυμα/άλλους φορείς	4,17%	6,25%	8,33%	6,25%	8,33%	41,67%	10,42%

Πίνακας 17:

Αντικίνητρα παρακολούθησης προγράμματος επιμόρφωσης

Οι βιβλιοθηκονόμοι σ' αυτήν την ερώτηση έπρεπε να σκοράρουν από το 1-7, δίνοντας 1 στο σημαντικότερο –κατά τη γνώμη τους- αντικίνητρο. Σύμφωνα με τον πίνακα 17, ο σημαντικότερος λόγος εξαιτίας του οποίου δεν θα παρακολουθούσαν ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης είναι το «Μεγάλο οικονομικό κόστος» με ποσοστό μεγαλύτερο του 52%, στην κλίμακα του 1. Ο ίδιος λόγος συγκεντρώνει ποσοστό πάνω από 20% στην κλίμακα του 2. Αθροιστικά στις δύο πρώτες κλίμακες των αντικινήτρων δίνουν μεγάλα ποσοστά η «Μακρινή απόσταση από το χώρο υλοποίησης του επιμορφωτικού προγράμματος» (ποσοστό μεγαλύτερο του 50%) και ο λόγος ότι «Δεν παρέχεται επιμόρφωση σε αντικείμενα που θα με ενδιέφεραν» (ποσοστό περίπου 36%). Μέση διασπορά απαντήσεων παρουσιάζει το αντικίνητρο «Δεν έχω χρόνο» (ποσοστό περίπου 42%). Φαίνεται ότι δεν αποτελούν αντικίνητρα η μη αναγνώριση της επιμόρφωσης από τον προϊστάμενο («Η επιμόρφωση μου δεν αναγνωρίζεται/επιβραβεύεται από τον προϊστάμενό μου/ το ίδρυμα/άλλους φορείς») και η κακή οργάνωση των επιμορφωτικών προγραμμάτων («Συνήθως η οργάνωση των επιμορφωτικών προγραμμάτων είναι κακή (χώροι εκπαίδευσης, πρόγραμμα, επιμορφωτές κ.λπ.)»), καθώς συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερά τους ποσοστά στα σκορ 5-6 τα οποία αποτελούν τη βαθμολόγηση των λιγότερο σημαντικών αντικινήτρων.

6. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ.

Από την ανάλυση περιεχόμενου των συνεντεύξεων προέκυψαν τα εξής δεδομένα: Στον κάθε ένα από τους τρεις ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους δόθηκε μια κωδική ονομασία IB1, IB2, IB3. Όπως ήδη επισημάνθηκε εργάζονται σε ιατρικές βιβλιοθήκες που ανήκουν αντίστοιχα σε ακαδημαϊκό ίδρυμα, σε νοσοκομείο και σε ερευνητικό ίδρυμα.

Αναφορικά με το προφίλ τους (πίνακας 18), ο IB1 έχει προϋπηρεσία 27 χρόνια, ο IB2 έχει προϋπηρεσία 17 χρόνων, ενώ ο IB3 έχει συνολική προϋπηρεσία 4 χρόνων. Ο IB1 έχει σπουδές σε μεταπτυχιακό επίπεδο, διαθέτει πληθώρα επιμορφώσεων και σημαντική (8χρόνια) εκπαιδευτική εμπειρία σε τριτοβάθμιο ίδρυμα και σεμινάρια επιστημόνων. Ο IB3 παρά τη μικρή προϋπηρεσία διαθέτει όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά με τη διαφορά ότι η εκπαιδευτική του εμπειρία αφορά σεμινάρια βιβλιοθηκονόμων. Κανείς από τους τρεις δε διαθέτει πτυχίο στις επιστήμες υγείας.

ΠΡΟΦΙΛ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ					
	ΗΛΙΚΙΑ (σε χρόνια)	ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑ (σε χρόνια)	ΣΠΟΥΔΕΣ (Επίπεδο)	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ
IB1	50	27	Msc	ΝΑΙ	ΝΑΙ
IB2	42	17	βιβλιοθηκονομία & κοινωνιολογία	ΌΧΙ	ΌΧΙ
IB3	28	4	Msc	ΝΑΙ	ΝΑΙ

Πίνακας 18:

Προφίλ ιατρικών βιβλιοθηκονόμων που έδωσαν συνέντευξη

Στις ερωτήσεις 1-2, που αφορούν στους ρόλους και τα καθήκοντα των βιβλιοθηκονόμων και οι τρεις κατέχουν θέση υπεύθυνου βιβλιοθήκης, ο IB2 και ο IB3 είναι οι μόνοι βιβλιοθηκονόμοι, αλλά στη βιβλιοθήκη του IB2 εργάζεται και δεύτερο άτομο. Οι παραπάνω ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι περιγράφουν στα καθήκοντά τους την άσκηση διοίκησης στη βιβλιοθήκη, την επιλογή και πρόσκτηση υλικού και τεχνολογικού εξοπλισμού, την επεξεργασία του υλικού και το διαδανεισμό. Ο IB1 διαφοροποιείται γιατί ο ίδιος δεν υλοποιεί αλλά «προγραμματίζει, οργανώνει, συντονίζει και εποπτεύει» τις παραπάνω εργασίες, καθώς στη βιβλιοθήκη που προϊστάται απασχολούνται συνολικά 9 άτομα.

Οι απαντήσεις στο ερώτημα για τους ρόλους που συνδέονται με παραδοσιακά βιβλιοθηκονομικά καθήκοντα, ανέδειξαν τους μοντέρνους και κυριότερους ρόλους, αυτούς που οι σύγχρονες εξελίξεις επιτάσσουν να λάβει ένας ιατρικός βιβλιοθηκονόμος. Η εκπαίδευση χρηστών στην αναζήτηση πληροφορίας και στη διαμόρφωση του ερωτήματός τους, ο διαδικτυακός εντοπισμός πηγών πληροφόρησης και η επιλεκτική διάχυση πληροφοριών, αναφέρθηκαν ως οι νέες προκλήσεις του επαγγέλματος, οι οποίες σχετίζονται με τις εξελίξεις στις νέες τεχνολογίες.

Οι ερωτήσεις 3-4 αφορούσαν τις απόψεις των βιβλιοθηκονόμων για την ανάγκη θεματικής εξειδίκευσης. Οι βιβλιοθηκονόμοι ανέφεραν ότι η σχολή βιβλιοθηκονομίας δεν τους προετοίμασε ειδικά και εξειδικευμένα για την άσκηση του ρόλου του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου, τους έδωσε, όμως, «τις γενικές κατευθύνσεις και τα πληροφοριακά εργαλεία» για να μπορούν να εργαστούν. Απαραίτητο στοιχείο εξέλιξης και επαγγελματικής προσαρμογής- το οποίο επισημάνθηκε και από τους τρεις- είναι η αυτομόρφωση, η προσωπική ενασχόληση και η επαγγελματική εμπειρία στην απόκτηση θεματικής εξειδίκευσης. Χαρακτηριστικά ειπώθηκε ότι «η εμπειρία μαζί με την αυτομόρφωση με βοήθησαν για να μπορώ να εργαστώ ως βιβλιοθηκονόμος επιστημών υγείας».

Και από τη βιβλιογραφική επισκόπηση –όπως ήδη επισημάνθηκε- καταδεικνύεται το έλλειμμα στα προγράμματα σπουδών των σχολών της βιβλιοθηκονομίας αναφορικά με τις γνώσεις και δεξιότητες στις επιστήμες υγείας που θα έπρεπε να παρέχουν στους φοιτητές τους, για να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των θέσεων των ιατρικών βιβλιοθηκών.

Στα ερωτήματα 5-8 διερευνήθηκαν οι στάσεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων αναφορικά με την ανάγκη τους για επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία, δηλαδή στην εκπαίδευση χρηστών, εκπαίδευση ενήλικων επιστημόνων, εκπαίδευση προσωπικού σε θέματα ιατρικών βιβλιοθηκών. Επίσης, για το ρόλο του βιβλιοθηκονόμου- εκπαιδευτή και για τους παράγοντες αποτελεσματικής μάθησης.

Αναφορικά με την ερώτηση 5, που αφορούσε στην ανάγκη για επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία, εκφράστηκε ποικιλία απόψεων και προβληματισμών. Από τον IB1 επισημάνθηκε η ανάγκη για επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία «για να συγκροτηθεί ένα θεωρητικό πλαίσιο ώστε να είναι πιο αποτελεσματική η εκπαίδευση που παρέχεται» στους χρήστες και στο προσωπικό της βιβλιοθήκης. Από τον IB2 εκφράστηκε προβληματισμός για τη σημασία του θέματος (της επιμόρφωσης στην εκπαίδευση χρηστών) καθώς ιεραρχούνται ως σημαντικότερα άλλα προβλήματα στις ιατρικές

βιβλιοθήκες της Ελλάδας, όπως για παράδειγμα η πρόσκτηση νέου υλικού. Επίσης, ο IB3 δήλωσε ότι δεν χρίζει επιμόρφωσης στην εκπαιδευτική μεθοδολογία αφού έχει παρακολουθήσει μεταπτυχιακό πρόγραμμα σε διδακτική πληροφορικής. Άτυπη εκπαίδευση χρηστών βιβλιοθήκης έχουν παράσχει όλοι.

Στις ερωτήσεις που αφορούσαν τα προσόντα του βιβλιοθηκονόμου-εκπαιδευτή καθώς και τους παράγοντες αποτελεσματικής μάθησης ενδεικτικός είναι ο πίνακας 19, όπου καταγράφονται όλες οι διατυπωμένες απόψεις των συνεντευξιαζομένων. Κυρίαρχα στοιχεία, που όπως υποστηρίζουν, πρέπει να έχει ο αποτελεσματικός εκπαιδευτής, είναι η «καλή γνώση αντικειμένου»²⁰ και «να είναι επικοινωνιακός»²¹, ενώ για τον εκπαιδευόμενο θεωρούν απαραίτητη «την προσωπική του ανάγκη για νέες γνώσεις, με τις οποίες θα αισθάνεται ότι θα βοηθηθεί στην άσκηση της εργασίας του και στην επαγγελματική του εξέλιξη».

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	
βιβλιοθηκονόμος-εκπαιδευτής	εκπαιδευόμενος
να διαθέτει καλή γνώση αντικειμένου	να έχει ανάγκη τις παρεχόμενες γνώσεις
να έχει βασικές γνώσεις νέων τεχνολογιών	να θεωρεί ότι θα βοηθηθεί στην επαγγελματική του εξέλιξη, αλλά και γενικά στην άσκηση του επαγγέλματός του
σπουδές βιβλιοθηκονομίας και επιστήμης της πληροφόρησης	να έχει θετική διάθεση για νέες γνώσεις
να είναι επικοινωνιακός	να προσπαθεί μόνος του (αυτομάθηση)
να είναι ευέλικτος κατά τη μαθησιακή διαδικασία	ομοιογένεια γνώσεων και δεξιοτήτων ομάδας που ανήκει
να έχει εμπειρία ως εκπαιδευτής	να διαθέτει θεωρητική και επιστημονική συγκρότηση
να διαθέτει θεωρητική συγκρότηση	
να είναι μεταδοτικός	

Πίνακας 19:

Προσόντα βιβλιοθηκονόμου -εκπαιδευτή και παράγοντες αποτελεσματικής μάθησης.

Από τις παραπάνω αναλύσεις του περιεχομένου των συνεντεύξεων, διαφαίνεται ότι οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι έχουν αντιληφθεί έστω και άτυπα κάποια από τα χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευομένων, όπως για παράδειγμα ότι οι ενήλικοι έρχονται στην εκπαίδευση με συγκεκριμένους στόχους που σχετίζονται με την επαγγελματική και την προσωπική τους εξέλιξη. Επίσης, έχουν αντιληφθεί την ανάγκη

²⁰ «Και όπως είναι ευνόητο, [ο εκπαιδευτής] γνωρίζει σε βάθος το αντικείμενό του» (Κόκκος, 1999, σ.92)

²¹ [ο εκπαιδευτής] «επικοινωνεί ουσιαστικά» (Κόκκος, 1999, σ.91)

(των ενηλίκων) και την ικανότητά τους να αυτοκαθορίζονται και να παίρνουν οι ίδιοι αποφάσεις για τη ζωή τους.

Η τελευταία ερώτηση της συνέντευξης αναφερόταν στο μελλοντικό ρόλο του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου και στα καθήκοντα που προκύπτουν από αυτόν. Φαίνεται ότι ο ρόλος του διαχειριστή της τεχνολογίας και της γνώσης είναι κυρίαρχος στις αντιλήψεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων για το επάγγελμά τους. Αξιοσημείωτη είναι η άποψη ότι δεν υπάρχει μεταβολή των ρόλων αφού «παραμένει ο διαχειριστικός ρόλος των βιβλιοθηκονόμων» αλλά «αλλάζει το περιβάλλον (εργασίας) και τα μέσα». Διαφοροποιήσεις υπήρξαν στον προσδιορισμό του κτηριακού χώρου των ιατρικών βιβλιοθηκών καθώς εκφράστηκε η άποψη ότι οι βιβλιοθήκες στο μέλλον «θα απαιτούν μικρούς χώρους όπου θα γίνεται η διαχείριση πηγών με ενδιάμεσους τους βιβλιοθηκονόμους μεταξύ χρηστών και προμηθευτών». Ταυτόχρονα διατυπώθηκε και η άποψη ότι «όσο η εκπαίδευση είναι παραδοσιακή τόσο θα υπάρχει και η βιβλιοθήκη ως χώρος και ως έννοια».

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΣΥΖΗΤΗΣΗ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7. ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Από την επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας προέκυψαν στοιχεία για τις ιατρικές βιβλιοθήκες, για το «προφίλ» των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων, για την ανάγκη επιμόρφωσής τους σε θέματα ιατρικής βιβλιοθηκονομίας, για τα προτιμητέα αντικείμενα, τις μορφές και τους τρόπους επιμόρφωσης και τέλος για τα κίνητρα και αντικίνητρα που επηρεάζουν την επιμόρφωσή τους.

Οι βιοϊατρικές βιβλιοθήκες της Ελλάδας κατανέμονται σε τρεις κατηγορίες: τις ερευνητικές, τις ακαδημαϊκές και τις νοσοκομειακές (βιβλιοθήκες που ανήκουν σε νοσοκομειακά ιδρύματα, τα οποία μπορεί να είναι αμιγώς πανεπιστημιακά νοσοκομεία πχ «Αττικό», να διαθέτουν πανεπιστημιακές κλινικές πχ «Ευαγγελισμός» ή να διαθέτουν απλώς νοσοκομειακή κάλυψη πχ «Ασκληπιείο». Επίσης, με βάση το κριτήριο του μεγέθους χωρίζονται στα μεγάλα νοσοκομειακά ιδρύματα, με περισσότερα από 400 κρεβάτια νοσηλείας και στα μικρά, με λιγότερα από 400 κρεβάτια). Από την παρούσα έρευνα προέκυψε ότι **η πλειοψηφία των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων εργάζονται σε νοσοκομειακές βιβλιοθήκες** σε ποσοστό μεγαλύτερο του 70%, και από αυτούς οι περισσότεροι εργάζονται σε μεγάλα νοσηλευτικά ιδρύματα σε ποσοστό μεγαλύτερο του 64%.

Ο αριθμός των κρεβατιών είναι ενδεικτικό μέγεθος ενός νοσοκομειακού ιδρύματος, καθώς ανάλογα αυξάνεται ο αριθμός των χρηστών της βιβλιοθήκης και ο αριθμός των βιοϊατρικών ειδικοτήτων, δηλαδή απαιτείται ποικιλία υλικού και πληροφοριακών πηγών. Ταυτόχρονα, στα πανεπιστημιακά νοσοκομεία ή στα νοσοκομεία που διαθέτουν πανεπιστημιακές κλινικές, στους χρήστες των βιβλιοθηκών προστίθεται μεγάλος αριθμός φοιτητών προπτυχιακών και μεταπτυχιακών, άρα αυξάνεται η ανάγκη για εκπαίδευση χρηστών και η ανάγκη των βιβλιοθηκονόμων για επιμόρφωση σε θέματα εκπαιδευτικής μεθοδολογίας. Επίσης, επειδή οι χρήστες των ιατρικών βιβλιοθηκών είναι ενήλικοι επιστήμονες, έρχονται στη βιβλιοθήκη με συγκεκριμένες προσδοκίες για την απόκτηση πληροφοριακής παιδείας ή για την πληροφόρησή τους, άρα οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι οφείλουν να έχουν θετικά διαμορφωμένη στάση απέναντι στις ενεργητικές τεχνικές μάθησης και γενικότερα στις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων. Με απλά λόγια θα πρέπει να έχουν αντιληφθεί το ρόλο τους ως εκπαιδευτές ενηλίκων και ό,τι αυτός συνεπάγεται.

Από την άλλη πλευρά στα ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα καθώς και στα ειδικά νοσοκομεία (πχ Αλεξάνδρας) οι χρήστες έχουν στοχευμένες πληροφοριακές ανάγκες και ιδιαίτερα εξειδικευμένες πάνω στο αντικείμενο λειτουργίας του ιδρύματος. Κατά συνέπεια, ο βιβλιοθηκονόμος για να είναι αποτελεσματικός στη δουλειά του οφείλει να βρίσκεται σε διαδικασία συνεχούς επιμόρφωσης στο αντικείμενό τους αλλά και στις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων.

Οι **βιοϊατρικές βιβλιοθήκες απασχολούν κυρίως πτυχιούχους βιβλιοθηκονόμους** σε ποσοστό μεγαλύτερο του 75%. Το παραπάνω ποσοστό εμφανίζεται κατά πολύ μικρότερο (42%) σε έρευνα των Λάππα & Χαλεπίογλου (2007) που έγινε όμως σε μικρότερο δείγμα (38 ιατρικών βιβλιοθηκών). Παράλληλα, ο λόγος 2 άτομα απασχολούμενο προσωπικό ανά βιβλιοθήκη συμφωνεί και στις δύο έρευνες, γνωρίζοντας επίσης, ότι οι περισσότερες νοσοκομειακές βιβλιοθήκες λειτουργούν με ένα άτομο για προσωπικό, ενώ οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν αυξημένο αριθμό υπαλλήλων και βιβλιοθηκονόμων, συχνά περισσότερους από τρεις. Ο μικρός αριθμός προσωπικού στις βιβλιοθήκες- όπως είναι φυσικό- συνεπάγεται και αύξηση του φόρτου εργασίας, πλημμελή τήρηση των προτύπων της MLA για το ρόλο του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου²² και δυσκολία ανάπτυξης ενεργητικών τεχνικών εκπαίδευσης χρηστών, συνυφασμένων με τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων.

Αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και το «προφίλ» τους **οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι είναι κυρίως έγγαμες γυναίκες με τουλάχιστον ένα παιδί, έχουν πτυχίο ΤΕΙ και εργάζονται σε νοσοκομειακές βιβλιοθήκες.** Οι άντρες βιβλιοθηκονόμοι απασχολούνται κυρίως σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και διαθέτουν πτυχίο ΤΕΙ. Ενώ γυναίκες που εργάζονται σε νοσοκομειακές βιβλιοθήκες είναι αυτές που δήλωσαν ότι κατέχουν Msc και Phd με εξαίρεση έναν άντρα κάτοχο Msc.

Η μεγάλη πλειονότητα, σε ποσοστό 62%, των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων κατέχει θέση υπευθύνου στη βιβλιοθήκη που εργάζεται, ποσοστό αυξημένο κατά 20% σε σχέση με την έρευνα Λάππα & Χαλεπίογλου (2007). Επίσης, είναι συγκρίσιμα τα αποτελέσματα σε σχέση με τις παραδοσιακές βιβλιοθηκονομικές αρμοδιότητες που επιτελούν οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι (σε ποσοστό μεγαλύτερο του 80%).

Αναφορικά με το χρόνο προϋπηρεσίας, περίπου οι μισοί από τους 48 βιβλιοθηκονόμους **εργάζονται περισσότερο από 11 χρόνια σε βιοϊατρική βιβλιοθήκη.**

²² Πλημμελή τήρηση του προτύπου της MLA για τις ιατρικές βιβλιοθήκες είχε ως εύρημα και η έρευνα των Καλογεράκη & Τσαλαπατάνη, 2008.

Το ποσοστό είναι σημαντικό για να μας βοηθήσει να αντιληφθούμε ότι έχουν γνώση των δυσχερειών και των προβλημάτων που απαντώνται σ' αυτές τις βιβλιοθήκες.

Οι περισσότεροι από τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους σε ποσοστό 90% δε διαθέτουν κάποιο πτυχίο σε επιστήμες υγείας, δηλαδή **δεν είναι θεματικά εξειδικευμένοι** στο αντικείμενο της εργασίας τους, όμως πιστεύουν σε ποσοστό 72% ότι ένα τέτοιο πτυχίο θα βοηθούσε στην άσκηση των καθηκόντων τους, ιδίως στην αρχή της σταδιοδρομίας τους, καθώς το έλλειμμα σε θεματική εξειδίκευση στην πορεία συμπληρώνεται από την επαγγελματική εμπειρία. Συναφή ευρήματα έδωσε και η ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων της ποιοτικής έρευνας, καθώς οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι ανέφεραν ότι η σχολή βιβλιοθηκονομίας δεν τους προετοίμασε ειδικά και εξειδικευμένα για την άσκηση του ρόλου του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου, τους έδωσε όμως, «τις γενικές κατευθύνσεις και τα πληροφοριακά εργαλεία» για να μπορούν να εργαστούν. Παρόμοια ευρήματα υπάρχουν σε όλες τις έρευνες που ασχολούνται με τη θεματική εξειδίκευση των βιβλιοθηκονόμων (Lathrop (1986), Watson (2005), Petrinic & Urquhart (2007).

Η θεματική εξειδίκευση, όπως είδαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, προκύπτει συνήθως- είτε από την κατοχή πτυχίου στις επιστήμες υγείας, είτε από τη μακροχρόνια επαγγελματική εμπειρία σε ιατρική βιβλιοθήκη. Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και από τη διεθνή πρακτική βλέπουμε ότι είναι δυνατό να αποκτηθεί και με την παρακολούθηση σωστά σχεδιασμένων προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα το πρόγραμμα της βιοϊατρικής βιβλιοθήκης του Eskind των ΗΠΑ.

Πάνω από τους μισούς βιβλιοθηκονόμους δεν ανήκουν σε καμία επαγγελματική ή επιστημονική οργάνωση. Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να σημειωθεί ότι αφενός η Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης (ΕΕΒΕΠ) δεν διαθέτει τμήμα ιατρικής βιβλιοθηκονομίας, αφετέρου όμως θα μπορούσαν να εγγραφούν είτε στην ίδια την ΕΕΒΕΠ, είτε στην ΕΑΗΙΛ (European Association of Health Information and Libraries). Το παράδοξο σ' αυτό το σημείο βρίσκεται στη συσχέτιση με μια επόμενη ερώτηση, όπου οι ερωτώμενοι αξιολογούν (σε ποσοστό μεγαλύτερο του 55%), ως «πολύ και εξαιρετικά χρήσιμη» τη συμμετοχή σε επαγγελματικές οργανώσεις για την απόκτηση γνώσεων ιατρικής βιβλιοθηκονομίας.

Παράλληλα, **δεν έχουν παρακολουθήσει κανένα πρόγραμμα επιμόρφωσης στην ιατρική βιβλιοθηκονομία** σε ποσοστό μεγαλύτερο του 90%, ενώ δηλώνουν επιθυμία για επιμόρφωση σε ποσοστό μεγαλύτερο του 85%. Το εύρημα αυτό συσχετίστηκε και με τα ποιοτικά δεδομένα, καθώς δεν έχουν καμία επιμόρφωση στην ιατρική βιβλιοθηκονομία μας και εκλείπει ο αντίστοιχος φορέας, για παράδειγμα, η Ένωση Ιατρικών

Βιβλιοθηκονόμων Ελλάδας και δεν παρέχονται επίσημα προγράμματα επιμόρφωσης για βιβλιοθηκονόμους ιατρικής βιβλιοθηκονομίας. Σε όλες σχεδόν τις έρευνες (Chen 1975, Lathrop 1986, Λάππα & Χαλεπίογλου 2007) είναι έκδηλη η ανάγκη των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων για περαιτέρω εξειδίκευση και δια βίου εκπαίδευση. Όπως ήδη ειπώθηκε η κύρια αιτία της μη-επιμόρφωσης είναι η έλλειψη προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης στη βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας. Ταυτόχρονα, τα προγράμματα που υπάρχουν είτε δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους, είτε υπάρχουν περιορισμοί όπως υψηλό κόστος, μετακίνηση ή/και οικογενειακές υποχρεώσεις.

Αναφορικά με το **χρονικό διάστημα και τις μορφές** επιμόρφωσης που επιλέγουν, οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι (σε ποσοστό 60%) προτιμούν τη «μακροχρόνια επιμόρφωση με τη μέθοδο της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης» και παράλληλα δηλώνουν υψηλή προτίμηση στα σεμινάρια με ποσοστό μεγαλύτερο του 87%. Προφανώς, **η μέθοδος της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης** διευκολύνει την επιμόρφωση και την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων χωρίς να απαιτεί φυσική παρουσία γεγονός που «ανοίγει» δρόμο για τις μητέρες και τους εργαζόμενους συνολικά, ενώ **τα σεμινάρια** προτιμώνται μάλλον, επειδή αποτελούν τη συνηθέστερη μορφή επιμόρφωσης. Εξάλλου στη συσχέτιση αυτού του δείκτη με τις απαντήσεις της ερώτησης 22²³, οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι θεωρούν τα σεμινάρια, σε ποσοστό πάνω από 95%, ως δραστηριότητα «πολύ και εξαιρετικά χρήσιμη» για την απόκτηση γνώσεων στη βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας. Ο τύπος της βιβλιοθήκης και το μέγεθος του ιδρύματος δε φαίνεται να έχει επίδραση στις προτιμήσεις των βιβλιοθηκονόμων.

Οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι δήλωσαν (σε ποσοστό 60%) ότι **δεν διαβάζουν περιοδικά ιατρικής βιβλιοθηκονομίας** και από τους υπόλοιπους που δήλωσαν ότι διαβάζουν, ένας στους τρεις δεν ονομάζει το περιοδικό από το οποίο ενημερώνεται. Στην έρευνα των Λάππα & Χαλεπίογλου 2007, όταν ρωτήθηκαν αν ενημερώνονται σε τρέχοντα θέματα ιατρικής βιβλιοθηκονομίας απάντησαν θετικά σε ποσοστό 55%, ενώ σε ποσοστό 60% δεν μπορούσαν να αναφέρουν κανένα περιοδικό ιατρικής βιβλιοθηκονομίας. Το παράδοξο και αντιφατικό στις παραπάνω απαντήσεις βρίσκεται στη συσχέτιση του συγκεκριμένου δείκτη με την ερώτηση 22²⁴ όπου οι βιβλιοθηκονόμοι θεωρούν ότι το

²³ Πόσο χρήσιμες βρίσκετε τις ακόλουθες δραστηριότητες στην απόκτηση γνώσεων για την βιβλιοθηκονομία Επιστημών Υγείας; Διάβασμα ηλεκτρονικών ενημερωτικών δελτίων / Διάβασμα περιοδικών ή εφημερίδων / Συμμετοχή σε επαγγελματικές οργανώσεις / Επισκέψεις σε επιστημονικές ιστοσελίδες / Επιμορφωτικά μαθήματα/σεμινάρια; / Ανεξάρτητη μελέτη-αυτομόρφωση

²⁴ Όπως υποσημείωση 22

«διάβασμα περιοδικών ή εφημερίδων» είναι «πολύ και εξαιρετικά χρήσιμη» δραστηριότητα για την απόκτηση γνώσεων στη βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας σε ποσοστό περίπου 68%. Ενώ λοιπόν, κατανοούν τη χρησιμότητα της τρέχουσας πληροφόρησης είτε λόγω έλλειψης ελληνικού περιοδικού ιατρικής βιβλιοθηκονομίας (δεν εκδίδεται κανένα περιοδικό στην Ελλάδα σ' αυτό το θεματικό πεδίο), είτε λόγω του κόστους συνδρομής ενός ξενόγλωσσου, τελικά στο σύνολό τους δεν ενημερώνονται από κανένα περιοδικό.

Σε ποσοστό περίπου 60% απάντησαν ότι **επισκέπτονται websites επιστημών υγείας** σε εβδομαδιαία βάση, κατατάσσοντας τη βιβλιογραφική βάση της Εθνικής Ιατρικής Βιβλιοθήκης των ΗΠΑ, PubMed σε κυρίαρχη θέση. Γνωρίζοντας όμως, ότι η εξυπηρέτηση και η εκπαίδευση χρηστών στην ιατρική βιβλιοθηκονομία «στηρίζεται» στις επισκέψεις στα websites θεωρούμε ότι το ερώτημα δεν κατανοήθηκε από ένα ποσοστό των ερωτώμενων ή το κατανόησαν διαφορετικά, δηλαδή θεώρησαν τις επισκέψεις στα websites ως πηγή της δικής τους ενημέρωσης, γι' αυτό και το ποσοστό είναι χαμηλότερο από το αναμενόμενο. Εξάλλου, συμφωνεί με το ποσοστό 60% της ερώτησης 22²⁵ που αφορά στη χρησιμότητα (πεντάβαθμη κλίμακα) των επισκέψεων σε επιστημονικές ιστοσελίδες, όπου θεωρούνται (οι επισκέψεις) ως «πολύ χρήσιμη» δραστηριότητα για την απόκτηση γνώσεων στη βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας.

Η **αυτομόρφωση- ανεξάρτητη μελέτη** αξιολογείται χαμηλά (ποσοστό πάνω από 47%) στις προτιμήσεις των βιβλιοθηκονόμων για τις μορφές επιμόρφωσής τους. Γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τη συσχέτιση με αντίστοιχο δείκτη της ερώτησης 22, όπου θεωρείται «μετρίως χρήσιμη» δραστηριότητα για την απόκτηση γνώσεων στη βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας.

Η σύγκριση των παραπάνω συμπερασμάτων με τα συμπεράσματα στην έρευνα της Watson (2005, σ.459) δείχνει ότι το **διάβασμα ή ξεφύλλισμα** ιατρικών επιστημονικών περιοδικών, επίσκεψη σε **ιστοσελίδες** και **συμμετοχή σε επαγγελματικές ενώσεις** προσδιορίστηκαν από μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων ως οι καλύτεροι τρόποι να είναι και να μείνουν πληροφορημένοι σε θέματα επιστημών υγείας. Η ίδια ερευνήτρια θεωρεί τις παραπάνω μορφές επιμόρφωσης ως μορφές Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και επισημαίνει ότι «η Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση, παρά τις επίσημες σπουδές, είναι η μέθοδος απόκτησης και διατήρησης αυτής της γνώσης (θεματικής εξειδίκευσης στην ιατρική βιβλιοθηκονομία)».

²⁵ Όπως υποσημείωση 22

Επίσης, περίπου οι μισοί από τους ερωτηθέντες **εκτιμούν ότι για επιμορφωτικές δραστηριότητες δαπανούν από 1-5 ώρες την εβδομάδα**, ενώ στην έρευνα της Watson (2005) οι ερωτώμενοι ανέφεραν ενασχόληση κατά μέσο όρο 6 ώρες την εβδομάδα. Πιστεύουμε ότι για τους Έλληνες ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους είναι μπερδεμένη η έννοια της ενημέρωσης και επιμόρφωσης γι' αυτό όταν η ερώτηση τίθεται με συγκεκριμένο τρόπο περιγράφεται συνεπέστερα το πεδίο της βιοιατρικής βιβλιοθηκονομίας.

Αναφορικά με τα **θέματα-αντικείμενα απαραίτητα στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση** των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων, κυρίαρχη θέση «στην υψηλή προτίμηση», έχουν οι «*βάσεις δεδομένων και οι ιατρικές πηγές στο Internet (Pubmed, Medline, CINAHL, INTUTE, Mednet, Medical Matrix...)*» με ποσοστό 77,08%, ακολουθεί η «*μεθοδολογία αναζήτησης ιατρικών πληροφοριών*» και στην τρίτη θέση είναι η «*θεματική εξειδίκευση*». Η «*εκπαιδευτική μεθοδολογία*» κρατάει μια μέση θέση στις προτιμήσεις τους, ενώ χαμηλά ιεραρχούνται τα «*οικονομικά υγείας*», «*η βιβλιοθήκη με ένα βιβλιοθηκονόμο*» και το «*marketing βιβλιοθηκών*». Αντίθετα, σε παλαιότερη έρευνα της Lathrop (1986) το «*marketing*» μαζί με τον «*αυτοματισμό συστημάτων βιβλιοθηκών*» ήταν ψηλά στις προτιμήσεις των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων αναφορικά με την προτιμητέα θεματολογία επιμόρφωσης. Επίσης, σε έρευνα της Τσάφου (2006) σε υπεύθυνους βιβλιοθηκών της Ελλάδας (δε γίνεται προσδιορισμός του είδους της βιβλιοθήκης) φαίνεται ότι ως πρώτο θέμα ιεραρχείται η «*μεθοδολογία αναζήτησης πληροφοριών*» δηλαδή υπάρχει συνάφεια στις προτιμήσεις με την παρούσα έρευνα.

Αναφορικά με τα **κίνητρα και αντικίνητρα** παρακολούθησης ενός προγράμματος επιμόρφωσης ιατρικής βιβλιοθηκονομίας, ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο οι βιβλιοθηκονόμοι θα παρακολουθούσαν ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα είναι η «*αύξηση γνώσεων και δεξιοτήτων*» (ποσοστό μεγαλύτερο του 80%), ενώ το σημαντικότερο αντικίνητρο είναι το «*μεγάλο οικονομικό κόστος*» (ποσοστό μεγαλύτερο του 90% στις κλίμακες 1-3, έχοντας ως μέση το 4). Το συγκεκριμένο εύρημα της «*αύξησης δεξιοτήτων και γνώσεων*» μαζί με το κίνητρο της «*προσωπικής ικανοποίησης*» συμφωνεί με τη θεωρία της ανδραγωγικής όπου «*οι μαθησιακοί προσανατολισμοί των ενηλίκων έχουν ως επίκεντρο το πρόβλημα και όχι την απόκτηση αφηρημένων, ακαδημαϊκών γνώσεων*» και επίσης «*τα πιο σημαντικά κίνητρα μάθησης για τους ενηλίκους...είναι τα εσωτερικά (ανάγκη για ικανοποίηση από την εργασία, αυτοεκτίμηση)*» (Knowles στο Κόκκος, 2005, σ. 49). Εξάλλου, συναφή αποτελέσματα υπήρχαν και στην έρευνα της Lathrop (1986) όπου «*η άνοδος των γνώσεων και των δεξιοτήτων*» ήταν το πιο σημαντικό **κίνητρο** (76%) συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, ενώ «*η απόσταση*» από τα κέντρα επιμόρφωσης (39%) και

«το κόστος» (37%) που απαιτείται για την παρακολούθηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων ήταν τα ισχυρότερα **αντικίνητρα**.

Από τα αποτελέσματα και τη συζήτηση των ευρημάτων της έρευνας προκύπτουν οι εξής **απαντήσεις στα ερευνητικά μας ερωτήματα**:

A. Οι βιβλιοθηκονόμοι των ελληνικών ιατρικών βιβλιοθηκών έχουν συγκεκριμένες επιμορφωτικές ανάγκες που ρητά εντοπίζονται και από τους ίδιους. Αφορούν στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση στο αντικείμενό τους, στη θεματική εξειδίκευση και στην απόκτηση ικανότητας εκπαίδευσης ενήλικων χρηστών.

Πιο συγκεκριμένα, οι ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι θεωρούν ότι χρειάζονται συνεχή επιμόρφωση στο κομμάτι των νέων τεχνολογιών που καλύπτει το αντικείμενό τους δηλαδή, βάσεις δεδομένων επιστημών υγείας και ιατρικές πηγές πληροφοριών. Επίσης, η απόκτηση θεματικής εξειδίκευσης στις επιστήμες υγείας που δεν παρέχεται στις σχολές βιβλιοθηκονομίας εντοπίζεται ως ανάγκη είτε με την παροχή προγραμμάτων εξειδίκευσης, είτε με την επαγγελματική εμπειρία. Τέλος, η επιμόρφωση στην εκπαίδευση χρηστών (ενήλικων επιστημόνων) εντοπίζεται ρητά ως επιμορφωτική ανάγκη από τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους.

B. Οι Έλληνες ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι επιθυμούν να επιμορφώνονται κυρίως με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με on-line μαθήματα, αλλά και workshops. Το σημαντικότερο κίνητρο για την επιμόρφωσή τους αποτελεί η αύξηση των γνώσεων και δεξιοτήτων, ενώ το οικονομικό κόστος είναι το κυριότερο αντικίνητρο. Παρόλο όμως, που θεωρούν απαραίτητη τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση δεν έχουν παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης στο αντικείμενό τους, καθώς δεν παρέχονται τέτοια από κάποιο φορέα.

Γ. Οι Έλληνες ιατρικοί βιβλιοθηκονόμοι εκπαιδεύουν- συνήθως- άτυπα τους χρήστες των βιβλιοθηκών τους, αλλά δηλώνουν ότι χρειάζονται επιμόρφωση σε τεχνικές διδασκαλίας και θεωρίες μάθησης για τη συγκρότηση ενός πλαισίου αποτελεσματικότερης εκπαίδευσης. Έχουν δηλαδή διαμορφωμένη θετική στάση υπέρ της δικής τους επιμόρφωσης στην εκπαίδευση ενήλικων.

8. ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ- ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η αξιοπιστία κάθε έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι θα πρέπει να προκύψουν ως επί το πλείστον τα ίδια αποτελέσματα εάν αυτή επαναληφθεί οποιαδήποτε άλλη χρονική στιγμή από οιονδήποτε άλλο μελετητή (Bird, Hammersley, Gomm & Woods, 1999). Η σύγκριση των ευρημάτων της παρούσας έρευνας με προηγούμενες συναφείς έρευνες,

καθώς επίσης και η μεθοδολογική τριγωνοποίηση τους, μας επιτρέπει να υποστηρίξουμε την εγκυρότητα και αξιοπιστία των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων της. Κατά συνέπεια μπορούμε να υποθέσουμε ότι θα προκύψουν τα ίδια περίπου αποτελέσματα εάν η έρευνα επαναληφθεί οποιαδήποτε άλλη χρονική στιγμή από οιονδήποτε άλλο μελετητή.

Ένα από τα κύρια προβλήματα, το οποίο εμφανίζεται σε έρευνες με χρήση ερωτηματολογίου, είναι η ασάφεια των ερωτήσεων και η αδυναμία σωστής συμπλήρωσής του. Έτσι, τα δεδομένα είναι έγκυρα στο βαθμό που τα υποκείμενα έχουν κατανοήσει τις ερωτήσεις και ο ερευνητής, αντίστοιχα, τις απαντήσεις. Η πιλοτική έρευνα που υλοποιήθηκε πριν τη διανομή των ερωτηματολογίων, η τηλεφωνική επικοινωνία της ερευνήτριας για αποσαφήνιση του τρόπου συμπλήρωσης ορισμένων ερωτήσεων, καθώς επίσης και ο συνδυασμός των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου (ανοιχτές και κλειστές ερωτήσεις) διασφάλισε το παραπάνω κριτήριο. Συγκεκριμένα, βεβαιωθήκαμε ότι οι πληροφορίες που λάβαμε όντως απαντούσαν στις ερωτήσεις που θέσαμε (Faulkner et al, 1999, σ. 74), άρα εξασφάλισαμε την εγκυρότητα της έρευνας.

Η ευρύτητα του πληθυσμού της έρευνάς μας με την αντιπροσωπευτικότητά του (ποικιλία αναφορικά με τα χρόνια προϋπηρεσίας, την ηλικία, το φύλο και την οικογενειακή κατάσταση των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων, ποικιλία αναφορικά με το είδος και το μέγεθος της βιβλιοθήκης που απασχολούνται) τόσο στην ποιοτική όσο και στην ποσοτική προσέγγιση, εικάζουμε ότι διασφάλισε την αξιοπιστία της.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων και από τα συμπεράσματα της έρευνας προκύπτουν ορισμένα θέματα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνηση όπως για παράδειγμα:

- Περαιτέρω και εξατομικευμένη διερεύνηση των αναγκών των χρηστών των βιοϊατρικών βιβλιοθηκών, ώστε να παρέχεται αποτελεσματική εκπαίδευση στις υπηρεσίες και τα προϊόντα της βιβλιοθήκης
- Ανάπτυξη μοντέλου εκπαίδευσης χρηστών βασισμένο στις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων, το οποίο να λειτουργεί ως εργαλείο για τους ιατρικούς βιβλιοθηκονόμους.
- Ανάπτυξη ενός μοντέλου αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στις ιατρικές βιβλιοθήκες της Ελλάδας.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αράχωβα, Τ., Καπιδάκης, Σ. (2003). Εθνικές πολιτικές για εξ αποστάσεως βιβλιογραφική αναζήτηση και εκπαίδευση. Αναρτημένη Εισήγηση στο 12^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, "*Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες: επεκτείνοντας τα όρια...*", Σέρρες, 12-14/11/03. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://eprints.relis.org/10215/1/12psab043.pdf> (3/3/09)
2. Βεργίδης, Δ. (1999). Σχεδιασμός και δόμηση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων. Στο: Βεργίδης, Δ., & Καραλής, Θ. *Εκπαίδευση ενηλίκων: Σχεδιασμός, οργάνωση και αξιολόγηση προγραμμάτων*. Πάτρα: ΕΑΠ.
3. Γαϊτάνου, Π. (2007). Ο ρόλος του «Ψηφιακού» βιβλιοθηκονόμου στη διαχείριση της ψηφιακής γνώσης, Πρακτικά 16^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών «*Ο ανθρώπινος παράγοντας στη διαμόρφωση της σημερινής & μελλοντικής βιβλιοθήκης*», Πειραιάς, 1-3/10/07, σ.154-172.
4. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Εθνικό Δίκτυο Επιστημονικών και Τεχνολογικών Βιβλιοθηκών (ΕΔΕΤΒ), Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.ekt.gr/tolib-serv/edetb/index.html> (10/2/09)
5. Ένωση Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών των ΗΠΑ (ACRL). (2001) *Στόχοι για τη διδασκαλία της πληροφοριακής παιδείας: ένα υπόδειγμα έκθεσης για ακαδημαϊκούς βιβλιοθηκονόμους*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/ObjInfoLitInstr.pdf> (20/11/08)
6. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας. (2000). *Συμπεράσματα της Προεδρίας*, 23-24 Μαρτίου. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://www.parliament.cy/parliamentgr/101/conclusion_lisbon.pdf. (16/1/2008)
7. Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική
8. Καλογεράκη, Ε., Τσαλαπατάνη, Ε. (2008). Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων των νοσοκομειακών βιβλιοθηκών, Πρακτικά 17^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, «*Η αξιολόγηση των Βιβλιοθηκών ως στοιχείο ποιότητας των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων*» Ιωάννινα, 24-26/9/08.

- Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://17conf.lib.uoi.gr/index.php/3i-imeras.html>
(5/2/09)
9. Καραλής, Θ. (χ.χ). *Η εκπαίδευση ενηλίκων στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα*.
Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:
http://www.eap.gr/programmes/ekp/ekp64/docs/Th_Karalis_1.pdf (17/10/05)
10. Κόκκος, Α. (1999). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Το πεδίο, οι αρχές μάθησης, οι συντελεστές*. Τόμος Α΄. Πάτρα: ΕΑΠ.
11. Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
12. Κόκκος, Α., Λιοναράκης, Α. (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: σχέσεις διδασκόντων- διδασκομένων*. Τόμος Β΄. Πάτρα: ΕΑΠ.
13. Κορομπίλη, Σ., Μάλλιαρη, Α., Χριστοδούλου, Γ. (2007). Συμβολή των βιβλιοθηκονόμων στην πληροφοριακή παιδεία, Πρακτικά 16^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών «Ο ανθρώπινος παράγοντας στη διαμόρφωση της σημερινής & μελλοντικής βιβλιοθήκης», Πειραιάς, 1-3/10/07, σ.346-361.
14. Κουτάντος, Δ.(2003). Παραδείγματα εκπόνησης μιας "επιστημονικής" μελέτης: διδακτορική μελέτη, άρθρο, βιβλίο ή άλλη εργασία. *Θέματα Ειδικής Αγωγής*, 20, 45-60.
15. Κυριάκη-Μάνεση, Δ, (2000). Ιατρική βιβλιοθηκονομία. *Τεκμήριον: Επιστημονική εφημερίδα του τμήματος Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας*, 2, 25-42
16. Λάππα, Ε. (2005). Η ψηφιακή πληροφόρηση στη Βιοϊατρική επιστήμη. *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, 18, 50-57.
17. Λάππα, Ε., Χαλεπίογλου, Α. (2007). Ο ρόλος του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου στην Ελλάδα: προκλήσεις και προοπτικές, *Πρακτικά 16^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, «Ο ανθρώπινος παράγοντας στη διαμόρφωση της σημερινής & μελλοντικής βιβλιοθήκης», Πειραιάς 1-3/10/07, σ.432-448.
18. Λευθεριώτου, Π. (2005). *Διερεύνηση εκπαιδευτικών αναγκών εκπαιδευτών της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Διπλωματική εργασία. Πάτρα: ΕΑΠ.
19. Μονιάρου, Β., Τσατσαρώνη, Α. (2005). Επιλογή του τομέα σπουδών της βιβλιοθηκονομίας-πληροφόρησης: μια συστηματική βιβλιογραφική επισκόπηση των πρόσφατων ερευνητικών μελετών, Εισήγηση στο 15^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών "Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και Κοινωνίες των Πολιτών: Δημιουργώντας δεσμούς γνώσης, δημοκρατίας και πολιτισμού στο

- ψηφιακό περιβάλλον" Πάτρα 1-3/11/05. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://conference.lis.upatras.gr/files/5.03.FullText.pdf> (3/3/09)
20. Μορελέλλη-Κακούρη, Μ. (1997). *Νέο μοντέλο για την εκπαίδευση χρηστών στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://eprints.rcelis.org/10372/1/6psab013.pdf> (3/11/08).
21. Μορελέλλη-Κακούρη, Μ. (2008). Ο Βηματισμός των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών από το Παρόν προς το Μέλλον: Προκλήσεις και Προοπτικές, *Ημερίδα Οριζόντιας Δράσης του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Αθήνα.: 24/11/2008
22. Μπαμπάρακου, Γ. (2000). Η κοινωνία των πληροφοριών. *Σύγχρονη Βιβλιοθήκη*, 2, 21-23.
23. Μπώκος, Γ.Δ. (2000). Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα: μια απόπειρα τεκμηριωμένης αποτίμησης του τοπίου. *Τεκμήριον: Επιστημονική επετηρίδα του τμήματος Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας*, 2, 133-217.
24. Μπώκος, Γ.Δ. (2001). *Εισαγωγή στην επιστήμη της πληροφόρησης*. Αθήνα: Παπασωτηρίου.
25. Μπώκος, Γ.Δ. (2002). *Τεχνολογία και πληροφόρηση: από τη διαχείριση του βιβλίου στη διαχείριση της γνώσης*. Αθήνα: Παπασωτηρίου.
26. Παπάζογλου, Α. (2002). Ανάγνωση και βιβλιοθήκες στην κοινωνία της πληροφόρησης και της γνώσης. *Βιβλιοθήκες & Πληροφόρηση*, 15, 25-34.
27. Σάμιος, Β. (1983). Ιατρική εκπαίδευση και πληροφόρηση. *Ιατρική*, 43 (3), 139-147
28. Σεμερτάκη, Ε. (2008). Σκιαγράφηση των βασικών δεξιοτήτων του βιβλιοθηκονόμου/επιστήμονα πληροφόρησης. *Συνεργασία*, 1. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.goethe.de/mmo/priv/3171343-STANDARD.pdf> (3/2/2009)
29. Τσάφου, Σ. (2006). Εκπαίδευση στην επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας και της πληροφόρησης στην Ελλάδα. *Ημερίδα του Ευγενίδειου Ιδρύματος*, Αθήνα: 19/5/06, Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://clients.cancom.gr/eugenevents/praktika_tsafou.doc (3/2/09)

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

30. Apaki, K. (1986) Greece. Στο Picken F.M. & Kahn A.M.C. (επιμ) *Medical*

- librarianship in the eighties and beyond: a world perspective*. London: Mansell Publishing Limited, (pp.201-205).
31. Bandy, M., Doyle J. D., Fladger A, Frumento K. S., Girouard L., Hayes S.,
 32. Rourke D. (2008) Standards for hospital libraries 2007. *Journal of the Medical Library Association*, 96 (2), 162-169.
 33. Bird, M., Hammersley, M., Gomm, R., Woods, P. (1999). Εκπαιδευτική έρευνα στην πράξη: εγχειρίδιο μελέτης. Πάτρα: ΕΑΠ.
 34. Bradley, D., Rana, G. K., Martin, P. W. & Schumacher, R. E. (2002). Real-time, evidence-based medicine instruction: a randomized controlled trial in a neonatal intensive care unit. *Journal of the Medical Library Association*, 90, 194-201.
 35. Brettle, A. (2003). Information skills training: a systematic review of the literature. *Health Information and Libraries Journal*, 20 (suppl.1), 3-9.
 36. Chen, C.C. (1975). An investigation of the continuing education needs of New England health sciences librarians. *Bulletin of Medical Library Association*, 64, 322-4.
 37. Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
 38. Coureau, S. (2000). *Τα βασικά «εργαλεία» του εκπαιδευτή ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
 39. Fernandez, M. I. C. (2006). Βιβλιοθήκες και δια βίου μάθηση: Διακήρυξη του Τολέδο για την πληροφοριακή παιδεία. *Συνεργασία, 1*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.goethe.de/ins/gr/lp/prj/mag/sep/art/el1486148.htm> (9/1/2008)
 40. Faulkner, D., Swann, J., Baker, S., Bird, M., Carty, J. (1999). *Εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον: Εγχειρίδιο μεθοδολογίας*. Πάτρα: ΕΑΠ.
 41. Gluck, J. C., Hassing, R. A., Balongh, L., Bandy, M., Doyle, J.D., Kronenfeld, M. R., Lindner, K., Murray, K., Petersen, J., Rand, D. C. (2002). Standards for hospital libraries 2002. *Journal of the Medical Library Association*, 90 (4), 465-472. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?artid=128964> (12/5/2008)
 42. Harris, M. R. (2005) The librarian's roles in the systematic review process: a case study. *Journal of the Medical Library Association*, 93 (1), 81-87.
 43. Hassing, R. A., Balongh, L., Bandy, M., Doyle, J.D., Gluck, J. C., Lindner, K., Reich, B., Varner, D. (2005) Standards for hospital libraries 2002 with 2004 revisions. *Journal of the Medical Library Association*, 93 (2), 282-283.

44. Homan, J. M. & McGowan J. J. (2002). The Medical Library Association: promoting new roles for health information professionals. *Journal of the Medical Library Association*, 90, 80-85.
45. IFLA (2005). *Το μανιφέστο της Αλεξάνδρειας για τις Βιβλιοθήκες, την Κοινωνία της Πληροφορίας στην πράξη*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:
<http://www.ifla.org/III/wsis/AlexandriaManifesto-gr.pdf> (26/1/09)
46. Killcullen, M. (1998). Teaching librarians to teach: Recommendations on what we need to know. *Reference Services Review*, Summer, 7-18.
47. Lamouroux, M. (2006). Τι είναι η πληροφοριακή παιδεία. *Συνεργασία*, 1. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:
<http://www.goethe.de/ins/gr/lp/prj/mag/j06/art/el1486083.htm> (27/3/07)
48. Lathrop, I. M. (1986). Continuing education needs of hospital librarians. *Bulletin of Medical Library Association*, 74 (2), 110-114.
49. Lyon, J., Giuse, N. B., Williams, A., Koonce, T. & Walden, R. (2004). A model for training the new bioinformarionist. *Journal of the Medical Library Association*, 92, 188-195.
50. Noye, D., Piveteau, J. (1999). *Πρακτικός οδηγός του εκπαιδευτή*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
51. Petrinic, T. & Urquhat, C. (2007). The education and training needs of health librarians- the genetalist versus specialist dilemma. *Health Information and Libraries Journal*, 24, 167-176.
52. Poyner, A. Wood, A. & Herzberg, J. (2004). A project to imrove information technology skills for flexible trainees and overseas doctors. *Health Information and Libraries Journal*, 21, 57-60.
53. Rosenberg, W. M. C., Deecs, J. , Lusher, A. et all. (1998). Improving searching skills and evidence retrieval. *Journal of the Royal College of Physician of London*, 32, 557-63.
54. Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
55. Santos, M. (2004). CEDEFOP: Ο ρόλος μιας ειδικής Ευρωπαϊκής βιβλιοθήκης στην επαγγελματική εκπαίδευση. Συνέδριο: *Βιβλιοθήκες και Δια Βίου Μάθηση*, Αθήνα 24-26 Μαΐου.
56. Watson, E. M. (2005). Subject knowledge in the health sciences library: an online survey of Canadian academic health sciences librarians. *Journal of the Medical Library Association*, 94 (4), 459-466.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι
ΕΠΙΣΤΟΛΗ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

9. ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Θα σας παρακαλούσα να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί και να το στείλετε πίσω με e-mail, FAX ή μέσω ταχυδρομείου.

Η έρευνα που διεξάγω, αφορά στη «ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ» και υλοποιείται στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ).

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου γίνεται ΑΝΩΝΥΜΑ από όλους τους βιβλιοθηκονόμους των βοϊατρικών βιβλιοθηκών, στις οποίες έχει σταλεί.

Ευελπιστώ η έρευνα αυτή να βοηθήσει στον εντοπισμό και την καταγραφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ιατρικού βιβλιοθηκονόμου στην Ελλάδα και στον επαναπροσδιορισμό του πολυδιάστατου ρόλου του. Επίσης, ίσως βοηθήσει στην καλύτερη οργάνωση και στοχοποίηση των σεμιναρίων/ επιμορφωτικών προγραμμάτων που απευθύνονται σε βιβλιοθηκονόμους Επιστημών Υγείας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή, γνωρίζοντας ότι χωρίς τη δική σας συνεισφορά είναι αδύνατη η εκπλήρωση των παραπάνω στόχων.

Τσαλαπατάνη Ειρήνη,
Βιβλιοθήκη Γ.Ν. Βούλας «Ασκληπιείο»,
Βιβλιοθηκονόμος- Νοσηλεύτρια,
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΕΑΠ
«Σπουδές στην Εκπαίδευση»
Τηλ.:697 8584697, 210-8923756, 210-9944822
e-mail:library@asklepieio.gr

10. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

1. Η βιβλιοθήκη Επιστημών Υγείας, στην οποία εργάζεστε ανήκει σε (παρακαλώ σημειώστε με X):

- Ακαδημαϊκό ίδρυμα
- Νοσοκομείο (γενικό ή γενικό με παν/κες κλινικές)
- Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο
- Ερευνητικό ίδρυμα
- Άλλο (Παρακαλώ εξηγήστε)

Απαντήστε στην παρακάτω ερώτηση μόνο εάν η βιβλιοθήκη σας ανήκει σε νοσοκομείο

2. Το ίδρυμα στο οποίο ανήκει η βιβλιοθήκη που εργάζεστε έχει

- Περισσότερα από 400 κρεβάτια
- Λιγότερα από 400 κρεβάτια

3. Πόσα άτομα συνολικά απασχολούνται στη βιβλιοθήκη που εργάζεστε;

4. Πόσοι βιβλιοθηκονόμοι απασχολούνται στη βιβλιοθήκη σας;

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ

5. Είστε

Άντρας

Γυναίκα

6. Η ηλικία σας είναι:

- Μικρότερος/η από 25 ετών
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- Μεγαλύτερος/η από 55 ετών

7. Είστε

Έγγαμος/η

Άγαμος/η

Αριθμός τέκνων

8. Παρακαλώ σημειώστε με X, το είδος των σπουδών που έχετε κάνει:

- Βιβλιοθηκονόμος PhD
 - Βιβλιοθηκονόμος Msc
 - Βιβλιοθηκονόμος ΠΕ
 - Βιβλιοθηκονόμος ΤΕ
 - Βιβλιοθηκονόμος ΔΕ
 - Άλλο (παρακαλώ εξηγήστε)
-

9. Τι θέση κατέχετε στη βιβλιοθήκη που εργάζεστε;

- Διευθυντής/τρια βιβλιοθήκης
- Υπεύθυνος/η βιβλιοθήκης
- Άλλο (παρακαλώ εξηγήστε)

.....
.....

10. Ιεραρχίστε τις αρμοδιότητές σας (1=κύρια αρμοδιότητα, 2= δευτερεύουσα,

0=αυτή/ές με τις οποίες δεν ασχολείστε, χρησιμοποιείστε όσες φορές κρίνετε

απαραίτητο τους παραπάνω αριθμούς)

- Διοίκηση
- Καταλογογράφηση
- Ανάπτυξη συλλογής
- Διαδανεισμός βιβλιοθηκών
- Εκπαίδευση χρηστών
- Άλλο (παρακαλώ εξηγήστε και βαθμολογήστε)

.....
.....

11. Πόσο διάστημα εργάζεστε σε βιβλιοθήκη Επιστημών Υγείας;

- Λιγότερα από 2 χρόνια
- 2-5 χρόνια
- 6-10 χρόνια
- 11-15 χρόνια
- Περισσότερα από 15 χρόνια

12. Έχετε κάποιο πτυχίο σε Επιστήμες Υγείας;

- Ναι
- Όχι

Αν απαντήσατε ΟΧΙ σ' αυτήν ερώτηση, παρακαλώ απαντήστε και στην επόμενη

13. Πιστεύετε ότι θα βοηθούσε στην εργασία σας ένα πτυχίο σε Επιστήμες Υγείας;

- Ναι
- Όχι

14. Ανήκετε σε κάποια επαγγελματική-επιστημονική οργάνωση βιβλιοθηκονόμων;

- Ναι
- Όχι

Αν απαντήσατε ΝΑΙ, παρακαλώ αναφέρετε σε ποια/ές

1.
2.
3.

15. Έχετε παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης για βιβλιοθήκες Επιστημών Υγείας;

- Ναι
- Όχι

Αν απαντήσατε ΝΑΙ αναφέρετε ποιο και πού ήταν αυτό το πρόγραμμα.....

.....
.....
.....

16. Σας ενδιαφέρει να παρακολουθήσετε κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης για βιβλιοθηκονόμους Επιστημών Υγείας;

- Ναι
- Όχι

ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

17. Για πόσο χρονικό διάστημα θα προτιμούσατε να γίνεται η επιμόρφωσή σας;

- Σύντομα μαθήματα (μιας ημέρας)
- Μακροχρόνια μαθήματα με συμβατικό τρόπο (δηλ. παρακολούθηση που απαιτεί φυσική παρουσία)
- Μακροχρόνια μαθήματα με τη μέθοδο «της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης»
- Άλλο (παρακαλώ εξηγήστε)

.....
.....
.....

18. Με ποια από τις παρακάτω μορφές θα προτιμούσατε να γίνεται η επιμόρφωσή σας; Παρακαλώ ιεραρχήστε (1=μεγαλύτερη προτίμηση, 8= μικρότερη προτίμηση)

- Σε μορφή σεμιναρίου (workshop)
- Online μαθήματα
- Τηλεδιάσκεψη
- Αυτομόρφωση
- Επαγγελματικές συναντήσεις
- Παροχή εκπαιδευτικού υλικού ή οδηγιών χρήσης
- Συνέδρια
- Άλλο (παρακαλώ εξηγήστε)

.....
.....

19. Διαβάζετε επιστημονικά περιοδικά βιβλιοθηκονομίας Επιστημών Υγείας;

- Καθημερινά
- Περίπου μια φορά την εβδομάδα
- Περίπου μια φορά το μήνα
- Περίπου μια φορά το εξάμηνο
- Καθόλου

Ποιά επιστημονικά περιοδικά βιβλιοθηκονομίας Επιστημών Υγείας διαβάζετε;

1.
2.
3.

20. Επισκέπτεστε κάποια websites Επιστημών Υγείας εβδομαδιαία ή περισσότερο συχνά;

- Ναι
- Όχι

Αν ΝΑΙ, ποια; Παρακαλώ αναφέρετε το URL ή το όνομα της/των ιστοσελίδας/ων

1.
2.
3.
4.

21. Παρακαλώ εκτιμήστε πόσες ώρες ξοδεύετε εβδομαδιαία κάνοντας τις παρακάτω δραστηριότητες αναφορικά με βιβλιοθηκονομία Επιστημών Υγείας (διάβασμα ηλεκτρονικών ενημερωτικών δελτίων, διάβασμα ή ξεφύλλισμα περιοδικών και εφημερίδων, επισκέψεις σε ιστοσελίδες, συμμετοχή σε επιστημονικές επαγγελματικές ενώσεις και οργανώσεις)

- Καθόλου
- Περίπου 1 ώρα
- 2 -5 ώρες
- 6-9 ώρες
- Περισσότερες από 10 ώρες

ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΒΕΛΤΙΩΝΟΥΝ ΤΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

22. Πόσο χρήσιμες βρίσκετε τις ακόλουθες δραστηριότητες στην απόκτηση γνώσεων για τη βιβλιοθηκονομία Επιστημών Υγείας;

α) Διάβασμα ηλεκτρονικών ενημερωτικών δελτίων

- Καθόλου χρήσιμη
- Λίγο χρήσιμη
- Μετρίως χρήσιμη
- Πολύ χρήσιμη
- Εξαιρετικά χρήσιμη

β) Διάβασμα περιοδικών ή εφημερίδων

- Καθόλου χρήσιμη
- Λίγο χρήσιμη
- Μετρίως χρήσιμη
- Πολύ χρήσιμη
- Εξαιρετικά χρήσιμη

γ) Συμμετοχή σε επαγγελματικές οργανώσεις

- Καθόλου χρήσιμη
- Λίγο χρήσιμη
- Μετρίως χρήσιμη
- Πολύ χρήσιμη
- Εξαιρετικά χρήσιμη

ε) Επισκέψεις σε επιστημονικές ιστοσελίδες

- Καθόλου χρήσιμη
- Λίγο χρήσιμη
- Μετρίως χρήσιμη
- Πολύ χρήσιμη
- Εξαιρετικά χρήσιμη

στ) Επιμορφωτικά μαθήματα/σεμινάρια;

- Καθόλου χρήσιμη
- Λίγο χρήσιμη
- Μετρίως χρήσιμη
- Πολύ χρήσιμη
- Εξαιρετικά χρήσιμη

ζ) Ανεξάρτητη μελέτη-αυτομόρφωση (πχ μελέτη εγχειριδίων κτλ, χωρίς εγγραφή σε τυπικά μαθήματα)

- Καθόλου χρήσιμη
- Λίγο χρήσιμη
- Μετρίως χρήσιμη
- Πολύ χρήσιμη
- Εξαιρετικά χρήσιμη

Υπάρχει κάποια άλλη δραστηριότητα που βρίσκετε χρήσιμη γι' αυτό το σκοπό;

Παρακαλώ αναφέρετε ποιά και σημειώστε πόσο χρήσιμη

είναι.....
.....

23. Ποια από τα παρακάτω θέματα θεωρείτε ότι πρέπει να περιληφθούν στη θεματολογία συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των ιατρικών βιβλιοθηκονόμων (αριθμήστε από το 1-11, 1=σημαντικό, 11=λιγότερο σημαντικό):

- Διοίκηση ιατρικών βιβλιοθηκών
- Marketing βιβλιοθηκών
- Οικονομικά υγείας
- Βάσεις δεδομένων και ιατρικές πηγές στο Internet (Pubmed, Medline, CINAHL, INTUTE, Mednet, Medical Matrix...)
- Καταλογογράφηση έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού
- Ανάπτυξη συλλογής
- Εκπαιδευτική μεθοδολογία (εκπαίδευση χρηστών ιατρικών βιβλιοθηκών, εκπαίδευση βιβλιοθηκονόμων στην εκπαίδευση χρηστών)
- Μεθοδολογία αναζήτησης ιατρικών πληροφοριών (τεχνικές και εργαλεία αναζήτησης στο Internet, πλήρες κείμενο βιβλίων και περιοδικών)
- Θεματική εξειδίκευση στις Επιστήμες Υγείας (ιατρική ορολογία, ταξινόμηση, αναζήτηση)
- Βιβλιοθήκη με έναν βιβλιοθηκονόμο
- Άλλο (παρακαλώ εξηγήστε)

.....
.....

ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΙΝΗΤΡΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

24. Για ποιους λόγους θα παρακολουθούσατε ένα πρόγραμμα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης στην ιατρική βιβλιοθηκονομία; (Ιεραρχήστε από 1-5, 1=πιο σημαντικός λόγος, 5=λιγότερο σημαντικός)

- Αύξηση γνώσεων και δεξιοτήτων
- Προσωπική ικανοποίηση
- Απόκτηση πιστοποιητικών
- Επαγγελματική αναγνώριση
- Άλλο (παρακαλώ εξηγήστε)

25. Ιεραρχήστε τους λόγους για τους οποίους δεν θα παρακολουθούσατε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης; (1=πιο σημαντικός λόγος, 7=λιγότερο σημαντικός)

- Μακρινή απόσταση από το χώρο υλοποίησης του επιμορφωτικού προγράμματος
- Μεγάλο οικονομικό κόστος
- Δεν έχω χρόνο
- Δεν παρέχεται επιμόρφωση σε αντικείμενα που θα με ενδιέφεραν
- Συνήθως η οργάνωση των επιμορφωτικών προγραμμάτων είναι κακή (χώροι εκπαίδευσης, πρόγραμμα, επιμορφωτές κ.λπ.)
- Η επιμόρφωση μου δεν αναγνωρίζεται/επιβραβεύεται από τον προϊστάμενό μου/ το ίδρυμα/άλλους φορείς
- Άλλο (παρακαλώ εξηγήστε)

11. ΑΞΟΝΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Π

ΑΞΟΝΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

- Ηλικία
- Προϋπηρεσία
- Σπουδές
- Επιμόρφωση
- Εκπαιδευτική Εμπειρία

Άξονες συνέντευξης

1. Περιγράψτε τη **θέση που κατέχετε** στη βιβλιοθήκη. Πόσο καιρό βρίσκεστε σ' αυτή τη θέση και τι κάνετε;
2. Ποιοί από τους **ρόλους** που συνδέονται με τη θέση σας, θα θεωρούσατε ότι είναι παραδοσιακοί βιβλιοθηκονομικοί ρόλοι;
3. Πως **σας προετοίμασε η Σχολή Βιβλιοθηκονομίας γι' αυτόν το ρόλο**; Έχετε κάποιο πτυχίο στις Επιστήμες Υγείας; Σας βοήθησε αυτό το πτυχίο; Σας βοήθησε περισσότερο η εμπειρία της εργασίας;
4. Επιπρόσθετη επιμόρφωση για βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας είχατε;
5. Σας χρειάζεται επιμόρφωση **στην εκπαιδευτική μεθοδολογία** (εκπαίδευση χρηστών) ; Παρακαλώ δώστε παραδείγματα
6. Έχετε ποτέ εκπαιδεύσει είτε βιβλιοθηκονόμους επιστημών υγείας είτε επιστήμονες υγείας σε θέματα βιβλιοθηκών;
7. Ποια τυπικά και ουσιαστικά προσόντα πιστεύετε ότι απαιτούνται από την πλευρά των βιβλιοθηκονόμων για να εκπαιδεύουν επιστήμονες υγείας;
[Κάτω από ποιες προϋποθέσεις νομίζετε ότι μπορούμε ως βιβλιοθηκονόμοι να εκπαιδεύουμε τους χρήστες των βιβλιοθηκών μας;]
 - a. Ποιοι παράγοντες βοηθούν έναν επιστήμονα να μάθει;
8. Έχετε σχεδιάσει ποτέ κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης βιβλιοθήκης για επιστήμονες υγείας;

- a. Ποιες δυσκολίες είχατε στο σχεδιασμό;
9. Πώς βλέπετε το μέλλον του επαγγέλματός μας μετά από 5-10 χρόνια;
[Ποιοί είναι οι ρόλοι στη βιβλιοθήκη που μειώνονται;]

Νομίζω ότι έχουμε καλύψει όλα όσα ήθελα να ρωτήσω. Υπάρχει κάτι που παρέλειψα;

12. ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΣ IB 1

Ηλικία: 50 χρονών

Προϋπηρεσία: 27 χρόνια, όλα ως βιβλιοθηκονόμος σε μεγάλη ιατρική βιβλιοθήκη

Σπουδές: Κοινωνιολογία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Βιβλιοθηκονομία στο TEI- Αθήνας, Msc Information of Science στο UCL της Μεγάλης Βρετανίας

Επιμόρφωση:

Σε σχέση με τη βιβλιοθηκονομία: Σεμινάρια Εισαγωγής των Νέων Τεχνολογιών στη Βιβλιοθηκονομία- Τεκμηρίωση- Πληροφόρηση από το ΕΛΚΕΠΑ (150 ώρες), Εκπαίδευση εκπαιδευτών στην Ηλεκτρονική Πληροφόρηση, Εκπαίδευση Εκπαιδευτών στην Ηλεκτρονική Μάθηση, Εκπαίδευση στο Σχεδιασμό Επιχειρησιακών Πεδίων Δράσης Νοσοκομείων

Σε σχέση με την ιατρική βιβλιοθηκονομία: όχι κάτι συγκεκριμένο

Εκπαιδευτική Εμπειρία: 8χρόνια εργαστηριακή συνεργασία στο τμήμα βιβλιοθηκονομίας του TEI Αθήνας, Διαλέξεις για το μεταπτυχιακούς νοσηλευτές στο Πανεπιστήμιο Αθηνών στη «Μεθοδολογία αναζήτησης σε Βάσεις Δεδομένων και Τράπεζες πληροφοριών». Εισηγήσεις σε επιμορφωτικά προγράμματα για βιβλιοθηκονόμους στο ΙΝΕΠ.

Συνεντεύκτρια: *Περιγράψτε τη θέση που κατέχετε στη βιβλιοθήκη. Πόσο καιρό βρίσκεστε σ' αυτή τη θέση και τι κάνετε;*

Ιατρικός Βιβλιοθηκονόμος IB 1: Είμαι προϊσταμένη βιβλιοθήκης με απόφαση του ΔΣ του Ιδρύματος και έχω αυτήν τη θέση εδώ και 11 χρόνια. Στα καθήκοντα μου είναι ο προγραμματισμός-οργάνωση-συντονισμός-εποπτεία των εργασιών της βιβλιοθήκης και πιο συγκεκριμένα: η επιλογή, αξιολόγηση και πρόσκτηση έντυπου και μη έντυπου υλικού. Η προμήθεια και εγκατάσταση υλικοτεχνικού εξοπλισμού, εξυπηρέτηση αναγνωστών, επεξεργασία του υλικού, εκπαίδευση προσωπικού, προώθηση της επιμόρφωσης του προσωπικού της βιβλιοθήκης, ανάπτυξη βιβλιοθηκονομικών εργαλείων, ανάπτυξη συνεργασιών με Κέντρα Τεκμηρίωσης και άλλες Βιβλιοθήκες.

Συνεντεύκτρια: *Ποιοί από τους ρόλους που συνδέονται με τη θέση σας, θα θεωρούσατε ότι είναι παραδοσιακοί βιβλιοθηκονομικοί ρόλοι;*

IB 1: Η άσκηση διοίκησης στη βιβλιοθήκη θεωρώ ότι είναι παραδοσιακός βιβλιοθηκονομικός ρόλος, όμως συνεχώς εμπλέκομαι με θέματα που αφορούν τις νέες τεχνολογίες οι οποίες δεν είναι παραδοσιακές διαδικασίες, αλλά σχετίζονται άμεσα με τις εξελίξεις στη βιβλιοθηκονομία.

Συνεντεύκτρια: *Πώς σας προετοίμασε η Σχολή Βιβλιοθηκονομίας γι' αυτούς τους ρόλους; Έχετε κάποιο πτυχίο στις Επιστήμες Υγείας; Σας βοήθησε αυτό το πτυχίο; Σας βοήθησε περισσότερο η εμπειρία της εργασίας;*

IB 1: Η σχολή βιβλιοθηκονομίας μας προετοιμάζει δίνοντας γενικές κατευθύνσεις για το ρόλο μας σε κάθε είδους βιβλιοθήκη. Μέσα από το προσωπικό ψάξιμο, την ενημέρωση και πληροφόρηση από βιβλία και περιοδικά ιατρικής βιβλιοθηκονομίας καθώς και από την εργασιακή εμπειρία συγκέντρωσα τις γνώσεις και τις απαιτούμενες δεξιότητες για να μπορώ να εργαστώ. Πιστεύω ότι η επαγγελματική εξέλιξη του καθενός εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στη διάθεσή του για αυτομόρφωση και στις επιλογές που θα κάνει.

Συνεντεύκτρια: *Επιπρόσθετη επιμόρφωση για βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας είχατε;*

IB 1: Όχι, γιατί δεν υπήρξε στην Ελλάδα κάποιο πρόγραμμα που θα μπορούσα να παρακολουθήσω. Επειδή, όμως εμπλέκεται η βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας με τις νέες τεχνολογίες, παρακολούθησα διάφορα προγράμματα νέων τεχνολογιών πχ ηλεκτρονική πληροφόρηση, ηλεκτρονική μάθηση κτλ.

Συνεντεύκτρια: *Σας χρειάζεται επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία (εκπαίδευση χρηστών) ; Παρακαλώ δώστε παραδείγματα*

IB 1: Θα ήταν χρήσιμη (η επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία) για να συγκροτήσω ένα θεωρητικό πλαίσιο για όλα όσα γνωρίζω εμπειρικά και αφορούν στην εκπαίδευση χρηστών, συναδέλφων ή/και φοιτητών. Βασιζόμενη στην εμπειρία εφαρμόζω κάποια πράγματα. Χρειάζομαι επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία για να συγκροτηθεί ένα πλαίσιο ώστε να είναι πιο αποτελεσματική η εκπαίδευση που παρέχω.

Συνεντεύκτρια: *Έχετε ποτέ εκπαιδεύσει είτε βιβλιοθηκονόμους επιστημών υγείας είτε επιστήμονες υγείας σε θέματα βιβλιοθηκών;*

IB 1: Όπως ανέφερα έχω εκπαιδευτική εμπειρία στο ΤΕΙ αλλά και στη βιβλιοθήκη (στα προγράμματα εκπαίδευσης χρηστών που αναρτώνται στην ιστοσελίδα της βιβλιοθήκης, κατά συνέπεια εκπαιδύω συνεχώς φοιτητές επιστημών υγείας, βιβλιοθηκονομίας, γιατρούς, νοσηλευτές, επαγγελματίες υγείας, το προσωπικό της βιβλιοθήκης, αλλά και συναδέλφους βιβλιοθηκονόμους. Η εκπαίδευση αφορά στην αναζήτηση πληροφοριών στην Pubmed, Cochrane, Medline και σε όποια βάση πληροφοριών ή τράπεζα δεδομένων διαθέτει η βιβλιοθήκη. Ειδικότερα το προσωπικό της βιβλιοθήκης και τους

βιβλιοθηκονόμους τους εκπαιδεύω σε θέματα οργάνωσης ιατρικής βιβλιοθήκης. Υπάρχει πρόγραμμα στη βιβλιοθήκη που απευθύνεται σε ομάδες ειδικευόμενων νοσηλευτών, συνοπτικής παρουσίασης της βιβλιοθήκης και των υπηρεσιών της (υλικό βιβλιοθήκης, πηγές πληροφόρησης, ηλεκτρονικές υπηρεσίες κλπ). Από την άλλη πλευρά για τους πιο απαιτητικούς χρήστες γίνεται εξατομικευμένη εκπαίδευση στο αντικείμενο ή στα θέματα που επιθυμούν.

Συνεντεύκτρια: Ποια τυπικά και ουσιαστικά **προσόντα** πιστεύετε ότι απαιτούνται από την πλευρά των βιβλιοθηκονόμων για να εκπαιδεύουν επιστήμονες υγείας;

[Κάτω από ποιες προϋποθέσεις νομίζετε ότι μπορούμε ως βιβλιοθηκονόμοι να εκπαιδεύουμε τους χρήστες των βιβλιοθηκών μας;]

IB 1: Σίγουρα απαιτούνται σπουδές βιβλιοθηκονομίας και επιστήμης της πληροφόρησης, βασικές γνώσεις στις νέες τεχνολογίες, καλή γνώση του αντικειμένου διδασκαλίας. Σαν εκπαιδευτής χρειάζεται να είναι επικοινωνιακός, ευέλικτος, να διαθέτει ευχάριστη στάση απέναντι στη διαδικασία της εκπαίδευσης, να έχει ενσωματώσει το ρόλο του ως βιβλιοθηκονόμου-εκπαιδευτή και ειδικά στην Ελλάδα που ο εκπαιδευτικός χαρακτήρας των βιβλιοθηκών δεν έχει ενταχτεί στην κουλτούρα μας.

Συνεντεύκτρια: Ποιοι παράγοντες βοηθούν έναν επιστήμονα να μάθει;

IB 1: Νομίζω ότι για να «μάθει» ένας επιστήμονας πρέπει να έχει ανάγκη από τις παρεχόμενες γνώσεις. Να έχει κατανοήσει ότι θα βοηθηθεί επαγγελματικά και ότι η αυτομάθηση είναι απαραίτητη. Οι επιστήμονες στην Ελλάδα σε μεγάλο βαθμό δεν έχουν συνειδητοποιήσει το ρόλο των βιβλιοθηκών στην πορεία τους προς τη γνώση. Σ' αυτό συμβάλλει ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η εκπαίδευση. Ένας σημαντικός παράγοντας στην εκπαίδευση χρηστών είναι η ετερογένεια ή ομοιογένεια της τεχνολογικής και πληροφοριακής παιδείας που διαθέτει η υπό εκπαίδευση ομάδα. Ακόμα, η θεωρητική και επιστημονική συγκρότηση του βιβλιοθηκονόμου-εκπαιδευτή, καθώς και η διδακτική του εμπειρία.

Συνεντεύκτρια: Έχετε σχεδιάσει ποτέ κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης βιβλιοθήκης για επιστήμονες υγείας; Ποιες **δυσκολίες** είχατε στο σχεδιασμό;

IB 1: Έχω σχεδιάσει οδηγίες αναζήτησης πηγών πληροφόρησης, ημερολογιακά προγράμματα ομάδων εκπαίδευσης χρηστών βιβλιοθήκης. Οι δυσκολίες αφορούν κυρίως στην «έκταση» της εκπαίδευσης, δηλαδή πόσα θα πρέπει να ειπωθούν ώστε να είναι αποτελεσματική η εκπαίδευση. Τα θέματα– αντικείμενα εκπαίδευσης στην ιατρική βιβλιοθηκονομία είναι πολύπλοκα γιατί συνδέονται και με άλλα επιστημονικά πεδία, όπως για παράδειγμα στην αναζήτηση βιβλιογραφίας, ο βιβλιοθηκονόμος οφείλει να

δείξει τα έντυπα και ηλεκτρονικά περιοδικά, τα βιβλία, τις βάσεις, τα κέντρα τεκμηρίωσης κλπ. Επίσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά το σχεδιασμό το γνωσιακό επίπεδο της ομάδας, η υλικοτεχνική υποδομή, η πιθανή έλλειψη ειδικού χώρου εκπαίδευσης.

Συνεντεύκτρια: *Πώς βλέπετε το μέλλον του επαγγέλματός μας μετά από 5-10 χρόνια;*

[Ποιοι είναι οι ρόλοι στη βιβλιοθήκη που μειώνονται;]

IB 1: Ο ρόλος μας [ως βιβλιοθηκονόμων] θα μεταβληθεί σε διαχειριστή της τεχνολογίας, σ' αυτόν δηλαδή που γνωρίζει τις πηγές πληροφόρησης, σ' αυτόν που ξέρει τι θα βρει και που θα το βρει και θα είναι ικανός να εκπαιδεύει τους άλλους πάνω σ' αυτή την εξειδικευμένη γνώση. Θα μειωθούν οι ρόλοι που αφορούν στην οργάνωση της βιβλιοθήκης με τη σημερινή της μορφή πχ την καταλογογράφηση γιατί εκλείπει το έντυπο υλικό. Κατά συνέπεια η εργασία του βιβλιοθηκονόμου στο κοντινό μέλλον θα συνίσταται: στις συνδρομές πρόσβασης πηγών, στην εύρεση πληροφοριών από διάφορες πηγές, στον εντοπισμό πηγών και στη διαχείριση του Internet. Ως επαγγελματίας θα πρέπει να είναι επικοινωνιακός, ικανός να διευρύνει τα κανάλια πληροφοριών, να ενημερώνει τους επαγγελματίες υγείας για τις δυνατότητες πληροφόρησής τους. Ως κτήρια, οι βιβλιοθήκες θα απαιτούν μικρούς χώρους όπου θα γίνεται η διαχείριση πηγών με ενδιάμεσους τους βιβλιοθηκονόμους μεταξύ χρηστών και προμηθευτών. Θα δίνεται δυνατότητα στους χρήστες για απευθείας πρόσβαση στις πηγές με ταυτόχρονη αύξηση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους χρήστες, άρα χρειάζεται ο βιβλιοθηκονόμος ως εκπαιδευτής

Συνεντεύκτρια: *Νομίζω ότι έχουμε καλύψει όλα όσα ήθελα να ρωτήσω. Υπάρχει κάτι που παρέλειψα;*

ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΣ IB 2

Ηλικία: 42 χρονών

Προϋπηρεσία: 17 χρόνια, ως βιβλιοθηκονόμος, τα πρώτα 6 χρόνια στη βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Μεσογειακών Μελετών, τα υπόλοιπα σε ιατρική βιβλιοθήκη

Σπουδές: Βιβλιοθηκονομία στο TEI- Αθήνας, Κοινωνιολογία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Επιμόρφωση: όχι

Εκπαιδευτική Εμπειρία: όχι

Συνεντεύκτρια: *Περιγράψτε τη θέση που κατέχετε στη βιβλιοθήκη. Πόσο καιρό βρίσκεστε σ' αυτή τη θέση και τι κάνετε;*

Ιατρικός Βιβλιοθηκονόμος IB 2: Είμαι υπεύθυνη της βιβλιοθήκης και μοναδική βιβλιοθηκονόμος, άρα κάνω όλες τις εργασίες που απαιτούνται για να λειτουργήσει η βιβλιοθήκη. Εξυπηρέτηση κοινού, καταλογογράφηση, διοίκηση, επικοινωνία με τους προμηθευτές. Το διαδανεισμό τον έχει αναλάβει άλλη διοικητική υπάλληλος. Έτσι η βιβλιοθήκη λειτουργεί με δύο άτομα προσωπικό.

Συνεντεύκτρια: *Ποιοί από τους ρόλους που συνδέονται με τη θέση σας, θα θεωρούσατε ότι είναι παραδοσιακοί βιβλιοθηκονομικοί ρόλοι;*

IB 2: Παραδοσιακοί βιβλιοθηκονομικοί ρόλοι είναι η καταλογογράφηση, ο έλεγχος της συλλογής, ενώ η εκπαίδευση χρηστών, η αναζήτηση στις πηγές πληροφόρησης, ο εντοπισμός πηγών διαδικτυακά είναι καινούριοι ρόλοι για τους βιβλιοθηκονόμους.

Συνεντεύκτρια: *Πως σας προετοίμασε η Σχολή Βιβλιοθηκονομίας γι' αυτούς τους ρόλους; Έχετε κάποιο πτυχίο στις Επιστήμες Υγείας; Σας βοήθησε αυτό το πτυχίο; Σας βοήθησε περισσότερο η εμπειρία της εργασίας;*

IB 2: Η εμπειρία μαζί με την αυτομόρφωση με βοήθησαν για να μπορώ να εργαστώ στον τομέα των επιστημών υγείας. Η σχολή νομίζω ότι οφείλει να εμφυσήσει τη γνώση για να μπορεί κανείς να προσαρμόζεται στις εκάστοτε εργασιακές συνθήκες, στα διαφορετικά αντικείμενα της βιβλιοθηκονομίας, στο να βρίσκει τα κατάλληλα εργαλεία για τη δουλειά του. Πιστεύω ότι καμιά σχολή δε μπορεί να εξειδικεύσει τόσο πολύ τις γνώσεις που παρέχει στους φοιτητές της ώστε να είναι «έτοιμοι» να εργαστούν σε μια βιβλιοθήκη όπως αυτή των επιστημών υγείας. Δίνει όμως γενικές κατευθύνσεις και τα πληροφοριακά εργαλεία για να ψάξει ο κάθε νέος βιβλιοθηκονόμος και να μπορεί στοιχειωδώς να εργαστεί.

Συνεντεύκτρια: *Επιπρόσθετη επιμόρφωση για βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας είχατε;*

IB 2: Όχι, γιατί απ' όσο ξέρω δεν προσφέρθηκε κάτι ούτε από την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων, ούτε από κάποιον άλλο φορέα.

Συνεντεύκτρια: *Σας χρειάζεται επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία (εκπαίδευση χρηστών); Παρακαλώ δώστε παραδείγματα*

IB 2: Η διδακτική ενός αντικειμένου είναι χρήσιμη όμως για την ελληνική πραγματικότητα όπου δεν προμηθεύονται τακτικά οι βιβλιοθήκες υλικό δεν ξέρω αν η επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία είναι προτεραιότητα.

Συνεντεύκτρια: *Έχετε ποτέ εκπαιδεύσει είτε βιβλιοθηκονόμους επιστημών υγείας είτε επιστήμονες υγείας σε θέματα βιβλιοθηκών;*

IB 2: Άτυπη εκπαίδευση στη χρήση εργαλείων αναζήτησης, στην προσέγγιση των θεμάτων, κάνω σχεδόν καθημερινά γιατί το ζητούν οι ίδιοι οι χρήστες. Παλαιότερα

εκπαιδευα στον αυτοματισμό-καταλογογράφηση-ευρετηρίαση συναδέλφους βιβλιοθηκονόμους, αλλά αυτό γινόταν εμπειρικά.

Συνεντεύκτρια: Ποια τυπικά και ουσιαστικά **προσόντα** πιστεύετε ότι απαιτούνται από την πλευρά των βιβλιοθηκονόμων για να εκπαιδεύουν επιστήμονες υγείας;

[Κάτω από ποιες προϋποθέσεις νομίζετε ότι μπορούμε ως βιβλιοθηκονόμοι να εκπαιδεύουμε τους χρήστες των βιβλιοθηκών μας;]

IB 2: Εμπειρία πτυχιούχου βιβλιοθηκονόμου, γνώση αντικειμένου, εργασιακή εμπειρία, να επιμορφώνεται ο ίδιος. Οι ανάγκες για εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι πιο περιορισμένες από τη Διεθνή αγορά.

Συνεντεύκτρια: Ποιοι παράγοντες βοηθούν έναν επιστήμονα να μάθει;

IB 2: Η ανάγκη του για πληροφόρηση, για να καλύψει τη βιβλιογραφία. Όσο κάνει έρευνα τόσο αυξάνεται η ανάγκη του να μάθει από το πώς θα βρίσκει βιβλιογραφία ως το πώς θα δημοσιεύει τις εργασίες του.

Συνεντεύκτρια: Έχετε σχεδιάσει ποτέ κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης βιβλιοθήκης για επιστήμονες υγείας; Ποιες δυσκολίες είχατε στο σχεδιασμό;

IB 2: Δεν έχω σχεδιάσει, με την τυπική έννοια του όρου, αλλά συχνά, όπως ανέφερα, παρέχω άτυπη εκπαίδευση κάνοντας παραδείγματα αναζήτησης από επιστημονικά πεδία που τα γνωρίζουν οι εκάστοτε εκπαιδευόμενοι.

Συνεντεύκτρια: Πώς βλέπετε το μέλλον του επαγγέλματός μας μετά από 5-10 χρόνια;

[Ποιοι είναι οι ρόλοι στη βιβλιοθήκη που μειώνονται;]

IB 2: Επειδή δεν υπάρχει κεντρική στήριξη για τις ιατρικές βιβλιοθήκες, θεωρώ ότι την επόμενη δεκαετία θα διατηρηθούν εξαιτίας της δύναμης της αδράνειας. Οι βιβλιοθηκονόμοι θα πρέπει να εμπλακούμε στην παραγωγή της πληροφορίας πχ στο σχεδιασμό ιστοσελίδων, στη δημιουργία ιδρυματικών αποθετηρίων...Απαιτούνται ρεαλιστικές προτάσεις για τις ιατρικές βιβλιοθήκες της Ελλάδας γιατί έχει υιοθετηθεί το μοντέλο των αντίστοιχων βιβλιοθηκών των ΗΠΑ και της Μ. Βρετανίας. Ο σημερινός σχεδιασμός δεν λαμβάνει υπόψη ότι τα μεγαλύτερα νοσοκομεία της χώρας είναι συγκεντρωμένα σε μερικά τετραγωνικά στο κέντρο της Αθήνας.

Συνεντεύκτρια: Νομίζω ότι έχουμε καλύψει όλα όσα ήθελα να ρωτήσω. Υπάρχει κάτι που παρέλειψα;

ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΣ IB 3

Ηλικία: 28 χρονών

Προϋπηρεσία: 4 χρόνια, στην βιβλιοθήκη ερευνητικού κέντρου. Προηγούμενη εμπειρία είχα στη βιβλιοθήκη του Συλλόγου Αθηναίων, στη βιβλιοθήκη του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης.

Σπουδές: Αρχαιονομία-Βιβλιοθηκονομία στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Msc στην Οργάνωση και Διοίκηση βιβλιοθηκών

Επιμόρφωση:

Σε σχέση με τη βιβλιοθηκονομία: Επιμόρφωση στη διδακτική της πληροφορικής, επιμόρφωση στην επιμέλεια και διόρθωση κειμένων.

Σε σχέση με την ιατρική βιβλιοθηκονομία: Workshop στο πλαίσιο συνεδρίων της EAHIL, επιμόρφωση στην προώθηση marketing ιατρικών βιβλιοθηκών.

Εκπαιδευτική Εμπειρία: ως εκπαιδευτρια σε σεμινάρια για βιβλιοθηκονόμους

Συνεντεύκτρια: *Περιγράψτε τη θέση που κατέχετε στη βιβλιοθήκη. Πόσο καιρό βρίσκεστε σ' αυτή τη θέση και τι κάνετε;*

Ιατρικός Βιβλιοθηκονόμος IB 3: Υπεύθυνη βιβλιοθήκης, σε βιβλιοθήκη με έναν βιβλιοθηκονόμο. Κάνω τη διοικητική υποστήριξη, τις προσκτήσεις του υλικού, φροντίζω για την προμήθεια και τη συντήρηση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού και όλα τα αμιγώς βιβλιοθηκονομικά.

Συνεντεύκτρια: *Ποιοί από τους ρόλους που συνδέονται με τη θέση σας, θα θεωρούσατε ότι είναι παραδοσιακοί βιβλιοθηκονομικοί ρόλοι;*

IB 3: Η επιλογή, η πρόσκτηση υλικού, η αναζήτηση βιβλιογραφίας ανήκουν στους παραδοσιακούς βιβλιοθηκονομικούς ρόλους, ενώ η επιλεκτική διάχυση υπηρεσιών (άρθρα, συνέδρια, citation, impact factor) σε μηνιαία βάση ανήκουν στους μοντέρνους ρόλους.

Συνεντεύκτρια: *Πως σας προετοίμασε η Σχολή Βιβλιοθηκονομίας γι' αυτούς τους ρόλους; Έχετε κάποιο πτυχίο στις Επιστήμες Υγείας; Σας βοήθησε αυτό το πτυχίο; Σας βοήθησε περισσότερο η εμπειρία της εργασίας;*

IB 3: Αν δοθεί η βάση από τη σχολή, τα εργαλεία, η τεχνική, η εμπειρία και η αυτομόρφωση σε καθιστούν ικανό για να ανταπεξέλθει στους επαγγελματικούς ρόλους.

Δεν υπήρχε ειδική προετοιμασία από τη σχολή με κάποιο εξειδικευμένο μάθημα ιατρικής βιβλιοθηκονομίας. Θα ήθελα κάποιο μάθημα ή σεμινάριο σε ιατρική ορολογία.

Συνεντεύκτρια: *Επιπρόσθετη επιμόρφωση για βιβλιοθηκονομία επιστημών υγείας είχατε;*

IB 3: Μόνο ό,τι μπορούσα να αποκομίσω από τα Συνέδρια και τα σεμινάρια της ΕΑΗΠ.

Συνεντεύκτρια: *Σας χρειάζεται επιμόρφωση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία (εκπαίδευση χρηστών); Παρακαλώ δώστε παραδείγματα*

IB 3: Έκανα διδακτική στο πλαίσιο του 2^{ου} μεταπτυχιακού που είχα ξεκινήσει, έχω πάντα ένα σενάριο στο μυαλό μου όταν ξεκινώ να κάνω εκπαίδευση χρήστη στη βιβλιοθήκη...δε νομίζω ότι μου χρειάζεται πρόσθετη επιμόρφωση.

Συνεντεύκτρια: *Έχετε ποτέ εκπαιδεύσει είτε βιβλιοθηκονόμους επιστημών υγείας είτε επιστήμονες υγείας σε θέματα βιβλιοθηκών;*

IB 3: Έχω εκπαιδεύσει και βιβλιοθηκονόμους και επιστήμονες υγείας. Τους βιβλιοθηκονόμους στο πλαίσιο σεμιναρίων της ΕΕΒΠ για τις ιατρικές βιβλιοθήκες και τους επιστήμονες υγείας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης χρηστών της βιβλιοθήκης.

Συνεντεύκτρια: *Ποια τυπικά και ουσιαστικά προσόντα πιστεύετε ότι απαιτούνται από την πλευρά των βιβλιοθηκονόμων για να εκπαιδεύουν επιστήμονες υγείας;*

[Κάτω από ποιες προϋποθέσεις νομίζετε ότι μπορούμε ως βιβλιοθηκονόμοι να εκπαιδεύουμε τους χρήστες των βιβλιοθηκών μας;]

IB 3: Ένας βιβλιοθηκονόμος για να μπορεί να εκπαιδεύει επιστήμονες υγείας πρέπει να έχει γνώση του αντικειμένου, μεταδοτικότητα και να είναι επικοινωνιακός.

Συνεντεύκτρια: *Ποιοι παράγοντες βοηθούν έναν επιστήμονα να μάθει;*

IB 3: Το ίδιο το επάγγελμά του, η πιθανή εξέλιξή του σ' αυτό, το ενδιαφέρον του επιστήμονα, τα εποπτικά μέσα και οι διαθέσιμες πηγές.

Συνεντεύκτρια: *Έχετε σχεδιάσει ποτέ κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης βιβλιοθήκης για επιστήμονες υγείας; Ποιες δυσκολίες είχατε στο σχεδιασμό;*

IB 3: Η εκπαίδευση που κάνω στους χρήστες έχει άτυπο χαρακτήρα, πάντα όμως έχω ένα σενάριο στο μυαλό μου, τη δομή που θα ακολουθήσω, το επίπεδο του χρήστη αν είναι αρχάριος ή αν είναι μεταδιδασκτορικός. Οι δυσκολίες έχουν σχέση περισσότερο με τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο και απαιτείται προσαρμογή στα επιστημονικά του ενδιαφέροντα. Έχει συμβεί να είναι ο εκπαιδευόμενος εντελώς «επίπεδος» και να αντιλαμβάνομαι ότι δεν κατανοεί τίποτα από όσα λέω, ενώ σε άλλες περιπτώσεις ο ίδιος ο εκπαιδευόμενος οδηγεί την εκπαίδευση.

Συνεντεύκτρια: *Πώς βλέπετε το μέλλον του επαγγέλματός μας μετά από 5-10 χρόνια;*

[Ποιοι είναι οι ρόλοι στη βιβλιοθήκη που μειώνονται;]

IB 3: Πιστεύω ότι δεν μειώνονται οι ρόλοι. Εκλείπουν κάποιες υπηρεσίες τις οποίες αντικαθιστούν κάποιες άλλες. Όσο η εκπαίδευση είναι παραδοσιακή τόσο θα υπάρχει και η βιβλιοθήκη ως χώρος και ως έννοια. Εκείνο που αλλάζει είναι το περιβάλλον και τα μέσα. Παραμένει ο διαχειριστικός ρόλος των βιβλιοθηκονόμων και ο ρόλος μας ως ενδιάμεσου της πληροφορίας. Προκύπτουν νέες υπηρεσίες και ο βιβλιοθηκονόμος γίνεται επιστήμονας πληροφόρησης.

Συνεντεύκτρια: *Νομίζω ότι έχουμε καλύψει όλα όσα ήθελα να ρωτήσω. Υπάρχει κάτι που παρέλειψα;*